

Helsingborgs kulturparker

Vård- och utvecklingsplaner

Pålsjö slottspark · Pilvångsplatsen · Margaretaplatsen
Kopparmölleparken · Vikingsbergsparken · Öresundsparken
Slottshagen · Rosenträdgården · Fyrkanten · Musikparken
Stadsparken · Furutorpsplatsen · Hans Lars lycka

Helsingborgs kulturparker

Vård- och utvecklingsplaner

INITIATIVTAGARE OCH BESTÄLLARE
Martin Hadmy, stadsträdgårdsmästare, enheten för gestaltning och projektering, stadsbyggnadsförvaltningen, Helsingborgs stad.

ARBETSGRUPP
Daniel Hofling, trädgårdsantikvarie, Hofling Grön kulturmiljö.
Hanne Hansen, landskapsarkitekt, enheten för gestaltning och projektering.
Åse Brunnström, landskapsingenjör, drift- och underhållsavdelningen.

Helsidesfoto på respektive sida:
Studio-e: 1, 2, 4, 6, 8, 54, 74, 84, 118, 128.
Martin Hadmy: 28, 38, 44, 94, 102, 138.
Daniel Hofling: 36, 52.
Lotta Wittinger: 62, 108, 148.

Helsingborgs museum: 146-147.
I anslutning till övriga bilder finns information om fotograf eller bildens ursprung i kursiv.

Layout: Jonathan Johnsson.

Copyright © Helsingborgs stad 2026, stadsbyggnadsförvaltningen.

helsingborg.se

Innehåll

Förord	5
Trädgårdsantikvariens förord	7
1. Inledning	9
Mål och syfte • Avgränsningar • Metod och källor • Läsanvisning	
2. Helsingborgs kulturparker	11
Den offentliga parken – i ett nationellt perspektiv	
Den offentliga parken – i Helsingborgsperspektiv • Naturliga förutsättningar	
Ansaret för Helsingborgs parker • En militärhistorisk kontinuitet	
Vad är typsikt för Helsingborgs parker	
Generella rekommendationer kring vård och utveckling	
Karta med kulturparkerna	27
3. Pålsjö slottspark	29
4. Pilvångsplatsen	39
5. Margaretaplatsen	45
6. Kopparmölleparken	55
7. Vikingsbergsparken	63
8. Öresundsparken	75
9. Slottshagen	85
10. Rosenträdgården	95
11. Fyrkanten	103
12. Musikparken	109
13. Stadsparken / Krookska planteringen	119
14. Furutorpsplatsen	129
15. Hans Lars lycka	139
16. Litteratur- och källförteckning	144

Förord

Från Pålsjö slottspark i norr till Hans Lars lycka i söder sträcker sig ett pärlband av gröna platser som är uppskattade av många, våra kulturparker.

Helsingborgs kulturparker är en omistlig del av stadens identitet och historia. Varje park bär sin egen berättelse – om hur staden vuxit fram, om olika tiders stilideal och om människorna som format våra gemensamma gröna rum. Samtidigt är de levande platser för möten, rekreation och upplevelser, med värden som sträcker sig långt bortom det rent estetiska.

Vård- och utvecklingsplanerna är framtagna för att bevara och stärka kulturparkernas unika miljöer inför framtiden. Genom att beskriva parkernas kulturhistoriska värden, lyfta fram deras särdrag och peka ut riktlinjer för skötsel och utveckling skapar vi en gemensam grund för hur de ska förvaltas när Helsingborg växer och förändras.

Arbetet har varit möjligt tack vare ett nära samarbete mellan landskapsarkitekter, trädgårdsantikvarisk expertis och de som förvaltar parkerna. Tillsammans har vi samlat kunskap och perspektiv för att säkerställa att Helsingborgs kulturparker fortsätter att vara en stolthet för staden.

Förhoppningen är att detta dokument ska inspirera fler att upptäcka, använda och värna om våra kulturparker – så att de kan fortsätta glädja helsingborgare i många år framöver.

Martin Hadmy
Stadsträdgårdsmästare
Helsingborg stad

Trädgårdsantikvariens förord

Parker och andra grönmiljöer kan ha flera viktiga funktioner. De kan vara en plats för avkoppling, lek och andra aktiviteter – och samtidigt vara en prydnad i stadsbilden och stärka ekologiska värden.

Parker kan också vara ett verktyg för oss för att förstå hur en stad har växt fram, varför den ser ut som den gör eller vilka stilideal, personer och material som varit med och format en plats. Mitt eget intresse för trädgårdsanläggningars kulturhistoria tog form under studieåren på Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp, för cirka tjugo år sedan. Den framlidne nestorn i trädgårdshistoria, Kjell Lundquist, öppnade mina ögon för ett arbetsfält jag knappt visste fanns. En av studieresorna gick till Helsingborg där vi bland annat besökte Slottshagen. Att jag senare, som trädgårdsantikvarie, skulle bli den som fick förtroendet att ta fram vård- och utvecklingsplaner för tretton av stadens parker kunde jag väl aldrig tro.

Få projekt är så intressanta och lärorika som de vilka omfattar ett större antal kulturmiljöer. När en park kan jämföras med en annan, eller ännu hellre med flera, kan mönster och gemensamma nämnare identifieras. Är de dessutom belägna inom en och samma stad blir slutsatserna särskilt användbara inom vård och utveckling. I Helsingborg tänker jag till exempel på hur den karakteristiska landborgen och andra världskrigets stridsvagnshinder löper som pärlband genom flera av kulturparkerna. Eller att avenbok är ett ovanligt vanligt växtmaterial. Men jag tänker också på hur vissa personer, som i övrigt är närmast okända inom historieskrivningen, visat sig ha haft en stor påverkan på flera av Helsingborgs äldre parker.

Jag vill härmed rikta ett stort tack till stadsbyggnadsförvaltningen i Helsingborgs stad, som gav mig förtroendet att upprätta vård- och utvecklingsplaner för stadens kulturparker.

Göteborg den 11 september 2025

Daniel Hofling
Trädgårdsantikvarie,
Hofling Grön kulturmiljö

Inledning

I samband med att Helsingborg utvecklas och växer blir parkerna allt viktigare för att ge förutsättningar för en levande och attraktiv stad. Centralt i stadens historiska miljöer ligger många äldre parker som är uppskattade av invånarna och fungerar som gröna stadsrum. De uppskattas för sina rekreativa kvaliteter och upplevelsevärden samt bidrar till biologisk mångfald.

Vad som är utmärkande för de här miljöerna är att de också hyser höga kulturmiljövärden och de går under samlingsbegreppet kulturparker. De berättar om stadens utveckling under många hundra år och om de olika ideal som präglat såväl stadsplanering som trädgårdskonst. Flera av dem anlades under en period på 1800- och 1900-talen då parkerna i Sverige kunde gå under benämningar som stadspark, promenad, folkpark eller plantering. Deras syfte var bland annat att främja folkhälsa, rekreation och pedagogiska upplevelser, men också att förhöja städernas prydnadsvärde. I dag används och förvaltas Helsingborgs kulturparker i linje med samma syfte.

Mål och syfte

Målet med det här dokumentet är att förtydliga vad som är kulturhistoriskt värdefullt i stadens kulturparker samt att presentera en kortfattad plan för hur dessa parker ska bevaras, stärkas och utvecklas när staden ställs inför nya behov och krav.

Syftet med dokumentet är att det ska fungera som ett grundläggande verktyg för förvaltning och utveckling av kulturparkerna och kunna användas som underlag för de beslut som tas i samband med planering, underhåll, ändringar och utveckling.

Avgränsningar

Dokumentet består av vård- och utvecklingsplaner för tretton stycken av stadens fjorton kulturparker. Den fjortonde kulturparken, Ramlösa brunnsplan, har en egen vård- och utvecklingsplan. I Helsingborg finns fler äldre parker, till exempel Sofiero slottsträdgård och Fredriksdal museer och trädgårdar, men de ingår inte i arbetet då de är besöksparker med inträde och begränsade öppettider.

I vård- och utvecklingsplanerna presenteras främst respektive parks kulturhistoriska värden. Utöver de kulturhistoriska värdena uppvisar stadens parker en mängd andra värden och kvaliteter som ibland nämns utan att redogöras för närmare, exempelvis kopplat till ekologi, rekreation, lek, tillgänglighet och konst. Parkerna och deras förvaltning formas också efter samhällets övriga förutsättningar, däribland ekonomiska, sociala och politiska – något som dokumentet inte heller fördjupar sig i. Vid åtgärder i och utveckling av stadens kulturparker är det dock av vikt att se över alla värden och förutsättningar för att ta ställning till hur dessa ska förhålla sig till varandra.

Skötselplaner för varje kulturpark upprättas internt av stadsbyggnadsförvaltningen och ingår inte i detta dokument.

Metod och källor

Arkiv- och litteraturstudier ligger till grund för den historiska beskrivningen. En fullständig källförteckning presenteras i slutet av dokumentet. Parallellt med de historiska undersökningarna har kulturparkerna besiktigats och dokumenterats i fält. Därefter har en analys och presentation gjorts av parkernas kulturhistoriska värden, som konkretiserats i mål för framtiden.

Läsanvisning

I kapitlet *Helsingborgs kulturparker* beskrivs historien bakom Helsingborgs kulturparker på ett tematiskt sätt. Texten gör inte anspråk på att vara fullständig utan syftar snarare till att göra några nedslag i parkernas gemensamma historia. Beskrivningarna är i flera fall generella och använder kulturparkerna som förtydligande exempel. Därpå följer ett avsnitt om generella rekommendationer för vård och utveckling av kulturparkerna.

I de enskilda parkernas vård- och utvecklingsplaner finns djupare beskrivningar av varje parks historik samt rekommendationer för vård och utveckling av den enskilda parken.

Punkterna under rubriken *Särskilt värdefulla delar/egenskaper*, som återkommer under respektive kulturpark, är inte skrivna i prioriteringsordning.

För några av parkerna finns ytterligare delar som inte har bedömts vara av kulturhistoriskt värde, men som är av betydelse för upplevelse, estetik och/eller funktion. För att underlätta läsbarheten har även dessa delar räknats upp i listan över kulturhistoriskt värdefulla delar, men markerats med en asterisk för att särskilja dem från de kulturhistoriska inslagen. Siffrorna inom parentes efter en del av punkterna återfinns i kartan på samma uppslag. Tillsammans förenklar de förståelsen för var i anläggningen de värdefulla delarna finns.

I de enskilda vård- och utvecklingsplanerna listas också modeller och tillverkare för möbler, skräpkorgar och belysning för att förtydliga vilken karaktär som eftersträvas i respektive kulturpark. Det ska inte tolkas som att det måste vara just dessa modeller men att de ska vara likvärdiga utifrån färg, mått, material och utseende. Det är viktigt att känna till att kompletterande fakta kan finnas i dokumenten "*Stadsmiljöprogram – Anvisningar för utrustning, material och färg*", "*Teknisk handbok*" samt "*Tillgänglighetshandboken*" – alla framtagna av Helsingborgs stad.

Kulturparkerna i Helsingborg omfattas av olika lagar och bestämmelser som syftar till att skydda deras kulturhistoriska värden. I de enskilda parkernas vård- och utvecklingsplaner finns information om vilka lagar och ställningstaganden som gäller för respektive park.

Helsingborgs definition av kulturpark

Begreppet kulturpark används i staden för de offentliga parker som är anlagda före år 1950 och har en utformning, ett läge och en historia som gör att de har egna identiteter.

Att en park är offentlig innebär i sammanhanget att den är tillgänglig för alla och begränsas varken av öppettider eller inträdesavgift.

Helsingborgs kulturparker

Helsingborgs kulturparker spänner över många århundraden, även om samtliga blev kommunala parker inom en period på drygt sextio år. Parkerna berättar bland annat om Helsingborgs stadsutveckling och vittnar om olika tiders stilideal. I dag uppvisar flera av parkerna gemensamma nämnare som kan härledas till lokala förutsättningar eller personer som varit verksamma i staden.

Den offentliga parken – i ett nationellt perspektiv

Under 1800-talet genomgick de svenska städerna en snabb förändring. Landets industrialisering ledde till en stärkt ekonomi och ett växande borgerskap. Med denna inflytelserika samhällsklass uppstod behovet av nya mötesplatser för umgänge och rekreation.

För många städer förelåg en idé om att en stad med självaktning skulle ha minst en vacker promenadplats, eller som den tongivande trädgårdsmannen Olof Eneroth uttryckte det i sin artikel 'Om Stadsparker' 1858:

"Hvar och en rätt ordnad stad skall (...) som ett oundgängligt livsvillkor känna sig behöva en stadspark".

Industriernas snabba utveckling bidrog samtidigt till förorenade städer, vilket inte var förenligt med viljan om att skapa vackrare stadsmiljöer.

Idén om att omvandla nedlagda industrimiljöer, liksom äldre befästningar, till offentliga parker har varit vanligt förekommande i de svenska städerna under både 1800- och 1900-tal. Vidare fanns en övertygelse om att parker stimulerade god moral och arbetsvilja, vilket blev allt viktigare när städerna och befolkningens mängden växte. Parken blev därför en naturlig del i städernas expansion och förvandling under denna tid.

Storhetstiden för offentliga parker i Sverige var 1860- och 1870-talen. Initiativet till att anlägga offentliga parker togs vanligen av städernas styrelser, men under hela 1800-talet verkade även fristående föreningar, sällskap och bolag som både drev på och själva lät anlägga parker. Dessa parker kan i stort betraktas som offentliga men var vanligen belagda med entréavgift. I dag har de flesta övergått i kommunal regi som helt offentliga parker.

Bilden visar ett utsnitt ur 1880 års "Karta öfver Helsingborg", upprättad av stadsingenjör Robert Söderquist. Kartan visar tydligt hur 1800-talets stadsparker och privata trädgårdar tillsammans skapade ett grönt bälte utmed landborgsbranten – och hur de omgav stadsbebyggelsen. Ritning: Helsingborgs stadsarkiv.

Den offentliga parken – i Helsingborgsperspektiv

Parkernas nationella utveckling speglas på många sätt i Helsingborg, men de allra första offentliga planteringarna utfördes under 1700-talet i form av trädplanteringar vid Stortorget. De första offentliga parkerna tillkom under den så kallade konsulernas tid, en period som omfattar åren 1860–1900. Under denna period förvandlades Helsingborg från köpstad till industristad med en av landets viktigaste hamnar. Staden expanderade kraftigt och genomgick ett ekonomiskt uppsving vilket möjliggjorde en satsning på offentliga parker samtidigt som det uppstod ett behov av att kunna presentera staden som modern.

Under 1870-talet anlades de två första offentliga parkerna – Stadsparken, även kallad Krookska planteringen (1873–1874), och Öresundsparken (1877–1878). Båda invigdes 1877, var inledningsvis inhägnade och endast tillgängliga dagtid. En skillnad var att Stadsparken anlades i kommunal regi

och var avgiftsfri medan Öresundsparken anlades av ett aktiebolag och var belagd med inträdesavgift. I den meningen ska Stadsparken betraktas som Helsingborgs första helt offentliga park.

En annan kategori av parker var de privata trädgårdar som anlagts strax utanför stadens centrala bebyggelse och som under 1900-talet övergick i kommunal ägo för att bli offentliga parker. Trädgårdarna anlades ursprungligen vid olika former av högreståndsmiljöer – vid slott, landerier och påkostade villor. I Helsingborg har detta gällt för Pålsjö slottspark (1760-tal), Vikingsbergsparken (1870-tal) och Musikparken (1848). Även delar av andra stadscentrala kulturparker har tillhört privatträdgårdar, bland annat i Slottshagen, Kopparmölleparken och Öresundsparken.

Kulturparkerna med bakgrund i 1800-talets och det tidiga 1900-talets Helsingborg gestaltades enligt rådande engelska stilideal med ett romantiskt förhållningssätt till naturen. Stilen tog avstamp i ett organiskt formspråk, ofta integrerad i befintlig

Stadsparken, eller Krookska planteringen som är dess formella namn, är Helsingborgs första offentliga park. Den anlades 1873–1874 och invigdes 1877. Fotografiet visar parken från huvudentrén i väster med dåvarande bebyggelse i kvarteret Fyrkanten i bakgrunden. Parkbesökarna rör sig utmed den slingrande huvudvägen. Olof Hagman, sent 1870-tal, Helsingborgs museum.

topografi och vegetation. Typiskt var slingrande promenadstråk, en naturpräglad vegetation med inslag av exoter samt en effektiv växelverkan mellan öppet och slutet. Vanligt var också paviljonger, utsiktsplatser och vattenelement.

I augusti 1906 berättas i dagspressen att det med stadens parker, fram tills för några år sedan, "stod utomordentligt illa till". Därefter får vi veta att stads-trädgårdsmästaren Oskar Henrik Landsberg, som 1899 hade tillträtt posten, börjat få rätsida på saken.

Sekelskiftet innebar på många sätt startskottet för en modernisering av stadens parkkultur. Under de närmaste årtiondena genomgick flera av de äldre parkerna omgestaltningar, däribland Öresundsparken, Stadsparken och Vikingsbergsparken. Samtidigt anlades många nya parker som i dag ingår i gruppen kulturparker, såsom Furutorpsplatsen, Hans Lars lycka och Margaretaplatzen.

En tydlig skillnad mot 1800-talets stora stadsparker är att det efter sekelskiftet anlades flera mindre

parkmiljöer, vilket kan kopplas till 1910- och 1920-talens villaområden. Till dessa parker kan särskilt nämnas Pilvångsplatsen och Fyrkanten.

Av Helsingborgs fjorton kulturparker anlades eller omlades hela nio stycken under 1920- och 1930-talen, nästan alla efter ritningar av Landsberg. Genomgående för dem är att de gestaltades utifrån ett klassicistiskt stilideal. Klassicismens trädgårdskonst bröt från den tidigare engelska romantiken och byggde istället på stram symmetri, formstarka strukturer och en tydlig rumslighet. Stilen representerades både i det övergripande formspråket men också i de enskilda träden som kunde vara av pyramid-, pelar- eller paraplyform. Några av parkerna har därefter fått nya former men klassicismen är ännu framträdande, bland annat i Vikingsbergsparken, Fyrkanten och på Pilvångsplatsen.

Precis som tidigare var det inte bara idéer om stil och estetik som påverkade parkernas utseende och innehåll.

Klassicismens symmetriska stilideal präglar både villan Vikingsberg och parken som omger den.

En privat trädgård utanför centrum som med tiden blivit en av stadens offentliga parker är Pålsjö slottspark. Okänd fotograf, Helsingborgs museum.

Under 1900-talets första hälft ledde nya sociala och politiska tankar till en starkare demokratisering av de offentliga miljöerna. Från att ha varit promenadplatser för borgerskapet förvandlades parkerna till platser för alla, inte minst för barnen. Lekplatsen blev en alltmer självklar del.

I staden tillkom lekplatser i samband med 1920- och 1930-talens parkarbeten, men några tidigare exempel finns. Redan när Stadsparken invigdes 1877 avsattes en yta för att kunna användas som "en särskilt passande lekplats för barn". Under 1950-talet bidrog stadsträdgårdsmästare Arvid Bengtsson till att lekplatserna lyftes till nya nivåer. Öresundsparken var en av platserna som försågs med bemannad parklek. Parkleken utvecklades med tiden och blev i vissa fall så kallade bygglekplatser för kreativ lek – inspirerade av Danmarks framgång med liknande initiativ. Den första byggleken i Helsingborg färdigställdes 1959 i parken vid Rosenbergsgatan.

Funktionalismen medförde krav på att mark skulle avsättas för parker med fokus på tillgänglighet, lek och rekreation – funktioner samhället ansågs ha rätt till. Samtidigt växte insikten om människans behov av grön miljö. Idealet var att bostadsområdets utemiljö och parkmark låg i direkt anslutning, vilket i flera nybyggda områden gjorde gränsen mellan kvartersmark och park omärklig. Ett tydligt exempel i Helsingborg är Viskstråket – ett grönt stråk för lek och rekreation som anlades mellan 1954 och 1965.

Under perioden 1950–1980 övergick Helsingborgs parkmiljöer från strikt formalistiska till friare och naturinspirerade former, utan att förlora struktur. Parkerna anlades med inhemska växter, så kallade naturlika planteringar.

Tillgänglighet och naturupplevelse prioriterades, särskilt i de nya bostadsområden som växte fram som en ny årsring runt staden. Det första försöket gjordes på Sofieberg 1962, följt av Bankogården, Adolfsberg, Drottninghög, Fredriksdal med flera. Helsingborg blev således en av Sveriges första städer att anlägga parker med naturlika planteringar och andra kommuner kom hit för att studera dessa nya parkanläggningar. I samband med kommun-sammanslagningen 1971 utökades stadens areal avsevärt. Även om få nya parker tillkom, expanderade de nya kommundelarna snabbt med bostadsområden som förväntades hålla samma parkstandard som centralorten. I den täta staden är det svårt att skapa nya parker. Några har dock anlagts i samband med stadsomvandlingsprojekt.

I modern tid har bland annat följande parker tillkommit: Kungsparken (1999/2016), Gröningen (2000–2001), Ångfärjeparken (2021) och Dockan (2022), samtliga i stadens centrala delar.

Kulturparkerna genomgår fortsatt förnyelse i stort och smått, allt efter förändrade parkideal, behov och krav. Ökad biologisk mångfald, anpassning till klimatförändringar, trygghetsåtgärder och förbättrad tillgänglighet är aspekter som påverkar kulturparkernas framtida bevarande och utveckling.

De flesta av stadens kulturparker är belägna utmed landborgsbranten. Bilden är tagen från söder med begravningsplatser i bildens nedre kant. Mot norr följer Musikparken, Rosenträdgården, Slottshagen, Öresundsparken, Vikingsbergsparken och i norr skymtar Margaretaplatsen. Stadsparken i förgrunden ligger nedanför landborgen. Försvarsstaben 1932, Helsingborgs museum.

Naturliga förutsättningar

Den direkta närheten till vattnet och landborgens karakteristiska topografi har gett Helsingborg förutsättningarna att utvecklas till en unik parkstad. Landborgen är en geologisk förkastningsbrant med tillhörande raviner och vattendrag. De flesta av kulturparkerna är belägna i anslutning till landborgen, antingen uppe på den eller direkt nedanför. Det är ingen slump, men heller inget som skett genom medveten planering.

Historiskt har de branta och kuperade delarna av Helsingborg sällan tagits i anspråk för bebyggelse. Samma fenomen kan åter ses i flera andra svenska städer där åsar, berg och dalar har bebyggts i sparsam utsträckning. De har gått från att vara "obrukbara" marker i den tidiga stadsutvecklingen, till att i 1900-talets stadsplaner reserveras till parker som i dag blivit attraktiva platser för friluftsliv och rekreation. Därigenom har platserna kommit att bli kulturhistoriskt intressanta stadsbyggnads-element som berättar om stadens utveckling.

Landborgens svårtillgänglighet har också inneburit att den upprätthållit en ovanligt lång trädkontinuitet, det vill säga att branterna under lång tid varit beväxta med träd. Det syns till exempel i kartor från 1600-talet där trädssymboler är utplacerade utmed landborgsbranten inom flera av dagens kulturparker.

En del av stadens kulturparker har dock historiskt haft andra användningsområden. Slottshagen var själva platsen för den medeltida borgstaden och har därefter, liksom både Öresundsparken och Vikingsbergsparken, nyttjats för bete och jordbruk.

Genom flera av kulturparkerna löper Landborgs-promenaden, som slingrar sig uppe på landborgen från Raus i söder till Sofiero i norr. Idén till en landborgs promenad väcktes 1896 av Stockholms stadsträdgårdsmästare Alfred Medin, som staden hade kontakt med i samband med ett kommande parkprojekt, men det dröjde till mitten av 1900-talet innan arbetena inleddes.

I Hälsan blev vattnet en väsentlig del i gestaltningen. Hälsobäcken integrerades i miljön och vidgades till en damm där en paviljong byggdes. Fotografiet är taget under 1870-talet. På bron och i paviljongen står en kvinna och fem barn. Okänd fotograf, Helsingborgs museum.

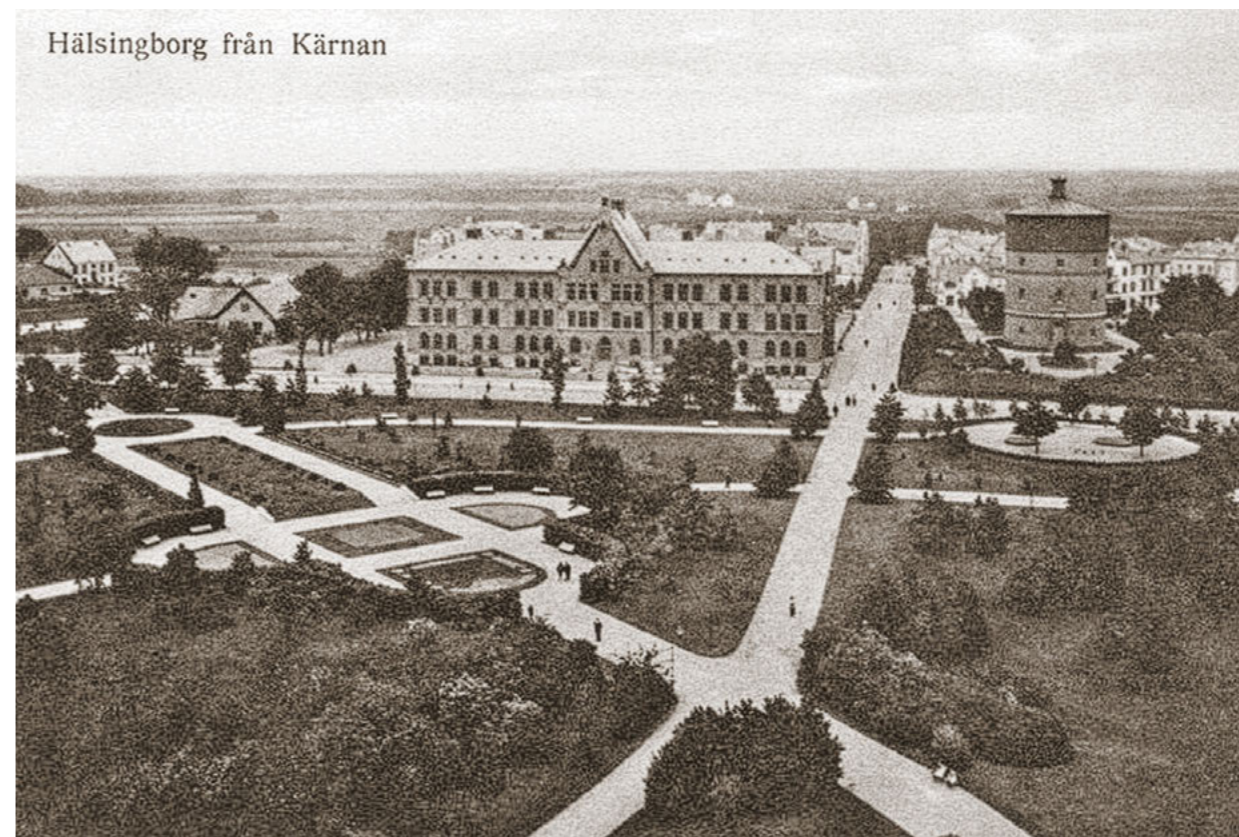
Längs Landborgspromenaden finns många vplatser som bjuder på storslagen utsikt över sundet och stadens takåsar. Utsiktsplatserna är sällan några nya inslag utan inplanerades som viktiga element i de äldre parkerna. Öresundsparken, Vikingsbergsparken och Pålsjö slottspark är några exempel.

I vissa av parkerna har naturligt bildade raviner och vattendrag fått en väsentlig del i både funktion och utformning. Det kanske främsta exemplet är Hälsans brunnspark som anlades i början av 1800-talet och så småningom blev en del av Öresundsparken. Bäckens som tidigare rann i Hälsövägens dalgång, och som sedan medeltiden hade drivit ett antal vattenkvarnar, integrerades under 1800-talet i brunnsmiljön.

Ansvar för Helsingborgs parker

Liksom i många andra svenska städer fanns det i Helsingborg ännu vid 1800-talets mitt ingen person eller kommunal avdelning med ansvar för de offentliga planteringarna. Först 1861 inrättades en "Försköningskommitté" med ansvar för de allmänna planteringarna, som vid denna tid begränsades till trädplanteringar utmed några av stadens gator och torg. Kommittén löd direkt under drätselkammaren och var friställd från stadens övriga förvaltningar. År 1864 stärktes kommitténs trädgårdskompetens genom anlitande av Helsingborgs förste stadsträdgårdsmästare, Johannes Jönsson (1864–1873).

Finansiering och skötsel av nya trädplanteringar skedde till stor del genom privata donationer men stigande driftkostnader medförde att man 1869 upplöste kommittén och överlät arbetsuppgifterna på stadens ordinarie förvaltning. Ansvar flyttades till *Avdelningen för planteringar och promenader*,

Landsberg formade flertalet parker enligt klassicismens strama symmetri. Slottshagen, som anlades 1903 och 1909–1911, gestaltades enligt den engelska romantikens stilideal. Men redan då anlades delar med tydlig anspelning på den gryende klassicismens former, till exempel blomstergatan till vänster i bild. Okänd fotograf, 1910-tal, Helsingborgs museum.

som därefter omorganiserats och bytt förvaltning vid flera tillfällen. Vård och utveckling av Helsingborgs kulturparker hanteras idag av stadsbyggnadsförvaltningen.

Under resten av 1800-talet innehades rollen som stadsträdgårdsmästare av Nils Otto Bergholtz (1873–1878) och Hans Hildingsson (1879–1899). Liksom Jönsson verkar de ha haft en relativt begränsad ställning och arbetsuppgifterna berörde främst tillsyn av befintliga planteringar och översyn av nyanläggningar. För de första stadsparkerna hade externa konsulter anlitats, både för att rita parkerna och att leda anläggningsarbetet.

År 1899 tillträdde Oskar H Landsberg som stadsträdgårdsmästare och fick en betydligt mer framträdande position än sina föregångare. Han var utbildad trädgårdsarkitekt och arbetade innan Helsingborg på Stockholms parkkontor. Landsberg är den stadsträdgårdsmästare som enskilt satt störst avtryck på Helsingborgs kulturparker. Han har själv ritat flera av dem, till exempel Slotts-

hagen, Fyrkanten och Hans Lars lycka – och andra har genomgått genomgripande omgestaltningar efter hans penna, däribland Vikingsbergsparken. Många av hans parker formgavs i en klassicistisk stil, ofta försedda med lekytor för barnen.

År 1939 övertogs tjänsten av trädgårdsarkitekten Victor Anjou som införde den nya funktionalismen i flera av parkerna, inte minst på Furutorpsplatsen. Anjou efterträddes 1951 av Arvid Bengtsson som i nära samverkan med kollegan Robert Montan arbetade med ett stort fokus på barnens plats i parkerna. Lekplatserna utvecklades med bygglekar, plaskdammar och organiserad parklek.

År 1962 övertogs posten av Stig Billing som arbetade nära kollegan och landskapsarkitekten Bruno Östholm och som under drygt trettio år bland annat utvecklade växtmaterialet i parkerna med mer vintergrönt och rododendron samt initierade en förnyring av trädbestånden. Billing bidrog även tillsammans med sin fru Marianne med utvecklingen av stadens lekplatser samt

Lekplatsen i Slottshagen anlades 1920 efter ritningar av Landsberg. Den bestod inledningsvis av bland annat en plaskdamm och ett gräsfält. Okänd fotograf, 1930-tal, Helsingborgs stadsarkiv.

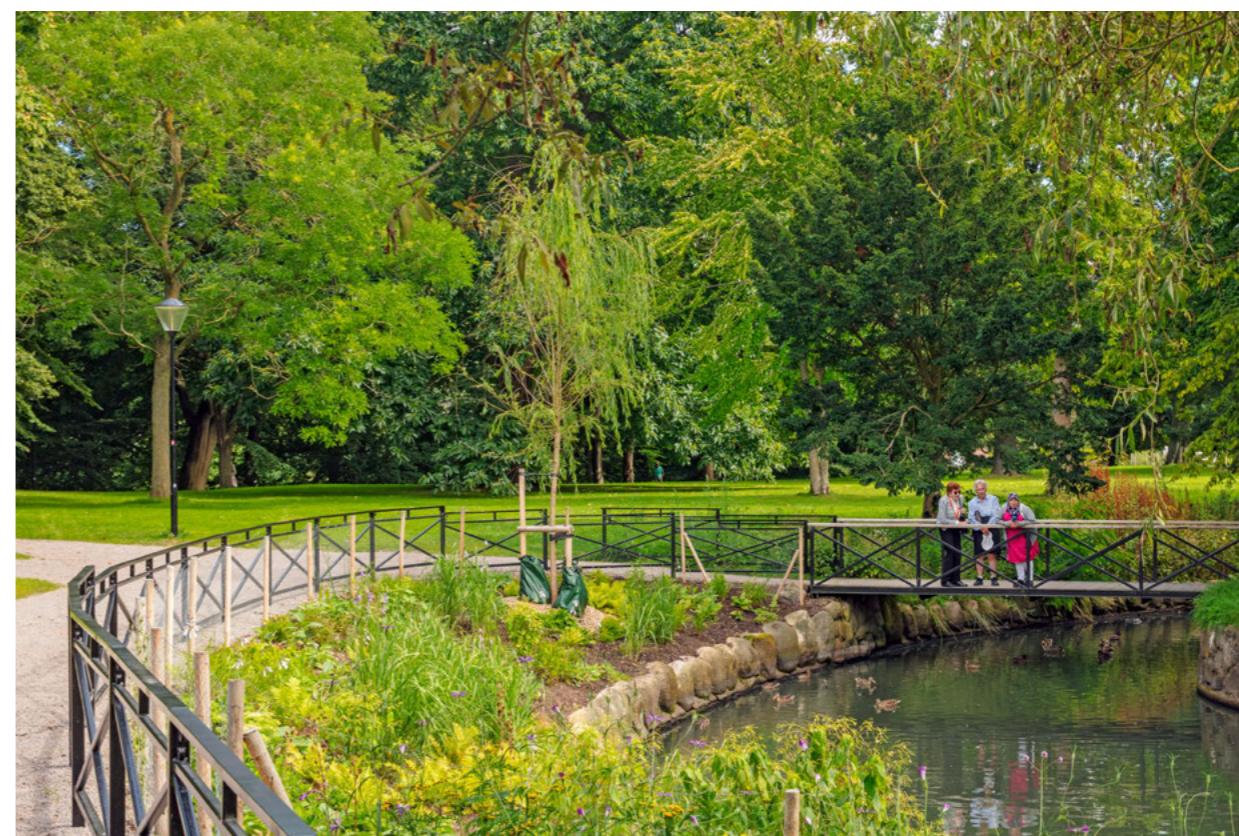
en omfattande fotodokumentation av stadens parker.

År 1993 efterträddes Billing av Ole Andersson, som efter den omfattande almsjukan initierade stora förändringar i Stadsparken och Krookska planteringen år 2004, samt på Furutorpsplatsen samma år. Under Anderssons tid utvecklades även besöksparken Sofiero slottsträdgård

År 2013 tog nuvarande stadsträdgårdsmästaren Martin Hadmyr vid efter att under flera år ha arbetat inom staden, bland annat med förnyelsen av Stadsparken. Under senare tid har en strategisk satsning genomförts för att höja kvaliteterna i kulturparkerna. Detta har skett samtidigt som ett nytt arbetssätt implementerats där dialog med invånarna blivit en viktig del av processen bakom satsningarna. I samband med detta har lekplatser rustats upp, ny belysning satts upp och planteringar förnyats, bland annat på Furutorpsplatsen, i Slottshagen, Kopparmölleparken och Öresundsparken.

År 2021 och 2022 kom två helt nya parker till i stadens centrala delar – Ångfärjeparken och Dockanparken – och en större satsning på Stadsparken är planerad i samband med utbyggnaden av stadsbiblioteket.

Förutom de personer som varit anställda inom staden har flertalet externa trädgårdsmästare och -arkitekter satt sin prägel på stadens planteringar, vissa mer än andra. Ett namn som återkommer i källmaterialet för flera av 1800-talets parker är Theodor Wieck, trädgårdsmästare och trädgårdsarkitekt från Lund som både ritade och anlade trädgårdsanläggningar runtom i Sydsverige. I Helsingborg ritade Wieck det slutliga förslaget till Krookska planteringen (Stadsparken) och tog fram det första förslaget till Öresundsparken. Han ritade och anlade även flera anläggningar som under 1800-talet var privata. Bland dessa kan nämnas trädgården till Villa Skalet (anlagt 1884 inom nuvarande Slottshagen, villan revs 1984), Vikingsbergsparken (1870-tal) och omgestaltning av Musikparken 1885.

Dammen i Öresundsparken är en av få bevarade delar av 1600-talets vallgravssystem runt Helsingborgs stad. Likt vallgravsdammen i Musikparken har dammen genomgått flera renoveringar och omgestaltningar genom tiderna. De har försetts med planteringar, bryggor och stenskoningar. Sedan Öresundsparken anlades 1877 har det funnits en bro över dammen, så än idag.

Andra personer som anlits för anläggning eller omgestaltning har varit Stockholms stadsträdgårdsmästare Alfred Medin (Öresundsparken) och arkitekten Peder Clason (Margaretaplatzen) samt flera danska trädgårdsarkitekter.

Helsingborgs stadsträdgårdsmästare

Johannes Jönsson	1864 – 1873
Nils Otto Bergholtz	1873 – 1878
Hans Hildingsson	1879 – 1899
Oskar Henrik Landsberg	1899 – 1938
Victor Anjou	1939 – 1950
Arvid Bengtsson	1951 – 1962
Stig Billing	1962 – 1993
Ole Andersson	1993 – 2013
Martin Hadmyr	2013 –

En militärhistorisk kontinuitet

Sedan stadens grundande under tidig medeltid har Helsingborg vid återkommande tillfällen påverkats av både nationella och internationella oroligheter. I dag återspeglas den militärhistoriska kontinuiteten i flera av stadens parker. Slottshagen är själva platsen för stadens medeltida stadsbebyggelse, som var belägen inom slottets ringmur. Ringmuren finns inte längre kvar och av den medeltida borgen återstår endast tornet Kärnan – som har sitt ursprung i 1300-talet.

I parken finns även nästa militära årsring representerad, i form av rester från borgens inre vallgravar. De anlades under 1600-talet och syns i dag som lågpunkter runtom Kärnan. Vallgravssystemet som omgav Helsingborgs slott vid denna tid bestod även av en krans av yttre vallgravar. Fragment av dem finns bevarade i Musikparken och Öresundsparken, i form av avlånga dammar.

I Slottshagen är Kärnan centralt belägen och utgör en påtaglig rest från det medeltida Helsingborg. Runtom tornet skymtar resterna efter 1600-talets vallgravar, i form av ett mjukt kuperat landskap.

Stenpartiet i Stadsparken, uppbyggt av stenar som ställts på högkant för att likna alpina bergformationer. Inemellan stenarna har växter planterats som vid tiden salufördes som alpväxter. *Nelly Gunnarsson, 1910-tal, Helsingborgs museum.*

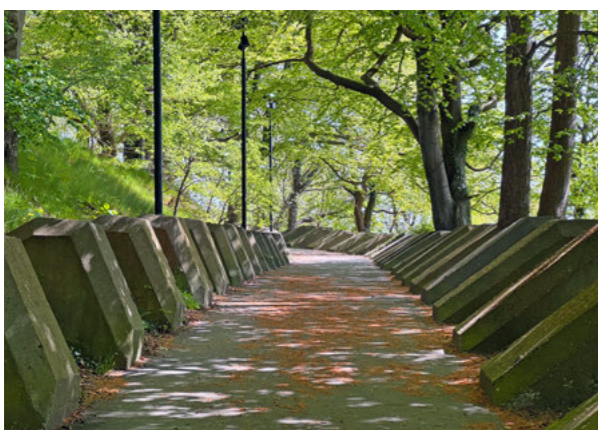
Sigvard och Mary Olsson framför en privat kaffegrotta i Miatorp. *Okänd fotograf, 1920-tal, Helsingborgs museum.*

Personal som arbetade på hälsobrunnen Helsan, framför vattentrappan vid Sofiakällan. *Okänd fotograf, kring år 1900, Helsingborgs museum.*

Spår av andra världskrigets beredskapstid finns i den så kallade Skånelinjen, en försvarslinje som anlades utmed Skånes kust, bestående av stridsvagnshinder, bunkrar och stridsvärn. Genom Helsingborg förlades stora delar av linjen utmed landborgen som redan var ett topografiskt hinder. Några av dagens kulturparker – Vikingsbergsparken, Öresundsparken, Slottshagen och Musikparken – påverkades därför starkt av linjen.

Efter kriget avlägsnades stadens betonghinder, utom i parkerna där stora delar fick vara kvar. Eftersom betongen ansågs utgöra en skada för parkernas funktion och estetik har en del av hindren tagits bort och i vissa parker har de flyttats till en mer avskild plats för att döljas av planteringar. I Vikingsbergsparken och Musikparken finns merparten kvar i ursprungligt läge.

Utmed Draktandsgången i Vikingsbergsparken syns de tydligaste spåren från andra världskrigets spärrlinje genom Helsingborg. Här står ännu stridsvagnshindren uppradade i en lång linje längs landborgsbranten.

Vad är typiskt för Helsingborgs kulturparker?

När ett större antal kulturmiljöer systematiskt undersöks inom ett begränsat geografiskt område framträder ofta mönster och gemensamma nämnare. Det kan röra sig om material, växttyper och gestaltningsidéer som kan kopplas till lokala förutsättningar eller de personer som varit verk-samma på platsen.

Märkvärdigheter i de äldre parkerna

Under slutet av 1800-talet växte bland borgerskapet fram ett intresse för botanik, särskilt för exotiska arter. I en del parker och trädgårdar anlades därför naturlika stenformationer som försågs med arter ur alpfloran eller den svenska fjällfloran. Stenpartierna skulle imitera naturens berg och ställdes ibland på högkant, likt branta klippor. Växterna bestod av de som i dag kallas stenpartiväxter, till exempel sorter av nejlikor, drabor, blåklockor, gentianor, vivor, fingerörter, fetknoppar och taklökar. Sådana här så kallade alppartier fanns bland annat i Stadsparken, Öresundsparken, Musikparken och sannolikt även i Vikingsbergsparken. De anlades under 1870- och 1880-talen men försvann i början av 1900-talet när stilidealen svängde. Idag finns inga alppartier kvar i Helsingborgs parker.

Från samma tid, 1870- och 1880-tal, finns en annan sorts märkliga inslag bevarade, nämligen så kallade kaffegrottor. De återfinns i Vikingsbergsparken,

Musikparken och Kopparmölleparken. Grottorna, som nog även kunde användas som punchgrottor, kan närmast beskrivas som en berså av stenmurar istället för häck. Precis som en berså användes grottan som en plats i trädgården för att slå sig ned i för en vilsam stund. Kaffegrottorna i Helsingborg anlades inskjutna i landborgsbranten och det gjordes under den period då parkerna ännu var privata trädgårdar.

Varken stenpartier eller kaffegrottor är unika för Helsingborg men landborgsbranten i Musikparken och Öresundsparken nyttjades även för ett något mer udda inslag. Under 1880-talet anlades vattentrappor i de båda parkerna, än i dag bevarade. I Musikparken skedde det i samband med 1885 års renovering och i Öresundsparken tillkom trappan antagligen i samband med Sofiakällans anläggande år 1889. Trapporna är ett slags vattenfall som terrasseras ned för landborgsbranten och vars murar är uppbyggda av fältsten (kullersten). Den branta topografin som är karakteristisk för många av Helsingborgs kulturparker har möjliggjort ett ganska ovanligt inslag.

Växtlighet

Artrikedomen är stor i Helsingborgs kulturparker. Några av dem kan stoltsera med karaktärsfulla träd från 1800-talet, som i flera fall tillhör parkernas ursprungliga planteringar. När Stadsparken anlades under 1870-talet planterades flera träd som vid tiden var ganska ovanliga och som skulle fungera som fascinerande blickfång. Flera av dessa finns

kvar, till exempel en rödek och en platan. Vanligtvis fungerade dessa träd som solitära komplement till en mer homogen grund av inhemska träd. I många av parkerna var alm det dominerande trädslaget och en viktig del i den tidiga gestaltningen. I dag finns nästan inga almar kvar på grund av trädskjukan almsjuka.

Vissa arter är vanligare än andra. Olika sorter av bok finns representerade i de flesta av kulturparkerna. Vanlig bok förekommer mest i den tät beväxta landborgsbranten, ibland som del av den vilda vegetationen. Andra sorter av bok är vanligare som solitära inslag, till exempel flickbok och blodbok, och kan ses i flera kulturparker. I Kopparmölleparken står en av stadens äldsta blodbogar.

Avenbok, som trots sitt namn inte är en bok, utmärker sig bland kulturparkernas växtsortiment. Arten är ovanligt mångsidig och finns representerad i nästan samtliga kulturparker. Den uppträder i en mängd olika former – som häckar, som friväxande och tuktade träd, i sammanhängande bestånd och som solitärer. I en av kulturparkerna – Fyrkanten – är avenbok, förutom gräset, till och med det enda växtmaterialet som använts.

En annan park där avenbok är av särskilt intresse är Pålsjö slottspark. I den forna nytto- och prydnadsträdgården finns ett symmetriskt system av klippta avenbokshäckar. Häckarna planterades 1763 och innehåller en fantasieggande lövgång i slottets mittaxel mot landborgsbranten i väster.

Daniel Hofling.

I Rosenträdgården är helsingborgsteglet ett av de dominerande materialen. Teglet har använts i pergola, murar och toalettbyggnad.

Helsingborgsteglet

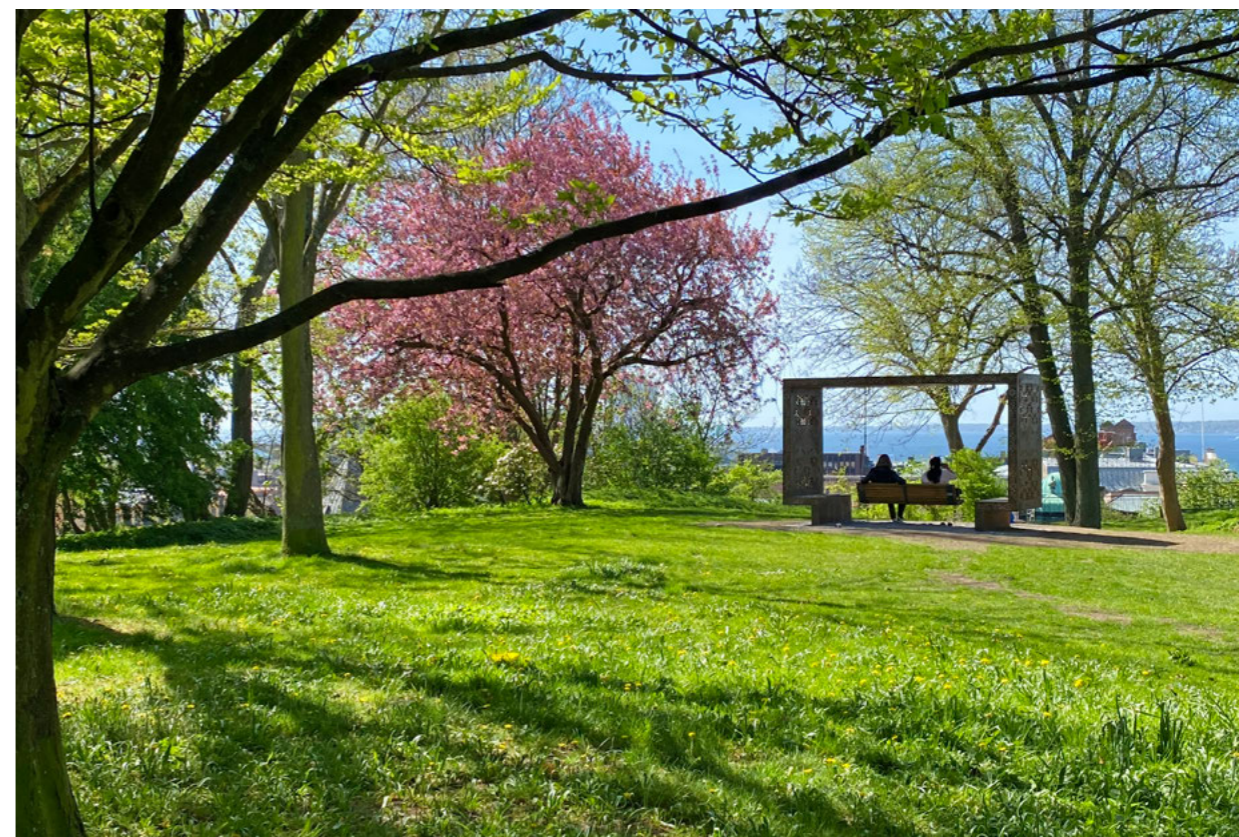
Det så kallade helsingborgsteglet har använts som material i några av kulturparkerna, till exempel som markbeläggning, i murar och till byggnadsverk. Teglet tillverkades vid Helsingborgs Ångtegelbruk, som startade verksamheten 1873.

I Helsingborgs kulturparker finns helsingborgsteglet i Rosenträdgården (murar, pergola och toalettbyggnad), Stadsparken (stadsbiblioteket och markbeläggning kring fontänen) och i Öresundsparken (Sofiakällans markbeläggning). År 1974 stängde ångtegelbruket och tillverkningen upphörde. Några andra parker har under senare år försetts med tegel av liknande utseende, men av ett annat fabrikat, bland annat Kopparmölleparken och Margaretaplatsen där entréerna belagts med rött marktegel.

Belysning

I flera av de äldre kulturparkerna består belysningen av dekorativa stolpar i klassicistisk stil med opala globarmaturer. Modellen togs fram

1922 inför Göteborgs jubileumsutställning året därpå och fick namnet Belysningsstolpe för parker och planteringar. Troligen kom de första av Helsingborgs stolpar till Stadsparken under 1930-talet och har därefter använts i bland andra Musikparken, Slottshagen och Vikingsbergsparken.

Hanne Hansen.

Kulturparkerna är uppskattade gröna mötesplatser för både invånare och besökare. Här kan man träffas, finna lugn och ro eller utöva någon aktivitet.

Generella rekommendationer kring vård och utveckling

Vid vård och utveckling av kulturhistoriskt värdefulla parker finns det några generella rekommendationer som är bra att beakta. Övergripande gäller att kulturparkerna i Helsingborg är miljöer som, i upplevelse och karaktär, bör följa de intentioner som fanns när de anlades. Parkerna har därefter förändrats under årens lopp, vilket har gett dem olika förutsättningar – något som också bör beaktas.

När nya material, delar eller växter ska tillföras en park bör de underordnas och/eller anpassas till parken för att inte riskera påverka karaktären negativt. I vissa fall kan det innebära att en för parken tidstypisk art eller materialtyp eller en äldre modell av möbel väljs. Men äldre typer eller modeller är inte alltid att föredra. Ibland kan det vara bättre att välja en som är modern men mindre iögonfallande, och som underordnar sig parkens karaktär.

Växtlighet

I de fall värdefull växtlighet behöver bytas, till exempel då ett äldre träd utgår, bör det ersättas med motsvarande, det vill säga samma art/sort. Ibland är det inte möjligt, till exempel vid rådande växtsjukdomar. I valet av lämplig ersättningsart kan olika principer följas för att i möjligaste mån bevara de kulturhistoriska värdena. I vissa fall bör trädet ersättas av en art med liknande utseende, även om arten tillhör en annan tidstypisk kontext än det ursprungliga trädet. I andra fall bör trädet ersättas av en art som är kulturhistoriskt jämförbar eller typisk för parkens tillkomsttid. Vilket förhållningssätt som bör väljas varierar från fall till fall. Generellt kan sägas att individer i homogena strukturer bör ersättas av träd med liknande utseende, medan solitärer och individer i blandbestånd främst bör ingå i parkens kulturhistoriska kontext.

I många av kulturparkerna består trädbeståndet till stor del av äldre träd. För att långsiktigt bevara en stomme av vuxna träd är det viktigt att planera

Hanne Hansen.

Ädellövsmiljö i Slottshagen.

för hur trädbeståndet i parkerna ska kunna bibehållas och att kontinuerligt förnyingsarbete pågår parallellt med övriga vård- och underhållsinsatser.

Vid förnyring och återplantering i de äldre kulturparkerna bör frösådder eftersträvas istället för kloner. Frösådder ger en mer variationsrik karaktär, vilket är utmärkande för flera av de äldre parkerna, i synnerhet de som anlagts enligt det romantiska idealet, som till exempel Öresundsparken och Stadsparken. En större variation skapar också starkare motståndskraft mot sjukdomar och bidrar till ökad biologisk mångfald. För vissa parker eller delar i dem kan det vara viktigare att plantera kloner för att träden ska bevara en likformighet, som i Fyrkanten eller i Pålsjö slottsparks häckstrukturer.

I kulturparkerna lämnas inte döda träd stående eller liggande. Död ved kan däremot finnas som ett gestaltat element och en pedagogisk upplevelse som berättar om biologisk mångfald i staden.

Utrustning

Utrustningen i kulturparkerna bör väljas med omsorg för att inte bryta mot parkernas karaktär. Sittmöbler har funnits i de flesta parkerna ända sedan de anlades medan belysning och skräpkorgar har tillkommit efterhand. Modellerna har varierat över tid och i några av kulturparkerna finns i dag flera olika typer representerade. Det generella rådet är att utrustningen i varje enskild park, så långt det är möjligt, ska vara enhetlig.

I varje kulturpark ska det finnas (minst) en skylt som berättar om parkens innehåll och dess historia.

Tillgänglighet

Kulturparker räknas som allmänna platser och ska enligt lag vara tillgängliga och användbara för alla. Staden har en naturligt stor höjdskillnad i form av landborgsbranten. I några av de kulturparker som ligger intill landborgen finns det delar som är svåra att tillgänglighetsanpassa. Vid tillgänglighetsanpassningar i kulturparkerna behöver den kultur-

Lotta Wittinger.

Medeltidslekan i Slottshagen.

historiska aspekten tas i beaktande. Anpassningar som genomförs bör ha en historisk prägel som passar väl in i parkens historiska kontext.

Lekplatser

Lekplatser i äldre parker har ofta en viktig funktion och har i flera av kulturparkerna en lång kontinuitet. I de kulturparker där det historiskt funnits lekplatser ska leken fortsättningsvis ges utrymme och lekvärderna ska vara höga. Lekplatserna ska ha en genomarbetad gestaltning som harmonierar med parken gällande val av kulör, utrustning och material. Möbelmodellerna ska vara samma som för resten av parken men färgerna kan anpassas till plats och situation.

Rekreation

Parkerna är stadens gröna lungor och platser där invånare och besökare kan umgås, aktivera sig och finna ro. Kulturparkerna har anlagts med en medvetet arkitektonisk utformning och har ofta olika skydd kopplade till sig. De utgör en viktig del av stadens historia och bidrar även till för-

ståelsen av parkernas framväxt och utveckling i Skåne och Sverige.

Att inkorporera nya funktioner och delar som tidigare inte funnits i parkerna kan vara möjligt. Dessa ska då utformas så att de stämmer överens med parkens övriga gestaltning och intention.

Natur/ekologi

Kulturparkerna fyller en viktig ekologisk funktion då det i dessa parker finns gamla ädellövträd, varav flera är särskilt skyddsvärda. Dessa träd är en livsmiljö i sig för många organismer och bidrar även till sambanden mellan skogsdungarna norr och söder om centralorten.

Länsstyrelsen har pekat ut en värde-trakt – områden med särskilt höga ekologiska bevarandevärden – för ädellövskog i Helsingborg och därmed har staden ett regionalt ansvar för ädellövsmiljöer. Värde-trakten sträcker sig genom centralorten, där de flesta av stadens kulturparker finns.

1

2

3

4

5

6

7

**KULTUR-
PARKERNA**

Helsingborgs 14 offentliga parker som är anlagda före år 1950 och har en utformning, ett läge samt en historia som gör att de har egna identiteter.

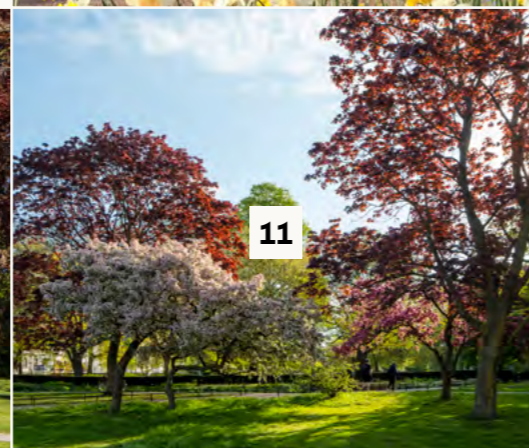
8

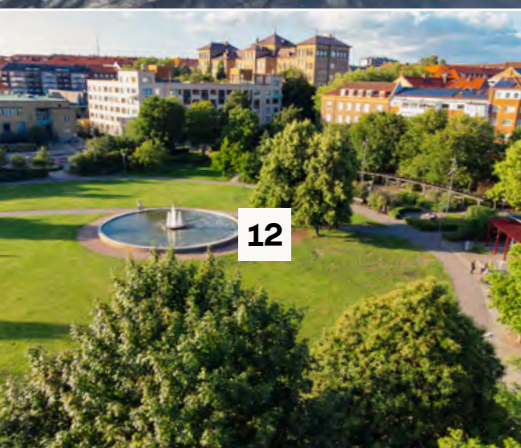
9

10

11

12

13

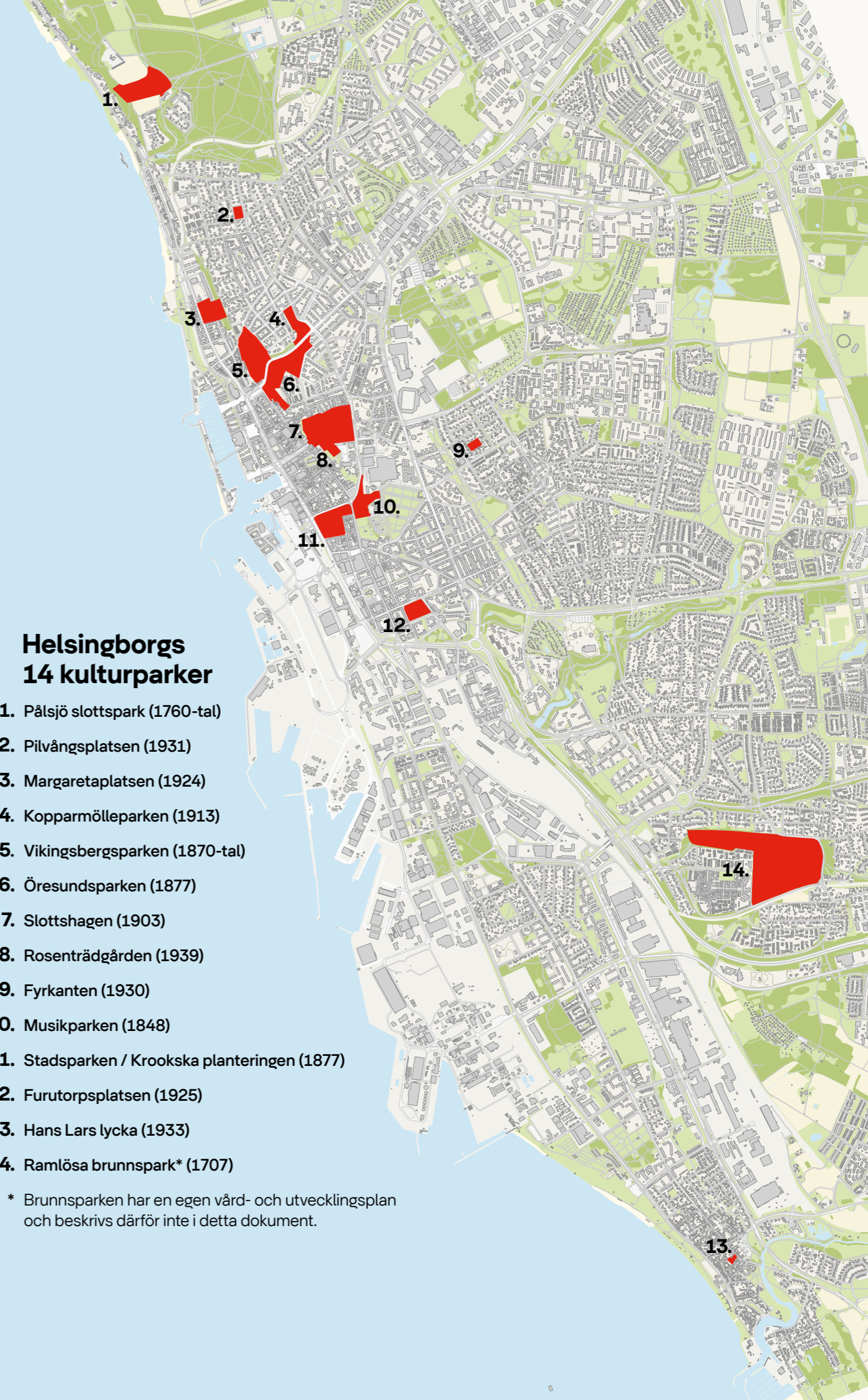

14

Helsingborgs 14 kulturparker

1. Pålssjö slottspark (1760-tal)
2. Pilvångsplatsen (1931)
3. Margaretaplatsen (1924)
4. Kopparmölleparken (1913)
5. Vikingsbergsparken (1870-tal)
6. Öresundsparken (1877)
7. Slottshagen (1903)
8. Rosenträdgården (1939)
9. Fyrkanten (1930)
10. Musikparken (1848)
11. Stadsparken / Krookska planteringen (1877)
12. Furutorpsplatsen (1925)
13. Hans Lars lycka (1933)
14. Ramlösa brunnsпарк* (1707)

* Brunnsparken har en egen vård- och utvecklingsplan och beskrivs därför inte i detta dokument.

Pålsjö slottspark

Pålsjö slottspark ligger naturskönt mellan Öresund och Pålsjö skog. Parken anlades på 1700-talet runt det som idag ser ut som ett sagoslott och bestod då bland annat av en frukt- och köksträdgård indelad i fjorton kvarter. Även om fruktträden och köksträdgården är borta sedan länge så finns delar av strukturen kvar. Parken används idag som promenadområde och lockar även turister.

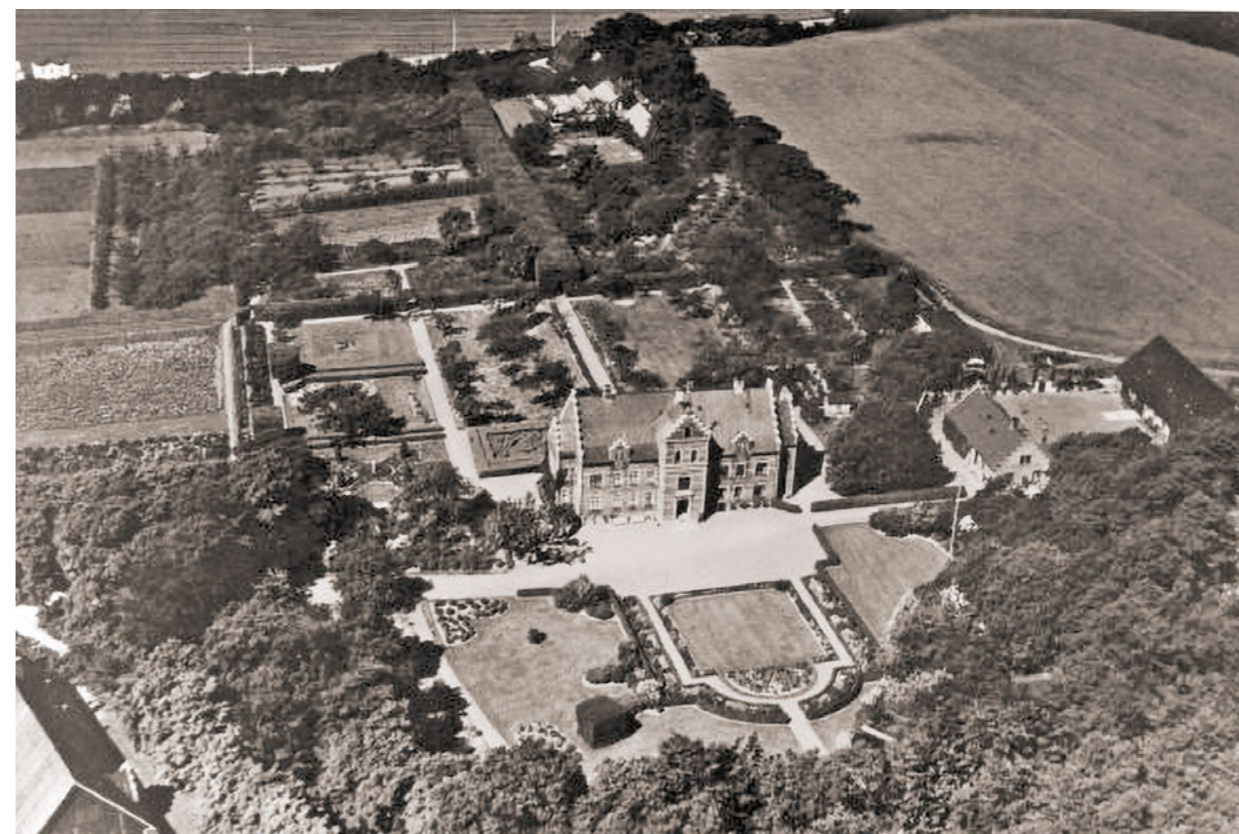
Bilden är tagen någon gång under perioden 1869–1873 och visar trädgårdssidan av Pålsjö slott. I bilden syns en rik mångfald av planteringar bestående av prydnadsväxter och fruktträd. Invid slottsbyggnaden skymtar även buxbomsparterren. Okänd fotograf. Helsingborgs museer.

I en karta från 1778 är trädgården ganska schematiskt ritad, men det framgår att den hade fått en tydlig symmetri med räta axlar åt både väster och öster. Trädgårdens enskilda kvarter åskådliggörs inte, men är synliga i en något senare karta, med möjlig datering 1794. Karta: Krigsarkivet.

Utsnitt ur häradsekonomska kartan över Malmöhus län, blad Hälsingborg. Kartan, upprättad 1910, stämmer ganska väl överens med 1771 års beskrivning i form av kvartersindelning. Samtidigt visar den 1800-talets tillägg. I nordvästra hörnet ligger trädgårdsmästarbostaden. Öster om slottet markeras gårdsplanen av en cirkulationsplats. Karta: Rikets allmänna kartverks arkiv.

Ett flygfoto från 1934 visar att 1700-talets kvartersindelning bestod långt in på 1900-talet. Norr och söder om lövgången fanns nyttodlingar och trädgårdsmästeri. Närmast slottet hade kvarteren en starkare prydnadskaraktär. Bilden visar också att gårdsplanen omgestaltats i ett mer formellt utförande, vilket skedde under 1910-talet. Okänd fotograf. Helsingborgs museum.

Historik

Pålssjö slottspark har sin grund i den barockträdgård i fransk stil som anlades under 1700-talet vid Pålssjö gård (även kallat Stora Pålssjö) som byggdes om ett flertal gånger och idag är Pålssjö slott. Av barockträdgården återstår endast den långamagnifika avenboksgången som går i mittaxeln från slottet ut mot Öresund, men symmetrin i de stora strukturerna är också fortfarande påtaglig. På östra sidan avgränsas trädgårdsanläggningen av Pålssjö bäck, som under 1700- och 1800-talen nyttjades för kvarndrift. Namnet Pålssjö är skriftligt belagt från 1491, men nuvarande huvudbyggnad stammar från omkring 1680.

Antagligen hörde någon form av trädgårdsanläggning till den äldsta gården, men det är först från 1700-talet som det finns några säkra uppgifter. Pålssjö kom i Michael Andreas Cösters ägo 1759 och på platsen drev han Pålssjö fajansfabrik mellan åren 1765–1774. Både slott och trädgård renoverades under denna period. Trädgården väster om slottet beskrivs utförligt i ett dokument

från 1771 som anger att den då var indelad i 14 kvarter. År 1763 hade en lång lövgång av avenbok planterats i slottets mittaxel i riktning ut mot sundet. På var sida lövgången fanns nyttoträdgården som bestod av en fruktträdgård med 377 träd, importerade från Holland och Spanien. Det fanns en nöthäck samt odlingar av jordgubbar, sparris, kryddväxter och vindruvor. Kvarteren närmast slottet var främst av prydnadskaraktär med rik blomning och omgavs av rosor och frukt bärande häckar.

Möjligtvis var det under Cösters tid som en buxbomsparterr anlades på slottets västra sida, men troligen skedde det inte förrän under 1800-talet. Mellan 1834 och 1957 ägdes Pålssjö av släkten Follin. Vad som hände i trädgården under denna tid är delvis oklart. Säkert gjordes en del tillägg och ändringar, men den grundläggande kvartersindelningen bestod, liksom stora delar av planteringarna. I samband med att slottet renoverades omkring 1870 uppfördes en ny ekonomigård norr om byggnaden och i kanten mot landborgs-

branten anlades ett trädgårdsmästeri med trädgårdsmästarbostad, drivhus och odlingar. Av dessa återstår ekonomigårdens södra annex.

Under 1910-talet gjordes den östra gårdsplanen om och fick en mer formell gestaltning. Helsingborgs stad köpte in merparten av Pålssjö egendom 1908 men slottet och trädgården fortsatte att vara i Follins ägo. År 1957 förvärvades även dessa delar av staden vilket var startskottet för en rad förenklande åtgärder. Mycket av de äldre planteringarna togs bort och de tidigare trädgårdskvarteren slogs samman till öppna gräsmattor och åkrar med enstaka äldre fruktträd. Under 1980-talet upp rustades parken efter ritningar av Bruno Östholm. Den då förvuxna buxbomsparterren rekonstruerades och dubblerades. 1763 års lövgång och häckar av avenbok bevarades och i gräsmattan söder om gången anlades storskaliga bersåer av bukettapel, doftschersmin, hagtorn och katsura.

År 2006 såldes slottet till en privat aktör men parken, liksom annexet, är ännu i stadens ägo.

På Pålssjö gårds entrésida i mitten av 1800-talet (innan trappgavlarna tillkom) fanns buskar, träd och gräs på gårdsplanen. Helsingborgs museum.

Under perioden 1869–1873 var entrén försedd med tornkupol. J. Nodermann, Helsingborgs museum.

Daniel Hofling.

Pålssjö slott med buxbomsparterren på slottets väst sida.

Nulägesbeskrivning

Parken karakteriseras av gräsfält, symmetriskt separerade av storskaliga häckstrukturer – bland annat den imponerande avenboksgången från 1700-talet. Den övergripande planeringen följer barockens formella linjer, men är innehållsmässigt kraftigt förenklad.

Entréer, murar och vägsystem

Gårdsplanen nås via tre entrévägar – från norr, öster och söder. Den gamla huvuduppfarten, belägen i slottets mittaxel mot öster, markeras av ett grindparti och fortsätter i siktlinjen längs Christer Boijes väg. Den används idag främst av besökare som kommer till parken till fots. Av de övriga två uppfartsvägarna används idag främst den södra, som markeras av grindstolpar. Norr om annexet finns en större parkeringsyta omgärdad av klippta häckar. Parkeringar finns även på den grusade gårdsplanen.

I väster löper den storslagna avenboksgångens stig i slottets mittaxel. Åkern/ängen och park-

marken i norr skiljs åt av en grusad gångväg som i väster ansluter till den slingrande Landborgspromenaden.

Parken skiljs från annexet av en vitputsad tegelmur, troligen från omkring 1870.

Växtlighet

Den dominerande växtligheten består av formella, rätlinjiga strukturer som klippta häckar, alléer och trädader. Framträdande är lövgången av avenbok väster om slottet och den rekonstruerade buxbomsparterren vid västra fasaden. Trädgården avgränsas i norr av äldre träd, mestadels bok. Pärönträdet vid buxbomsparterren är en sista rest av den gamla fruktträdgården. Öster om slottet omges gräsmattan av klippta naverlönshäckar i symmetrisk struktur.

Norr och söder om slottet finns planeringsytor med lindar och prydnadsbuskage samt murgroa. De ramas in av klippta avenbokshäckar. Längs bäcken och Dag Hammarskjölds väg finns äldre

Daniel Hofling.

Öster om slottet har gårdsplanen en formell planering, i sin nuvarande form tillkommen under 1910-talet. Platsen omges av höga naverlönshäckar.

lövträd och prydnadsbuskage. Mot Landborgspromenaden markerar gamla hasselbuskar trädgårdens gräns. Dessa kan vara en rest från den nöthäck som omnämns 1771. Promenaden kantas av äldre bokhäckar och sentida häckar av snöbär och måbär. I sydvästra trädgården finns bersåer anlagda på 1980-talet.

Byggnadsverk, konstverk med mera

Slottet är den mest framträdande byggnaden inom parkmiljön men är i dag privatägt. Efter flera ombyggnationer ger det ett arkitektoniskt uttryck av nyrenässansens med putsade fasader och trappstegsgavlar. Områdets andra byggnad utgörs av 1870-talets ekonomibyggnad, det så kallade annexet, uppförd i tegel med trappstegsgavlar.

Trädgårdens östra gräns markeras av Pålssjö bäck med äldre stenskoningar och stenbroar vid infarterna. Bäckens vidgas i en, sannolikt handgrävd, damm med en liten ö mitt i.

Utrustning

I parken finns äldre stenmöbler: ett bord vid en sittplats längs Landborgspromenaden, en låg bänk också placerad längs promenaden, samt två bord nära slottsbyggnaden. De två sistnämnda är gjorda av grova sandstenshällar med kraftigt sliten dekor och påminner tydligt om gravhällar från 1600- och 1700-talet.

Övrig möblering är sentida och utplacerad runtom i parken, bland annat i trädgårdens norra del där

Daniel Hofling.

Utmed landborgspromenaden finns även ett par sittplatser med både äldre och senare inslag. Denna plats är belägen i parkens nordvästra del och är försedd med ett äldre kalkstensbord.

en grillplats anordnats. Enstaka belysningsstolpar förekommer utmed infarterna och i anslutning till parkeringen.

Utmed Landborgspromenaden finns även en skyltförsedd sten som markerar platsen för 1896 års höjdmätningar vilka syftade till att sammanföra Sveriges och Danmarks höjdsystem.

Kulturhistorisk värdering

Pålssjö har sitt ursprung i åtminstone 1400-talet och är en representant för de påkostade godsmiljöer som etablerades i det medeltida Skåne, men utmärker sig som en ovanligt stadsnära slottsmiljö. Som sådan har Pålssjö genom tiderna haft en nära koppling till Helsingborgs borgerskap och utgjort säte för en rad högt uppsatta personer inom adel och politik.

I det övergripande är området kring Pålssjö relativt välbevarat. Parkens omgivningar och natursköna läge är sedan lång tid i princip oförändrade och visar på en månghundraårig kontinuitet i egendomens markanvändning. Än idag breder hagar och ängar ut sig i norr och söder. I väster möter den grönskande landborgsbranten och vyn mot sundet. I öster slingrar sig bäcken och därefter tar den djupa bokskogen vid.

Grunden för dagens trädgårdsanläggning lades under 1760-talet i en stil av fransk barock.

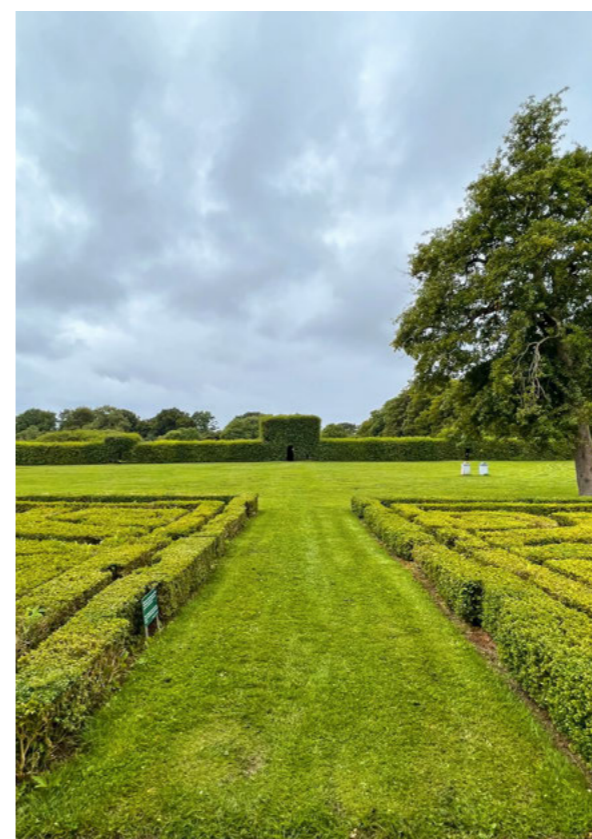
Parköversikt: Daniel Hofling.

Efter omfattande förenklingar under 1900-talet begränsas i dag de kvarvarande delarna i huvudsak till den övergripande symmetrin samt de storskaliga avenboksstrukturerna. Dock finns senare tillkomna delar som stärker förståelsen för 1700-talets stilideal, däribland det formellt gestaltade trädgårdspartiet öster om slottet, siktlinjen i Christer Boijes väg, buxbomsparterren, samt de klippta häckarna norr och söder om slottet.

Av lokalhistoriskt intresse är Fredriksdal, som under 1780-talet också försågs med en fransk stilträdgård och lövgångar av avenbok. Båda gårdarna ägdes vid tiden av släkten Cöster – kusinerna Michael Andreas (Pålssjö) respektive Fredrik Wilhelm d.ä. (Fredriksdal). En möjlig slutsats är att de båda trädgårdarna ritades av samma person. Vem är dock okänt.

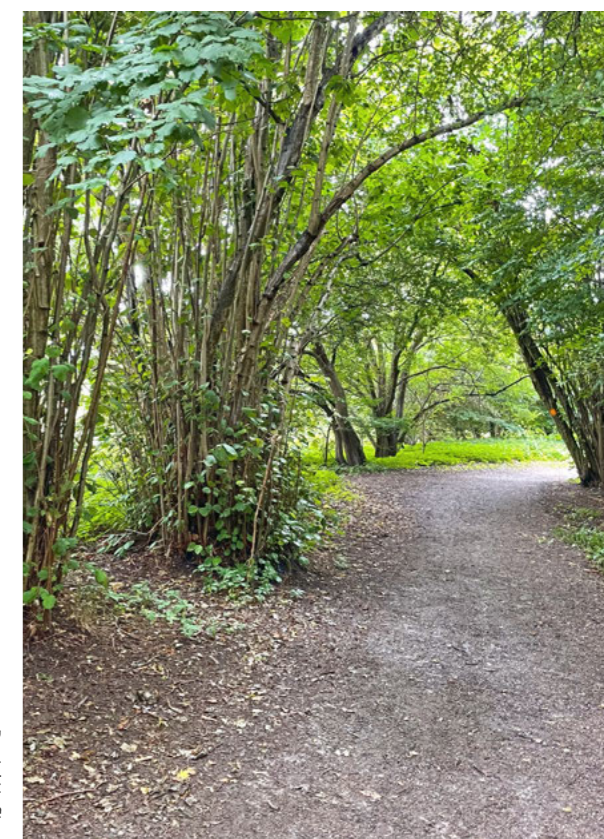
Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Omgivningarnas välbevarade markanvändning och naturliga förutsättningar.
- Den övergripande symmetrin.
- De storskaliga avenboksstrukturerna – lövgång och häckar (1).
- Raden av lövträd utmed norra gränsen (2).
- Hasselbeståndet i väster (3).
- Buxbomsparterren (4).
- Trädgårdspartiet och den grusade gårdsplanen i öster (5).
- Siktlinjen i Christer Boijes väg (6).
- De tre entréerna till gårdsplanen – från norr, söder och öster (7).
- Pålssjö bäck och dammen (8).
- Bord och bänk av kalk- och sandsten (9).
- Landborgspromenaden med anslutande äldre vegetation (10).
- Stenmarkeringen efter 1896 års höjdmätningar (11).

Daniel Hofling.

En stor gräsmatta på slottets västsida motsvarar platsen för de tidigare trädgårdskvarteren. Från den äldre fruktträdgården återstår endast ett päronträd (till höger i bild).

Daniel Hofling.

Utmed parkens västra gräns löper Landborgspromenaden. Den kantas i delar av stora hasselbuskar som kan vara resterna efter 1760-talets nöthäck.

Mål

Målsättningen är att Pålssjö slottspark ska bevaras och förvaltas med utgångspunkt i 1760-talets franska stilträdgård. Då slottsmiljöns besöksfrekvens och nyttjande inte är att jämföra med de stadscentrala parkernas, finns förutsättningar att förvalta Pålssjö som en trädgårdsanläggning med fokus på den kulturhistoriska berättelsens upplevelsevärden, snarare än funktionen av en offentlig park i modern mening. Den långsiktiga målsättningen är därför att slottsparken ska genomgå återskapande insatser, i syfte att stärka de kulturhistoriska värdena och förståelsen för 1700-talets trädgård.

Vård och utveckling

Den varierade sammansättningen i befintlig anläggning medför att drift- och underhållsinsatser kan ske med olika frekvens och fokus.

Avenboksstrukturerna, buxbomsparterren, det östra trädgårdspartiet samt siktlinjen i Christer Boijes väg, behöver ägnas särskild omsorg

med täta insatser för att upprätthålla värdena. Det gäller även siktstråket från lövgången mot Öresund. Även hasselbestånden och övriga särskilt värdefulla delar behöver regelbundna och täta insatser.

De storskaliga gräsmattorna kan skötas med konventionell gräsklippning, men fram till dess att en eventuell rekonstruktion av trädgården blir aktuell finns det fördelar ur både kultur- och naturperspektiv att överväga att släppa upp gräset och endast klippa gångvägar, förslagsvis enligt den historiskt belagda kvartersstrukturen.

I vegetationspartierna utmed Landborgspromenaden bör underhållsarbetet ske med intervall och omfattning för att säkerställa utsikten i siktstråket från lövgången och vid utsiktsplatsen i parkens nordvästra hörn. Utmed bäcken och runtom dammen bör arbetet koncentreras till att öppna upp och öka den visuella tillgängligheten. Sittplatser och utrustning bör ses över så att de i läge och utförande blir en naturlig del av parkens historiska karaktär.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet i Pålsjö slottspark och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

Soffa Lessebo från Byarums bruk (med förlängt armstöd).
Trä: Oljad mahogny alt. grön RAL 6009.
Stativ: Svart RAL 9005.
Bord: Lessebo bord från Byarums bruk, som anpassas efter soffornas utförande.

Belysning

Armatyr Kungslyktan från JOM på antik stolpe från Kulturbelysning alternativt armatur Oppi från ateljé Lyktan på avtrappad stolpe.
Färg: Svart RAL 9005 glans 50.

Skråpkorgar

Byarum från Byarums bruk.
Färg: Svart.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner.
Färg: Svart RAL 9005.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

SSH från Smekab Citylife (med nedkast).
Färg: Mörkgrön RAL 6009.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.
Används endast i begränsad omfattning och på platser med extra hög belastning.

Pålsjö slottspark

Läge

Pålsjö slottspark är belägen strax norr om Helsingborg, inom fastigheten Pålsjö 1:1.

Lagskydd och ställningstaganden

Riksintresse: Den östra halvan ingår i riksintresset Pålsjö – Domsten [N44] för naturvården. Hela parken ingår i riksintresse för friluftsliv [MB 3:6].

Kulturmiljöprogram för Skåne: Hela parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

Naturresevat: Parken ingår i Naturresevatet Pålsjö skog.

Detaljplan för fastigheten Pålsjö 1:1 – Pålsjö slott (1283K-16153): Parken skyddas mot förvanskning och ny bebyggelse. Särskilda q-bestämmelser för de klippta avenboksstrukturerna, buxbomsparterren, trädgårds-partiet på slottets entrésida samt muren mot annexet. Planen medför även särskilt skydd för slottet och annexet.

Bevarandeprogram Drottninggatan och Pålsjö (1999): Liknande formuleringar som i detaljplanen. Parkens östra halva är utpekad som värdefull miljö/grönyta.

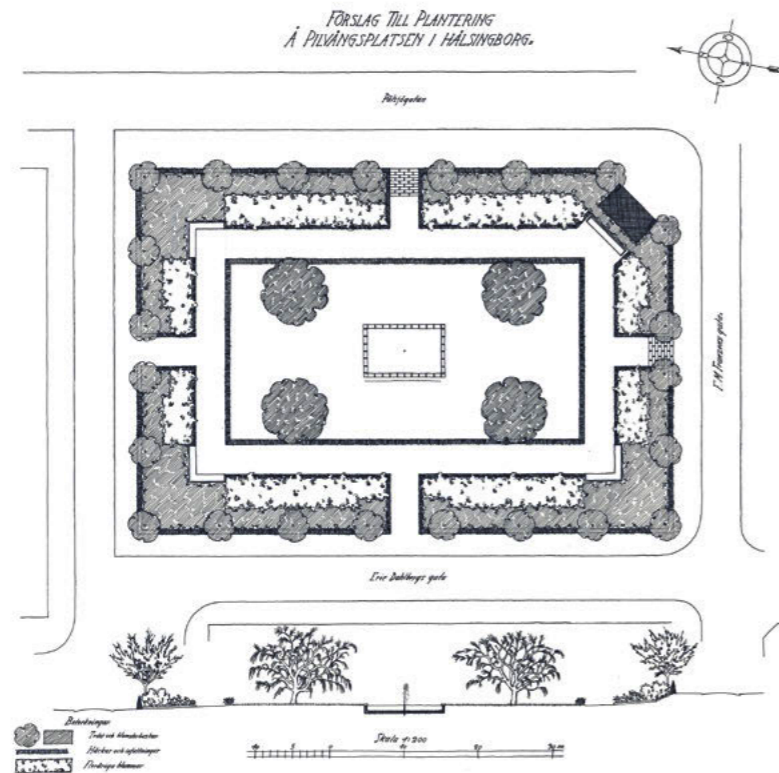

Pilvångsplatsen

Pilvångsplatsen är en mindre kvarterspark och en av Tågaborgs värdefulla gröna oaser. Parken, som har sitt ursprung i 1930-talet, karakteriseras av symmetriska planteringar bestående av rader av körsbärsträd samt bokhäckar och murgröna. På våren blommar mängder av lökväxter i parken. Parken används främst av de boende i området som en plats för avkoppling och lek.

Pilvångsplatsen med kiosk i sydöstra hörnet, utmed spårvägen.
Vykort ur Jan-Erik Hylléns privata samling.

Förslag till plantering på Pilvångsplatsen i Hälsingborg. Det enda som bryter symmetrin är kioskbyggnaden i det sydöstra hörnet. Ritningen är varken daterad eller signerad men allt tyder på att den är gjord av stadsträdgårdsmästare Oskar H Landsberg, omkring 1930. Kioskbyggnaden var även en av hållplatserna utmed spårvagnslinjen. *Ritning: Hälsingborgs stadsarkiv.*

Historik

Pilvångsplatsen anlades 1930–1931, troligen efter ritningar av stadsträdgårdsmästare Oskar H Landsberg. Parken var ett resultat av 1909 års stadsplan, som gjorde det möjligt för nya villaområden att växa fram runt den äldre staden, bland annat i Tågaborg. Planen drog upp ramen för vägar och bebyggelse, och i några kvarter lämnades öppna platsbildningar för att ge villastaden en varierad gatumiljö och tillräckligt med lekplatser och planteringar. Parken har fått sitt namn efter området den ligger i, som tidigare kallades Pihlavången.

Platsen formades enligt 1920-talsklassicismens trädgårdskonst, och inpassades som en liten prydnadspark i omgivande villabebyggelse. Platsen, begränsad av kringliggande gator till en rätvinklig form, gestaltades i stram symmetri. I det avseendet kom platsen att likna parken Fyrkanten på Övre Olympia, anlagd vid samma tid, men Pilvångsplatsen gavs en större mångfald i växtmaterialet. Innanför en trädkrans av japanska körsbär planterades häckor av blomsterbuskar som omgav ytor

med perenner. Mitt i parken anlades en rektangulär damm med springfontän flankerad av fyra hängpilar utplacerade i en gräsmatta. Runtom gräset löpte en grusgång som anslöt till entréerna. I ena hörnet uppfördes en kiosk, som dock revs när spårvägen försvann på 1960-talet.

År 1958 kompletterades parken med en sandlåda som åren därpå följdes av gungor och en klätterställning. Funktionen som lekplats utvecklades ytterligare i slutet av 1960-talet, då dammen lades igen till förmån för en bollplan. Planteringarna genomgick därefter en rad förändringar som delvis frångick den äldre prydnadsparkens dekorativa karaktär. Bland annat ersattes trädkransens körsbär av hästkastanjer och planteringsytorna förenklades. År 2016 genomfördes en upprustning för att delvis återställa de äldre formerna och arterna. Hästkastanjerna byttes tillbaka mot prydnadskörsbär och övriga planteringar gjordes om. Nya bänkar sattes upp och lekplatsen utvecklades, vilket gjordes med en färgsättning inspirerad av omgivande bebyggelse.

Pilvångsplatsen är en liten, rektangulär park i symmetrisk uppbyggnad. Parken omges av klippta avenbokshäckor och innanför löper en krans av prydnadskörsbär.

En grusad gång omger en gräsmatta som ursprungligen innehöll en plaskdamm. I dag flankeras ytan av fyra pilträd och används som bollplan.

Nulägesbeskrivning

Pilvångsplatsens rektangulära form präglas än idag i grunden av stramt gestaltad växtlighet och gångsystem i symmetri. Det delvis nedsänkta läget i förhållande till omkringliggande marknivå bidrar till en ombonad känsla.

Entréer, trappor och vägsystem

Runtom parkens gräsmatta löper en bred grusgång med kant av storgatsten som ansluter till fyra ingångar förlagda mot omgivande gator. Utanför den yttre häcken löper breda grusbelagda trottoarer.

Mot öster och söder består ingångarna av kalkstenstrappor med kantande järnräcken. Mot väster och norr saknas nivåskillnad och ingångarna utgörs av enkla grusgångar.

Växtlighet

Merparten av planteringarna är från 2016 men motsvarar i formerna den ursprungliga anläggningen. Parken omges av klippta bokhäckor och en trädkrans av olika sorters prydnadskörsbär ståendes i strängar av gräs som delvis kantas av rabatter med murgröna och lökväxter.

I den centrala gräsmattan står fyra pilar. Ett modernare inslag utgörs av en piltunnel för lek.

Utrustning

Utmed gångarna står soffor av modellen "Yarden soffa" och moderna belysningsstolpar.

Parkens norra sida upptas av en lekplats i enkelt och diskret utförande. Den innehåller gungor, rutschkana, klätterställning, sandlåda och lekhus, i ytor av sand kantade av storgatsten.

På gräsplanen står två enkla fotbollsmål.

Kulturhistorisk värdering

Parkens övergripande gestaltning är av stor betydelse för förståelsen av områdets ursprungliga planering med grund i 1909 års stadsplan och de arkitektoniska strömningar som präglade trädgårdskonsten och stadsplaneringen vid anläggningstiden.

Som anlagd under tidigt 1930-tal och anpassad efter det geografiskt begränsade utrymmet, präglas Pilvångsplatsen av 1920-talsklassicismens småskaliga estetik och rumslighet.

Av särskild betydelse för de kulturhistoriska värdena är den strama och rätvinkliga symmetrin, den omslutande trädkransen, grusgångarna med entréer samt den tydliga rumsbildning som bildas av den nedsänkta marknivån.

Parköversikt: Daniel Hoffing.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Den övergripande rätvinkligna symmetrin.
- Platsens nedsänkta läge.
- Trädkransen av prydnadskörsbär (1).
- Grusgångarna (2).
- Kalkstenstrapporna och entréernas placering (3).
- Den centrala gräsplanen (4).
- De fyra pilträden (5).
- Sittplatserna med parksoffor (6).

Mål

Målsättningen är att Pilvångsplatsen ska bevaras och förvaltas som en representant för 1920-talsklassicismens trädgårdskonst. Målet är att parken vårdas med utgångspunkt i de värdefulla delarna och egenskaperna. Avsikten är vidare att platsens kulturhistoriska värden ytterligare stärks genom åtgärder som grundas i ambitionen med den ursprungliga anläggningen.

Vård och utveckling

Parkens småskalighet medför att brister och skador snabbt kan ge ett ovårdat intryck. Därför bör drift- och underhållsinsatserna ske med täta intervall och med intensitet som bevarar de värdefulla delarna, i både struktur och material.

Lekplatsen är ett sekundärt inslag, om än med sociala värden, och det är av vikt att den vid eventuella förändringar bibehåller ett diskret och enkelt uttryck, inpassat i parkens symmetriska uppbyggnad.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet på Pilvångsplatsen och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

Soffa Lessebo från Byarums bruk (med förlängt armstöd).
Trä: Oljad mahogny alt. grön RAL 6009.
Stativ: Svart RAL 9005.
Bord: Lessebo bord från Byarums bruk, som anpassas efter soffornas utförande.

Belysning

Armatyr Verda från Fagerhult på avtrappad stolpe alternativt armatur Oppi från ateljé Lyktan på avtrappad stolpe.
Färg: Svart 9005, glans 50.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk.
Färg: Svart.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner.
Färg: Svart RAL 9005.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

Daniel Hoffing.

I den norra delen ligger lekplatsen som med sitt ganska diskreta uttryck är väl inpassad i parken.

Pilvångsplatsen

Läge

Pilvångsplatsen ligger i området Tågaborg, norr om centrala Helsingborg, inom fastigheten Gamla Staden 4:1.

Lagskydd och ställningstaganden

Riksintresse: Parken ingår i riksintresset Helsingborg [M15] för kulturmiljövården.

Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

Bevarandeprogram för Västra Tågaborg (1995): Parken är utpekad som en värdefull platsbildning och beskrivs vara av särskild betydelse för stadsbilden.

HÄLSINGBORG - Park av Tågaborg

Den relativt nyanlagda Pilvångsplatsen omgiven av en trädkrans av japanska körsbär. Innanför breder prydnadsrabatter ut sig, kantade av låga ligusterhäckar. Vykort ur Jan-Erik Hylléns privata samling.

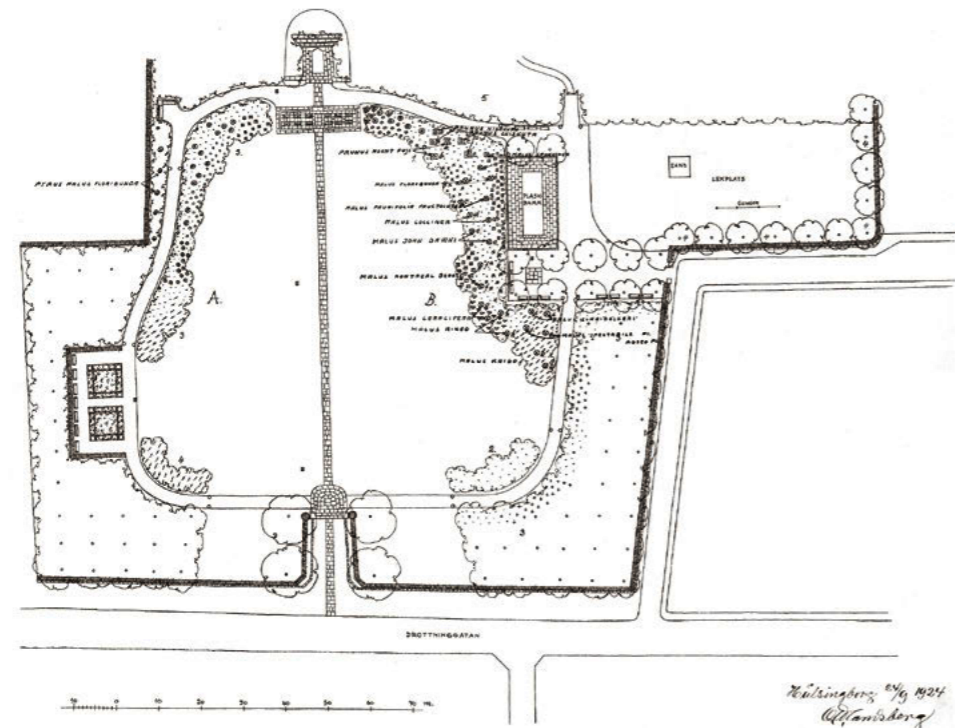
Margaretaplatsen

Margaretaplatsen ligger vackert beläget nedanför landborgen i norra delarna av centrum. Parken anlades 1924 till minne av kronprinsessan Margareta. I parken finns en lekplats samt stora gräsytor som används för bollspel, solbad och andra aktiviteter. Parkens monument och blomstergårdar lockar även till avkoppling och kontemplation.

Parkens centralmotiv är ett minnesmonument i klassicistisk stil över kronprinsessan Margareta. Monumentet är inskjutet i landborgsbranten och består av en källa med damm och kröns av en medaljong utförd av Carl Milles. Den hängande och omslutande växtligheten bidrar med en romantiserande upplevelse. I förgrunden syns den balustradomgärdade blomstergården. *Nelly Gunnarsson, troligen sent 1920-tal, Helsingborgs museum.*

FÖRSLAG TILL ORDNANDE
AV MARGARETAPLATSEN.

Efter bearbetning av Peder Clasons tävlingsförslag tog Oskar H Landsberg fram denna plan för parkens anläggning, daterad 1924. Klassicismens symmetri och formstarka gestaltning är präglade. I sydöstra delen anlades en stor lekplats med plaskdamm. Det centrala gräsfältet bestod ursprungligen av en blomsteräng. Norr till vänster i bild. Ritning: Helsingborgs stadsarkiv.

Historik

Margaretaplatzen anlades 1924 till minne av den några år tidigare avlidna kronprinsessan Margareta, hertiginna av Skåne. Stadsträdgårdsmästaren Oskar H Landsberg hade redan 1919 tagit fram ritningar till ordnande av en park i samband med en stadsplaneändring, men i och med kronprinsessans bortgång tog planeringen en delvis ny riktning. En tävling utlystes om parkens utformning. Den vanns av arkitekten Peder Clason. Tävlingsförslaget fullföljdes till stor del, efter vissa bearbetningar för att bättre överensstämma med Landsbergs ursprungliga plan.

Clasons första förslag, daterat 1922, är märkbart influerat av den romantiska trädgårdskonsten, med inslag som paviljong och slingrande vägar. Den plan som slutligen låg till grund för anläggningen hade snarare en betoning på formstark klassicism, med rätvinkliga strukturer och en stark rumslighet.

Parken byggdes upp kring en stenlagd mittaxel från Drottninggatan fram till parkens centralmotiv,

i form av ett minnesmonument anlagt i landborgsslätten. Monumentet anlades som en grotta med damm och porlande vatten, kallad Margareta-källan. Ovanför källan sattes en marmormedaljong upp. Den föreställde kronprinsessan Margareta och var utförd av Carl Milles. Framför monumentet anlades en balustradomgärdad blomstergård och det stora gräsfältet omvandlades till blomsteräng. Runtom planterades buskage och lågväxande träd av bland annat syren, hassel, hagtorn och slån.

En utgångspunkt i planeringen var att parkens växtlighet skulle utgå från den befintliga i landborgsslätten. Den norra gränsen fick, trots protester från Clason, en mer formell utformning med en rosengård omgiven av klippta häckar och rader av lind. Mot Drottninggatan planterades rosor och hagtorn. I parkens sydöstra hörn anlades en stor lekplats med plaskdamm omgiven av ekar.

Lekplatsen var redan från början en viktig del i planeringen. I Landsbergs förslag från 1919 fanns inte mindre än tre lekplatser.

Planteringsarbetet är i full gång. Uppe på landborgen syns några av de storslagna villorna på Tågaborg. Okänd fotograf, cirka 1925, Helsingborgs museum.

På midsommarafton 1924 invigdes parken i närvaro av kronprins Gustav Adolf och barnen, men anläggningsarbetena fortsatte under resten av 1920-talet.

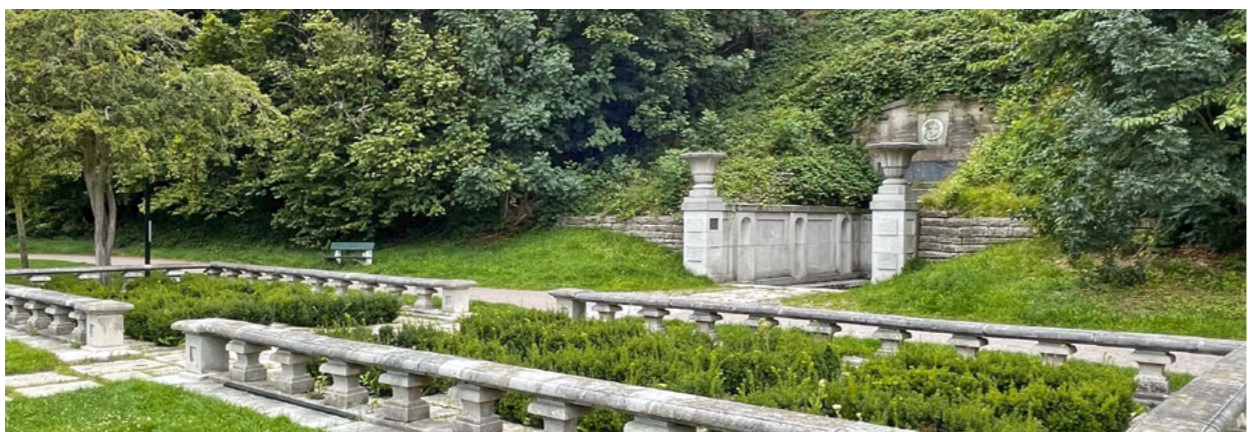
I början av 1950-talet kompletterades parken med ännu en blomstergård, denna förlagd i sydvästra hörnet. Den ritades av stadsträdgårdsmästaren Victor Anjou och trädgårdsarkitekten Robert Montan, men togs senare bort.

Både i norr och söder har bebyggelse tillkommit som medfört ändringar av parken. Under 1960-talet anslöts parkens norra gångsystem till de nybyggda bostadshusen i kvarteret Hamilton. Vid samma tid renoverades lekplatsen och plaskdammen lades igen.

Lekplatsen och parken reducerades i storlek i början av 2000-talet då bostäder inom fastigheten Näktergalen Södra 17:1 uppfördes. År 2018 omgestaltades och renoverades lekplatsen ännu en gång.

Planteringarna har genom åren genomgått några mindre förändringar. År 1992 ersattes rosorna mot Drottninggatan av nuvarande avenbokshäckar. År 2012 renoverades parken och då ersattes rosorna i rosengården av perenner och lökväxter. Entrén från Drottninggatan fick nya kantplanteringar av blomsterlök och sommarblommor.

Entrépartiet genomgick ytterligare förändring 2022 då betongplattorna i gångvägen utmed Drottninggatan och i entrégången ersattes av marktegel.

Daniel Hofling.

Den rätta kalkstensgången leder fram till parkens centralmotiv – minnesmonumentet och den tillhörande blomstergården.

Daniel Hofling.

De symmetriska strukturerna kontrasteras av lummig grönska i romantiskt utförande, här i form av stora syrenbuskage.

Daniel Hofling.

I parkens sydöstra del ligger lekplatsen som förnyats i omgångar sedan parken anlades. Till höger i bild skimtar trappan som leder upp för den tätt grönskande landborgsbranten.

Nulägesbeskrivning

Margaretaplatsen präglas av en öppen och plan karaktär vilken kontrasteras av den mötande landborgsbrantens topografi och täta vegetation. Parken byggs upp av en övergripande symmetri med dekorativa element i ett klassicerande formspråk.

Entréer, trappor och vägsystem

Huvudentrén från Drottninggatan markeras av infällda grå kalkstenshällar, som är prydda med breda friser av marktegel. Hällarna övergår, via ett par trappsteg, i ett kalkstenslagd entréplan som flankeras av två stora urnor, även de i grå kalksten. Från entréplanet leder en axial kalkstensgång, genom ett stort öppet gräsfält, i rät linje fram till monumentet.

Runt gräsfältet löper en gång av stenmjöl som ansluter till övriga entréer förlagda utmed parkens gränser. I sydöst ansluter gången till en trappa som slingrar sig upp för landborgsbranten.

Växtlighet

Växtligheten består av träd- och häckplanteringar i formella strukturer samt av organiskt formade buskage och trädgrupper. Till de formella delarna hör några ursprungliga ekar som flankerar huvudentrén. I det ursprungliga förslaget ritades fyra ekar in – en i varje hörn av entrérummet – men det var endast ekarna i de inre hörnen av entrérummet som planterades. Även de ekar som

markerar den äldre lekplatsens placering hör till den formella strukturen. Därtill kan nämnas en ursprunglig rad av lindar utmed norra gränsen, en klippt bokhäck runtom den före detta rosengården och en sentida avenbokshäck längs Drottninggatan.

Planteringarna domineras av naturinspirerade buskage och lundpartier förlagda runt det öppna gräsfältet. Bland arterna åter ses hagtorn, ek, bok, avenbok, häggmispel, slån, fläder och hassel. I norra delen finns även buskage av syren och doftschersmin. Stora delar av vegetationen är äldre och senare kompletteringar har följt den ursprungliga principen. I senare tid har enstaka träd av mer exotisk prägel tillkommit.

Landborgsbranten domineras av tät och naturlig grönska bestående av inhemska lövträd, främst bok, lind, ask, lönn och ek samt karaktärsskapande bestånd av björnbär, hassel och murgröna.

Vid huvudentrén och vid minnesmonumentet finns vårlök- och sommarblomsplanteringar. En större perennplantering finns i den norra delen av parken.

Byggnadsverk, konstverk med mera

Minnesmonumentet är inskjutet i landborgsbranten och består av en spegeldamm med omslutande murar och en fondvägg, allt utfört i grå kalksten. Ovanför dammen sitter Margareta-källans vattenutkastare, i form av en lejonmaskaron (lejonhuvud i relief), och ovanför den en porträtt-

medaljong av kronprinsessan Margareta gjord av skulptören Carl Milles år 1923. I anslutning till monumentet ligger en rektangulär blomstergård omgärdad av en låg balustrad av grå kalksten. Gården består av tolv planteringsytor med låga idegranshäckar samt vårlök och sommarblommor.

I norra delen av Margaretaplatsen finns en annan blomstergård, ursprungligen anlagd för remonterade rosor, men som idag rymmer perenner och lökar. Gårdens två planteringsytor omsluts av låga ligusterhäckar och omges av klippta bokhäckar.

Utrustning

I parken finns parksoffor av både äldre och senare modell. Belysningen är av sentida modell och placerad utmed den gång som går i en rundslinga i parken.

I parkens sydöstra hörn ligger lekplatsen som efter den senaste renoveringen är av modern karaktär.

Kulturhistorisk värdering

Margaretaplatsen är en välbevarad representant för 1920-talets klassicistiska trädgårdskonst, vilket särskilt synliggörs i den övergripande symmetrin och de tidstypiskt inhemska arterna.

Det i landborgen infällda minnesmonumentet utgör parkens centralmotiv och har ett personhistoriskt värde genom sin koppling till kronprinsessan Margareta. Monumentets arkitektoniska och estetiska utförande förstärker förståelsen för parkens anläggningstid men anspelar också på en äldre naturromantik, vilket uttryckligen var arkitekten Clasons avsikt.

Just kontrasterna mellan det formella och det organiska är särskilt utmärkande för parken. De rätvinkliga elementen mjukas upp av naturinspirerad vegetation, vilket visar hur Clason och Landsberg skickligt skapade en park som kombinerar tidens strama formspråk med anpassningen till landborgsslätans naturliga förutsättningar.

Margaretaplatsens övergripande former är till stor del oförändrade – parken upprätthåller även merparten av de ursprungliga beståndsdelarna och materialen. Lekplatsen utmärker sig genom att ha förändrats i storlek och karaktär i omgångar, men funktionen och placeringen kvarstår. Till sammans med det öppna gräsfältet berättar lekplatsen om hur parkidealet vid tiden övergick till att bli alltmer demokratiskt och rikta sig åt den stora allmänheten, inte minst åt barnen.

Flygbild över Drottninggatan och Margaretaplatzen, förmodligen från 1950-talet. Oscar Bladh, Bromma. Helsingborgs museum.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Det klassicistiska formspråket, uttryckt i en övergripande symmetri.
- Siktlinjen från huvudentrén mot monumentet (1).
- Entrépartiets symmetriska utformning och delar av kalksten (2).
- Den axiala kalkstengången (3).
- Det öppna gräsfältet (4).
- De omslutande buskagen och trädgrupperna (5).
- De formella häck- och trädplanteringarna av bok, lind och ek (6).
- Minnesmonumentet i sin helhet (7).
- Den balustradomgärdade blomstergården (8).
- Den före detta rosengården (9).
- Den stenmjölsbelagda gången som går i en rundslinga. (10).
- Den slingrande trappan (11).
- Den frekvent använda grå kalkstenen.
- Lekplatsens funktion och placering.

Mål

Målet är att bevara Margaretaplatzen som ett välbevarat exempel på 1920-talets klassicistiska trädgårdskonst, både i form och material, samt att synliggöra kontrasten mellan parkens formella och organiska delar.

Intentionen är att bevara och stärka parkens kulturhistoriska värden samtidigt som anläggningen vårdas och utvecklas för att fungera som en offentlig park idag.

Vård och utveckling

Drift- och underhållsinsatser bör hålla en hög nivå, då parken hyser höga kulturhistoriska värden och utgör en viktig plats för rekreation. Parkens varierade sammansättning medför att underhållsarbetet kan ske med olika intensitet.

I den tätbevuxna landborgsbranten bör arbetet ske med intervall och omfattning som lämpar sig för att hålla undan sly och motverka alltför tät vegetation, särskilt i trappans omedelbara närhet.

Utmed Landborgspromenaden ovan branten är bevarandet av vyerna mot sundet särskilt viktigt. Detta säkerställs genom regelbundna röjningsinsatser på de platser som är utpekade i PM – *Utsikt Landborgspromenden*, upprättat av Pontus Runeke, stadsbyggnadsförvaltningen, 2010-05-12.

De för parken centrala elementen, i form av minnesmonumentet, blomstergården och den före detta rosengården samt siktlinjen från huvudentrén till monumentet, behöver ägnas särskild omsorg med täta insatser för att upprätthålla värdena.

Underhållet av växtligheten som omsluter monumentet bör ske i en avvägning som utgår dels från att monumentets material och uttryck inte ska ta skada, dels från att så mycket växtlighet som möjligt tillåts för att anläggningen ska upprätthålla den romantiska karaktär som Clason avsåg.

Ekarna vid huvudentrén är viktiga för parkens symmetri och upplevelsen av dessa behöver säkerställas även långsiktigt.

Sittplatser och utrustning bör ses över så att de i läge och utförande blir en naturlig del av parkens historiska karaktär.

Bilden visar lekplatsen och plaskdammen. I dag ligger lekplatsen där dammen låg, men ekarna som syns i förgrunden finns kvar. Okänd fotograf, 1920-talets slut, Helsingborgs museum.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet på Margaretaplatsen och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

I entrérummet från Drottninggatan:
Byarums soffa från Byarums bruk eller Näfveqvarn nr 9 från Näfveqvarns bruk.
Trä: Vit NCS S0502-G, glans 50.
Stativ: Vit RAL 9003.

I övriga parken:
Soffa Lessebo från Byarums bruk (med förlängt armstöd).
Trä: Oljad mahogny alt. grön RAL 6009.
Stativ: Svart RAL 9005.
Bord: Lessebo bord från Byarums bruk, som anpassas efter soffornas utförande.

Belysning

Armatyr Oppi från ateljé Lyktan, på avtrappad stolpe.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Strålkastare med anpassad lösning för platsen.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk.
Färg: Svart.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner.
Färg: Svart RAL 9005.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

SSH från Smekab Citylife (med nedkast).
Färg: Mörkgrön RAL 6009.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.
Används endast i begränsad omfattning och på platser med extra hög belastning.

Margaretaplatsen

Läge

Margaretaplatsen är belägen norr om stadskärnan, inom fastigheten Gamla Staden 4:1.

Lagskydd och ställningstaganden

Riksintresse: Parken ingår i riksintresset Helsingborg [M15] för kulturmiljövården. Parken ingår delvis i riksintresse Pålsjö – Domsten [N44] för naturvården.

Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

Bevarandeprogram för Drottninggatan och Pålsjö (1999): Parken är utpekad som en värdefull miljö/grönyta.

Friskis och svettis-gymnastik på den södra gräsytan 1990. Margaretaplatsen och Furutorpsplatsen är två kulturparker som ofta används för olika typer av gruppaktiviteter. AB Helsingborgs-Bild, Helsingborgs museum.

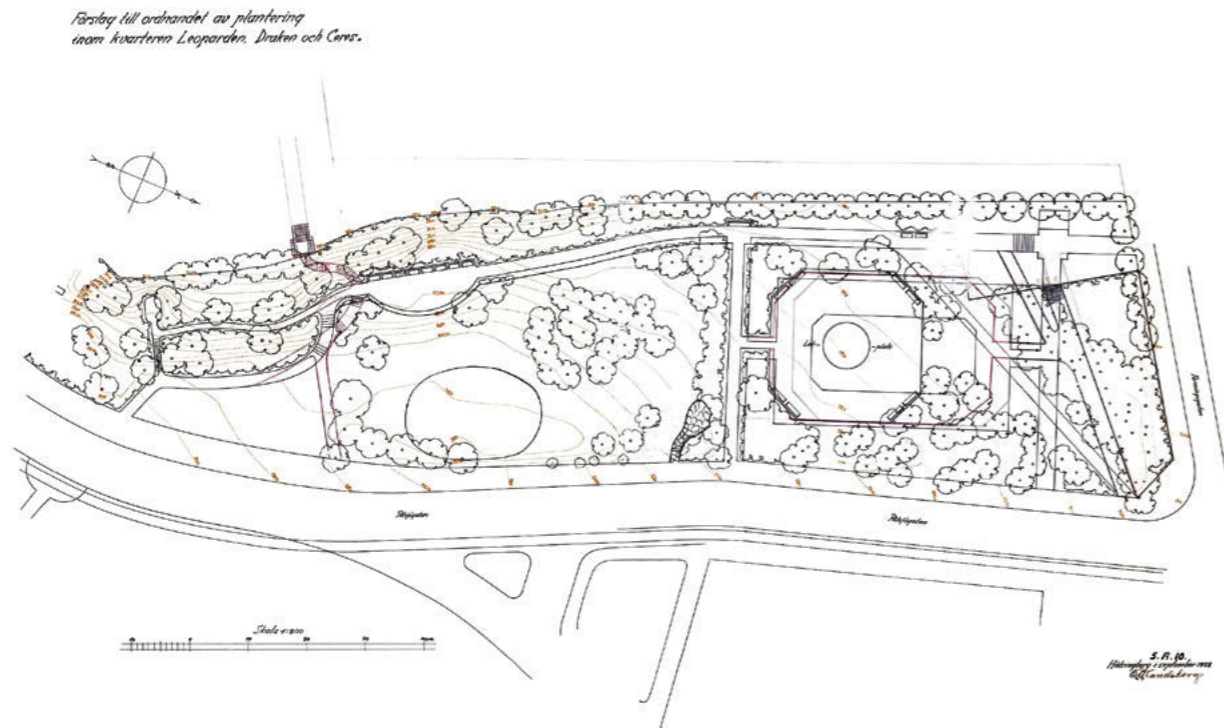

Kopparmölleparken

Kopparmölleparken är en grön oas på Tågaborg. Parken anlades 1912-1913 och karakteriseras av dramatiska slänter, öppna gräsytor, grusgångar och friväxande träd av olika arter. Med sina stora gräsmattor och lekplats är parken välbesökt av områdets barn – även på vintern, då slänterna inbjuder till pulkaåkning. I övrigt är parken ett viktigt stråk i staden, både för gående och cyklister.

Fotot visar delar av järngjuteriet Helsans gjuteri, som var en av de industrier som var verksamma på platsen innan parken anlades. Byggnaden var bland annat överingenjörens bostad. Framför byggnaden syns kvarndammen som i dag motsvaras av parkens dalgång. Bilden visar också att platsen redan vid denna tid var rikligt försedd med planteringar av träd, buskar och perenner. Delar av växtligheten bevarades när området senare ordnades till park. *Alfred B. Nilsson, tidigt 1900-tal, Helsingborgs museum.*

Förslag till ordnandet av plantering inom kvartererna Leoparden, Draken och Ceres, upprättat av Oskar H Landsberg 1928 med vissa revideringar gjorda under 1930-talet. Norr till höger. I söder syns den nyttillkomna kalkstenstrappan och vad som troligen är en äldre grotta. I norr ligger lekplatsen. Ritning: Helsingborgs stadsarkiv.

Historik

Kopparmölleparken började anläggas i början av 1910-talet, i ett område på Hälsovägens norra sida som under mycket lång tid präglats av industriell verksamhet. På platsen för dagens park låg i äldre tid kvarnen Troedsmölla, som var en av flera vattenkvarnar lokaliserade utmed den bäck som i dag motsvaras av Hälsovägens sträckning. Kvarnen var belägen i nuvarande parkens södra delar och i dess dalgång låg kvarndammen som reglerade flödet. Att parken fick namn efter Kopparmöllan, som var belägen längre söderut, är något förvirrande.

Under 1850-talet byggdes kvarnen om och avlöstes därefter av olika industrier, däribland järngjuteri, cikoriafabrik och glasbruk. Sist på plats var en kassaskåpsfabrik som flyttade 1912 när Pålsjögatan skulle dras fram till Hälsovägen. Därefter revs de olika fabriksbyggnaderna i området och kvarndammen fylldes igen.

Parkarbetena pågick mellan 1912 och 1913, men redan innan dess fanns äldre planteringar

i området som sparades. En så kallad grotta – en stenmurad "berså" – som fortfarande finns kvar, ingick troligen också bland de bevarade delarna och blev en del av den nya parken. Vem som låg bakom dessa ursprungliga anläggningar är inte helt klarlagt, men det är möjligt att överingenjören vid Hälsovägens gjuteri, som bodde inom det nuvarande parkområdet, var den som lät anlägga dem.

Under 1910-talets parkarbeten byggdes även en väg på tvärs genom dalen, från Hälsovägen fram till Pålsjögatan. Vägen genom dalen försågs 1921 med spårväg, som fram till 1954, då spåren togs bort, trafikerades av spårvagn. När spårvägen lades igen gjordes vägen om till nuvarande gång- och cykelväg.

I september 1928 tog stadsträdgårdsmästaren Oskar H Landsberg fram ett planteringsförslag för området inom kvartererna Leoparden, Draken och Ceres, motsvarande parkområdet norr om dåvarande spårväg. Arbetet pågick fram till 1932 och verkar ha inneburit en del nyplanteringar samt

Under snöiga vinterdagar har parkens backar varit populära bland barnen i området. Stig Billing 1963, Helsingborgs museum.

Hälsovägens gjuteri intill Hälsovägen. Verksamheten förefaller nerlagd då flera fönster är trasiga på byggnaderna. I förgrunden löper Hälsovägen. Alfred B. Nilson, Helsingborgs museum.

anläggning av nya gångvägar. Senare under 1930-talet anlades den kalkstenstrappa som leder upp till Michael Löfmans gata.

Under 1970-talet planterades rododendron utmed gångvägen i parkens södra delar. Buskarna kom att dölja de kvarvarande resterna efter kvarnindustrins byggnadsgrunder. Ungefär samtidigt planterades en samling exoter i parkens östra delar, skänkta av amatördlaren Hilding Nilsson. År 1988 restes bronsskulpturen "Hästen", gjord av Åke Thornblad. Verket placerades invid gångvägen mitt i parken men flyttades år 2000 till entrén från Pålsjögatan.

Lekområdet i norr har förändrats i omgångar genom åren. Den första lekplatsen tillkom i slutet av 1920-talet. I början av 1960-talet renoverades lekplatsen och fick gungor, som avgränsades från gatan med betongstensmurar och sittplatser. Samtidigt tillkom en bollplan med ett högt staket i parken. Under 1990-talet togs lekplatsen bort till förmån för en bouleplan. I samband med en upprustning av parken år 2021 anlades en ny lekplats på platsen för den äldre bollplanen, och växtligheten runt om förnyades. Flera sjuka hästkastanjer togs ner från trädraden i parkens västra kant vid samma tillfälle, och parkens möbler och belysning ersattes med nuvarande modeller. Den gamla muren och sittplatserna längs Pålsjögatan i parkens nordöstra del togs bort och ersattes av låga grästäckta kullar samt nya träd.

Nulägesbeskrivning

Kopparmölleparken är belägen i en dalgång och präglas av de topografiska skiftningarna. Från parkens kanter sluttar marken ned mot de centrala delarna. Vegetationen är koncentrerad till slänterna medan aktivitets- och promenadytor är förlagda i de flackare partierna. Området i norr har en mer öppen karaktär än det i söder.

Entréer, trappor och vägsystem

Parken nås via ingångar från samtliga sidor. Två av entréerna har i senare tid markerats med beläggning av rött marktegel, liknande Helsingborgstegel. Gångsystemet följer i huvudsak ett organiskt formspråk och ringlar sig mellan små höjder och sänkor. Utöver en asfalterad gång- och cykelväg som löper i dalen mellan Pålsjögatan och Hälsovägen är gångarna belagda med stenmjöl.

I den västra branten ringlar sig en äldre kalkstenstrappa – upptill försedd med en integrerad sittplats – som ansluter till Michael Löfmans gata. Trappan kantas av ett sentida smidesräcke. I samma område syns rester av äldre gångstigar. I parkens norra del finns två trappor av granit.

Växtlighet

Växtligheten i parken varierar. I norr, runt lekplatsen, dominerar yngre träd som fågelbär, magnolia och skogsek, med inslag av äldre och starkt karaktärsskapande parkträd som blodbok och hästkastanj.

Daniel Hofling.

I norr ligger den stora lekplatsen som tillkom i nuvarande utförande 2021. Invid lekplatsen står några äldre träd, bland annat en mycket karaktärsskapande blodbok.

I slänten mot kvarteret Gripen står resterna av en äldre rad av hästkastanj, nu bestående av två individer. Lekplatsen omges av ligusterhäckar. Centralt breder gräsfält ut sig. I slänten mot väster finns ett karaktärsfullt bestånd av äldre bokar med inslag av lind och tysklönn.

Vid entréerna i öster finns exotiska trädslag som robinia, ginkgo, pelartall och sekvoja. I hörnet Pålsjögatan/Hälsovägen finns en terrasserad platå med hagtorn, som övergår i en slänt med askar och bokar. I parkens södra delar omges gångvägen av rododendron och planteringar av bok, ek och hassel.

Norr om lekplatsen finns en mindre perennplantering, anlagd 2021.

Daniel Hofling.

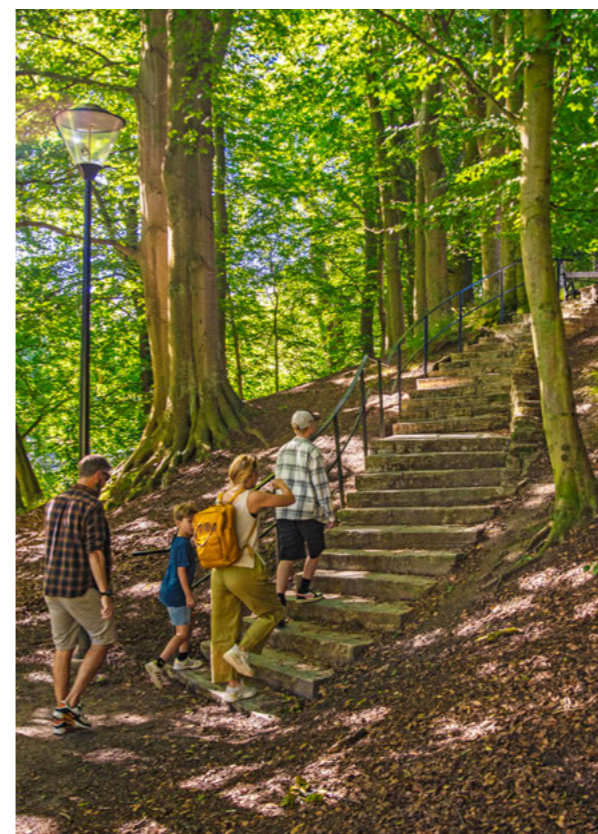
Kopparmölleparken är utsträckt utmed en dalgång med ett öppet gräsfält i botten och vegetation koncentrerad till parkens kanter.

Byggnadsverk, konstverk med mera

I parkens västra brant syns resterna efter en så kallad grotta, det vill säga en sittplats omsluten av en stenmur. Invid en av entréerna mot Pålsjögatan står Åke Thornblads kopparskulptur "Hästen".

Utrustning

Gångarna kantas av sentida, diskreta belysningsstolpar, samt parksoffor av modellen Lessebo. I norr finns parkens lekplats som renoverades år 2020–2021. Lekplatsen innehåller bland annat gungor, sandleksaker, rutschkana, klätterställning och olika former av sittmöbler. Både lekutrustning och markbeläggning, av grus och sand, uppvisar en relativt nedtonad karaktär.

Studio e.

En kalkstenstrappa i slänten mot väster, omgiven av äldre bokar.

Kulturhistorisk värdering

Kopparmölleparkens växtlighet och strukturer vittnar om de kontinuerliga förändringar och tillägg som gjorts sedan parken anlades i början av 1900-talet. Förståelsen för den föregående industriella epoken är begränsad.

Trots flera ändringar och tillägg som gjorts sedan 1910-talet, upprätthåller både växtlighet och strukturer, med vissa undantag, en sammansättning som bevarar prägeln av en traditionell trädgårds-konst med bakgrund i den engelska parkstilen, typisk för det sena 1800-talet och tidiga 1900-talet.

Uttryck för perioden är det karakteristiska trädbeståndet med inhemsk stomme, bestående av bok, ek, hassel, lind, skogslönn, samt exotiska inslag – blodbok, ginkgo, sekvoja och hästkastanj. Därtill kommer det ringlande gångsystemet, de övergripande organiska formerna samt de småskaliga detaljerna i form av kalkstenstrappan och grottan.

Studio e.

Mot söder smalnar parken av och får karaktären av en ravin. Gång- och cykelvägen kantas av täta rododendronbuskage.

Lekplatsen vittnar i dess form främst om ett funktionalistiskt ideal, men är i funktion representerad i de tidigaste ritningarna.

Martin Hadhryr.

Åke Thornblads skulptur "Hästen".

Parköversikt: Daniel Hofling

* Delar markerade med asterisk har inte bedömts vara av kulturhistoriskt värde men är av betydelse för upplevelse, estetik och/eller funktion.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Det övergripande organiska formspråket.
- Det för anläggningstiden artmässigt typiska och äldre trädbeståndet.
- Gångsystemets sträckning och stenmjölsbeläggning.
- Gång- och cykelvägens sträckning (1).
- Kalkstenstrappan i sin helhet (2).
- Grottan och anslutande gångar (3).
- Skulpturen "Hästen" (4).
- Beståndet av bokar i västra slänten (5).
- Dominansen av bok, ek och hassel i de södra slänterna (6).
- Lekplatsens funktion, placering och avgränsning samt nedtonade karaktär (7).
- Perennplanteringen i norr (8*).

Mål

Målet är att Kopparmölleparken ska bevaras och förvaltas med fokus på dess historiska karaktär som en traditionell park anlagd enligt trädgårds-konsten från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet.

Avsikten är även att den viktiga funktionen som lekpark värnas. Målet är också att stärka parkens kulturhistoriska värden genom att tydligare lyfta fram de viktiga delarna och egenskaperna.

Vård och utveckling

Drift- och underhållsinsatser bör ske med parkens romantiska stilideal som utgångspunkt, i nära samverkan med dess viktiga funktion som rekreativ lekpark. Parkens varierade sammansättning medför att underhållsarbetet kan ske med olika intensitet.

Inom lekområdet i norr kan drift och underhåll ske med platsens funktion i fokus då de kulturhistoriska värdena i material och gestaltning är begränsade. Övriga parken är av starkare traditionell prydnadskaraktär vilket kräver ett annat fokus i den kontinuerliga driften.

De värdefulla träden och stenkonstruktionerna kräver täta kontroller och insatser för att upprätthålla värdena.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet i Kopparmölleparken och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

Soffa Lessebo från Byarums bruk (med förlängt armstöd).
Trä: Oljad mahogny.
Stativ: Svart RAL 9005.
Bord: Lessebo bord från Byarums bruk, som anpassas efter soffornas utförande.

Belysning

Armatyr Oppi från ateljé Lyktan på avtrappad stolpe.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk.
Färg: Svart.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner.
Färg: Svart RAL 9005.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

Kopparmölleparken

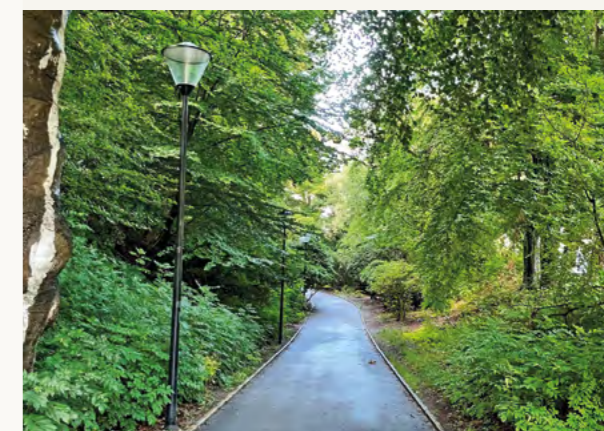
Läge

Kopparmölleparken är belägen norr om stadskärnan, inom fastigheten Gamla Staden 6:93 samt omfattar fastigheten Gripen 1.

Lagskydd och ställningstaganden

Riksintresse: Parken ingår i riksintresset Helsingborg [M15] för kulturmiljövärden.

Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

Jonathan Johnsson

Gång- och cykelvägen som leder in från Hälsövägen och genom Kopparmölleparken.

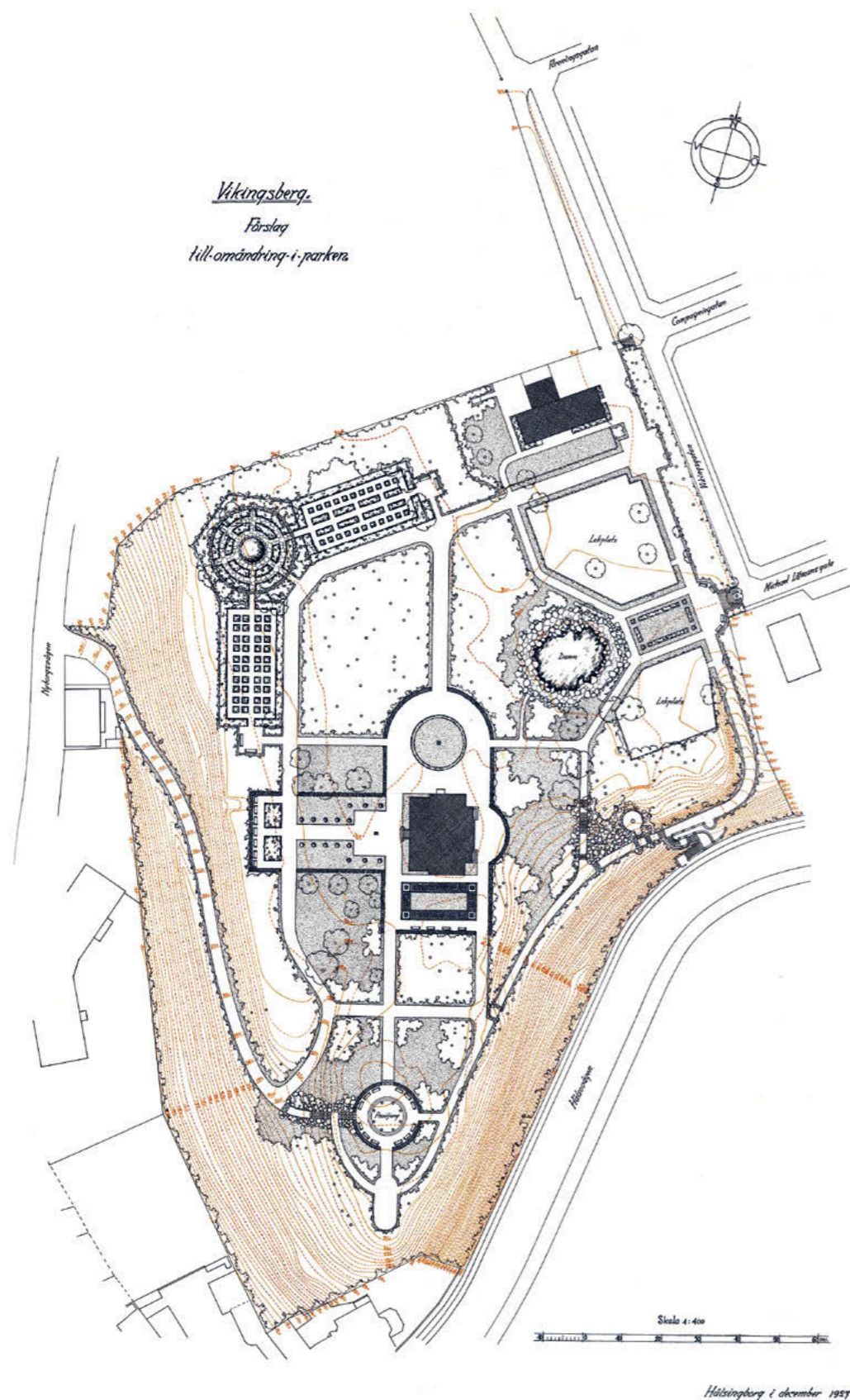
SÖDRA PARKDELEN I KLASSICISTISK STIL
OCH NORRA PARKDELEN I ROMANTISK STIL

Vikingsbergsparken

Vikingsbergsparken, med sin lite brokiga historia, ligger lummigt inbäddad uppe på landborgskanten. Parken har sitt ursprung i två av 1800-talets privatträdgårdar och därför är trädgårdskänslan fortfarande påtaglig. Parkens höga prydnadsvärde och avskilda läge är kvaliteter som lockar många. Den uppskattade lekplatsen har gjort parken till ett populärt område för barn.

I samband med omgestaltningen under åren omkring 1930 gavs parken ett stramare uttryck. Ett av de nya tilläggen var siktlinjen från den västra gårdsplanen mot söder där rådhusornet dominerar vyn. Vykort, okänd fotograf, troligen 1940-tal, Helsingborgs museum.

Förslag till omändring i parken, upprättat 1927 av Oskar H Landsberg. Planen präglas av stram symmetri och räta linjer – typiskt för den klassicistiska trädgårdskonsten. Bortsett från några mindre delar skulle förslaget komma att realiseras i sin helhet. Vissa delar sparades från den romantiska anläggningen, till exempel grotta, damm och trädgårdsmästarebostad. Ritning: Helsingborgs stadsarkiv.

Bilden är tagen från Hälsovägen och visar Vikingsbergstrappan med villan Vikingsberg i bakgrunden. Vykort, okänd fotograf, kring 1910, Helsingborgs museum.

Historik

Delar av området för dagens park hade under 1600-talet en position i det befästa Helsingborg. Längst ut på landborgsplatån, på platsen för dagens utsiktsplats, låg en mindre befästning som främst fungerade som en utkikspunkt, kallad "Kik öfwer all". Anläggningen revs antagligen under 1680-talet och området förblev obebyggt fram till 1800-talets mitt.

Vikingsbergsparken har sin bakgrund i två privatträdgårdar från 1800-talets senare del. År 1852 köpte grevinnan Maria Sophia Barck en del av Lergravvarelyckan från Helsingborgs stad och lät uppföra landeriet Nyborg (senare kallat Hertzska villan). 1859 lät släkten Barck bygga ett till landeri uppe på platån, i form av ett korsvirkeshus som fick namnet Vikingsberg. Åren kring 1870 försågs landeriet med en park och trädgård samt en trädgårdsmästarebostad. I Öresundsposten den 22 september 1875 anges att Vikingsbergs park anlades efter trädgårdsmästaren Theodor Wiecks ritningar – "ett litet praktstycke i trädgårdskonst".

År 1875 hade båda landerierna sålts. Den nya ägaren till Nyborg, greven Lage Posse, lät genomföra en ombyggnad efter stadsarkitekten Mauritz Frohms ritningar. Ryttmästaren Georg Aminoff, som hade köpt Vikingsberg, lät ersätta korsvirkeshuset med nuvarande villa i klassicistisk stil, även denna efter ritningar av Frohm. Nyborgs marker bestod från början av åker men vid ombyggnaden anlades en park i romantisk stil.

För båda anläggningarna följde därefter flera ägobyten. År 1912 donerade Vikingsbergs dåvarande ägare, Otto och Ida Banck, villan och parken till Helsingborgs stad. Paret bodde kvar och först efter Ottos död, 1924, blev området tillgängligt för allmänheten. Byggnaden fungerade 1929–2001 som konstmuseum men inrymmer i dag förskoleverksamhet.

Inför konstmuseets invigning 1929 planerades det för en total omläggning av parken efter ritningar av stadsträdgårdsmästare Oskar H Landsberg.

Flygfotot är taget över Vikingsbergsparken med Nyborg (Hertzka villan) till vänster och Vikingsberg till höger. Vid Nyborg syns det lusthus som tidigare låg på platsen. Bilden är tagen 1927, alldeles före Landsbergs stora omgestaltning. Aero Materiel AB, Helsingborgs museum.

Wiecks romantiska park ersattes av en stram planering i klassicismens tecken, med betoning på symmetri och rätlinjiga strukturer.

De första arbetena verkställdes 1926 då gårdsplanen och vägsystemet i anslutning till Vikingsbergsvillan fick sitt nuvarande rätvinkliga uttryck med kuddar av buxbom och häckar av bok. Huvuddelen av omgestaltningen utfördes åren 1929–1931 då övriga parken stramades upp och tre spaljeomgärdade blomstergårdar anlades.

Från den äldre parken sparades en damm som omgestaltades. Även trädgårdsmästarebostaden fick stå kvar, likaså Vikingsbergstrappan – en monumental stentrappa som Banck låtit bygga 1906. Den ritades av arkitekt Ola Andersson och leder upp till parken från Hälsovägen. I slänten ovanför trappan lät Landsberg bevara en källare och en grotta, den senare kompletterad med ny stenläggning.

Nyborg ägdes i början av 1900-talet av grosshandlare Fredrik Hertz, som villan senare namngavs efter. År 1947 övergick villan i stadens ägo men är i dag privatägd. Dess romantiska park införlivades 1950 i Vikingsbergsparken som då utökades betydligt. Gångvägarna sammanfogades och gallringar gjordes i vegetationen.

Väster om Hertzka villan, på platsen för ett tidigare lusthus, byggdes en utsiktsterrass ritad av trädgårdsarkitekten Einar Jennerup. Delar av 1931 års blomstergårdar byggdes om, men 1970 återställdes de till tidigare form.

I parken fanns tidigare betydande fruktodlingar, liksom småskaliga prydnadsplanteringar, med ursprung i 1800-talets privatträdgårdar. I samband med att området övergick till offentlig park togs merparten av dessa bort och i dag återstår något enstaka äldre fruktträd.

Vikingsbergsparken är en av stadens många miljöer som påverkades under andra världskriget.

Det symmetriska trädgårdspartiet vid villan Vikingsbergs västra sida. Denna parkdel fick sin nuvarande form 1926.

Den västra axeln från Hertzka villan kantas av pelaridegrar. Bilden är tagen från 1950-talets utsiktsterrass, vilken ersatte ett äldre lusthus.

Genom staden drogs en spärmlinje av stridsvagnshinder som i parken placerades i den västra landsbergsslänten. I de flesta andra parker har dessa betongblock senare flyttats eller planterats över för att döljas, men i Vikingsbergsparken har de blivit ett effektivt inslag. De kantar gångvägen ned till Nyborgsvägen, och därför kallas gången Draktandsgången.

I samband med stadsträdgårdsmästarnas konferens, som 1970 ägde rum i Helsingborg, utfördes en del tillägg och ändringar i parken. Utöver arbetet med blomstergårdarna uppdaterades delar av parkens växtsortiment, bland annat utmed Vikingsgatan. Dagens rododendronbuskage tillkom, och 1969 restes skulpturen "Tuppen" väster om Hertzka villan.

Vikingsbergs trädgårdsmästarevillan revs 1979 och ersattes av en ny byggnad på samma plats, med samma proportioner. Byggnaden inrymmer i dag förskoleverksamhet, och norr om den anlades en lekplats 1989, som förnyades och

Bassäng med springfontän i mittre blomstergården, omgiven av kalkstensbeläggning och symmetriska planteringsytor.

Den så kallade Draktandsgången är en tydlig rest av andra världskrigets spärmlinje genom staden. Gången kantas av stridsvagnshinder, flerstammiga bokar, ekar och lönnar.

utökades 2009. Parkens tidigare lektytor var lokaliserade söder om byggnaden.

I Landsbergs ritningar från 1927 benämns två större ytor som "lekplan", vilka antagligen avsågs fungera som öppna ytor för lek.

Under 1960-talets slut anlades en avlång lekplats utmed Vikingsgatans södra del, i senare tid ersatt av en boulebana och en toalettbyggnad.

År 2009, då lekplatsen förnyades, rustades parken upp med nya planteringar, gallrad vegetation, renoverad stenbeläggning samt utökad och ny belysning. Den senaste upprustningen gjordes 2020–2021, då bland annat den ena blomstergården och området kring dammen förnyades.

Studio e.

Den ovala dammen och planteringen är ett resultat av Landsbergs omgestaltning. Dammen fanns dock redan i den äldre parken, men har genomgått flera omgestaltningar, senast vid 2020–2021 års upprustning.

Nulägesbeskrivning

Vikingsbergsparken är högt belägen på en utskjutande del av landborgen, vilket möjliggör utsikt i flera väderstreck. Parken präglas av lummig grönska och öppna gräsytor, i kombination med småskaliga rum av hög prydnadskaraktär.

Entréer, trappor och vägsystem

Parken nås via ingångar från norr, väster och öster. Den västra entrén vetter mot Nyborgsvägen och leder genom två gångvägar vidare upp för landborgsbranten till parkens norra respektive södra del. Båda dessa vägar härrör från 1850-talet. Från Hälsovägen i öster leder Vikingsbergstrappan upp till parken. Trappan, i form av en påkostad trappkonstruktion i klassicerande stil, är murad i granit och har en balustrad. Vidare finns mindre trappor på flera platser inom parken, varav de äldre består av kalksten och de nyare av granit.

Vägsystemet inom den norra fastigheten, motsvarande det som tidigare var landeriet Nyborg, är mjukt slingrande enligt romantiskt stilideal.

Vägarna inom den södra fastigheten, motsvarande det som tidigare var landeriet Vikingsberg, är formade i klassicistisk stil och präglas av symmetri, räta linjer och siktstråk. Längst i söder mynnar vägarna samman i en plats med slående utsikt över staden och vattnet. Parkens gångsystem är grusat och i landborgsbranten är trappor och gångvägar asfalterade.

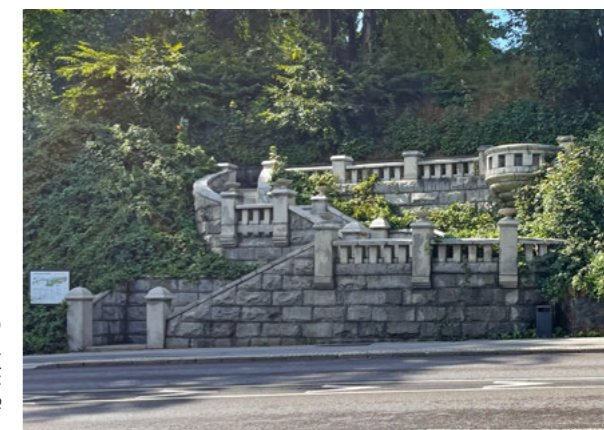
Växtlighet

Parken uppvisar en variationsrik växtlighet med traditionella trädbestånd, täta buskage och småskaliga prydnadsplanteringar. Den norra delen är relativt öppen med utbredda gräsytor och spridda solitärer, i huvudsak sentida men med äldre inslag av blodbok och tysklönn. Hertzka villans sydvästra axel kantas av sex pelaridegranar från cirka 1920-tal. De mittersta och södra delarna uppvisar en tätare grönska med äldre solitärer och sammanhängande bestånd. Bland arterna syns typiska parkträd i form av bok, ek, lönn och lind men även enstaka exoter såsom vitbrokig tysklönn.

Daniel Hofling.

Längst i söder finns två terrasserade platser med slående utsikt över staden och sundet. Den nedre terrassen nås genom öppningen i häcken.

Daniel Hofling.

Vikingsbergsparken ansluter till Hälsovägen genom Vikingsbergstrappan, anlagd 1906 efter ritningar av arkitekten Ola Andersson.

Söder om den före detta trädgårdsmästarebostaden står ett par junimagnolior som ansluter till stora rododendronbuskage. Runt rundeln norr om villan Vikingsberg växer täta bestånd av tuja, idegran, järnek och cypress. I väster ansluter en formell anläggning av klippta häckar och buxbomskuddar. I parkens sydligaste del finns lummiga trädbestånd av bok, ek, lönn och lind, vilka vid nedgången till Draktandsgången är utpräglade flerstammiga, möjligen som ett resultat av röjning eller hamling under 1800-talet. Landborgsbranten präglas av blandade ädellövbekväxt och murgröna.

Blomstergårdarna uppvisar skilda karaktärer på teman av småskaliga prydnadsplanteringar. I den mittersta finns en bassäng med fontän omgiven av perenner, kalkstensgångar och sittplatser. Runt den ovala dammen i öster finns en större perennplantering. Dammen bildar en parterrsammans med de dekorativa perennplanteringarna med buxbomsklot.

Byggnadsverk, konstverk med mera

I parken finns tre byggnader: Hertzka villan (tidigare kallad villa Nyborg) i italiensk villastil, den vitputsade patriciervillan Vikingsberg i påkostad klassicistisk arkitektur samt Vikingsbergs före detta trädgårdsmästarebostad. Till den senare hör även några mindre uthus.

I nordväst finns en terrasserad utsiktsplats, på platsen för en tidigare paviljong. Utsiktsplatsen är hexagonformad och kantas av ett nätt smides-

räcke. I nära anslutning står sedan 1969 skulpturen "Tuppen", gjord av Palle Pernevi i rostfritt stål.

I landborgsslätten, ovanför Vikingsbergstrappan, finns två konstruktioner från den äldre parken, dels en jordkällare, dels en grotta i form av en stenlagd sittplats inskjuten i slätten.

I parkens östra del finns en oval damm med bakgrund i den äldre parken men omgjord i omgångar därefter. Dammen omges av markbeläggning och murar av kalksten.

Gångvägen som sammankopplar Nyborgsvägen med parkens södra del kantas av långa rader av stridsvagnshinder från andra världskriget.

Utrustning

Belysningen tillkom 2009 och består av stolpar i historiserande stil. Parkens möbler är i huvudsak av äldre modell med inslag av senare typer, bland annat i form av bänkbord.

Söder om blomstergården finns ett äldre bord i form av en kvarnsten, möjligen kvarstående från den äldre parken och troligen ursprungligen från någon av stadens möllor.

I parkens nordöstra del finns lekplatsen Vikingsbergsspelekan. Den har ett diskret utförande och är väl inpassad i parken, bestående av bland annat klätterställningar, gungor och sandleksaker präglade av naturens material och former.

Studio e.

Ovala dammen med sin lilla näckrosdel. Dammen omgärdas av perennplanteringar och bildar en parterr tillsammans med de dekorativa perennplanteringarna med åtta buxbomsklot.

Kulturhistorisk värdering

Dagens park är ett resultat av två olika anläggningars utveckling, delvis präglade av skilda stilideal, men väl sammanfogade till en helhet. Den södra och dominerande delen är en välbevarad representant för det klassicistiska parkideal som låg till grund för den omläggning som utfördes under åren omkring 1930. Stilidealet uttrycks i de symmetriska strukturerna, de räta siktlinjerna, den formella planeringen och de kontrasterande prydnadselementen i form av blomstergårdar och dammanläggning.

Klassicismens trädgårdskonst synliggörs även i delar av materialen från denna tid, särskilt kalkstenen som återkommer i markbeläggning, murar och trappor. Omgestaltningen innebar att parken är väl anpassad till arkitekturen i villan Vikingsberg.

I det övergripande vittnar den norra delen i högre grad om ett äldre stilideal. Ett mjukt slingrande vägsystem och öppna gräsytor bevarar 1800-talets romantiska former och berättar om de båda parkernas ursprungliga planering i engelsk stil. Den äldre parkanläggningen framträder även i vissa bevarade element i söder, till exempel i Vikingsbergstrappan, grottan och det äldre trädbeståndet.

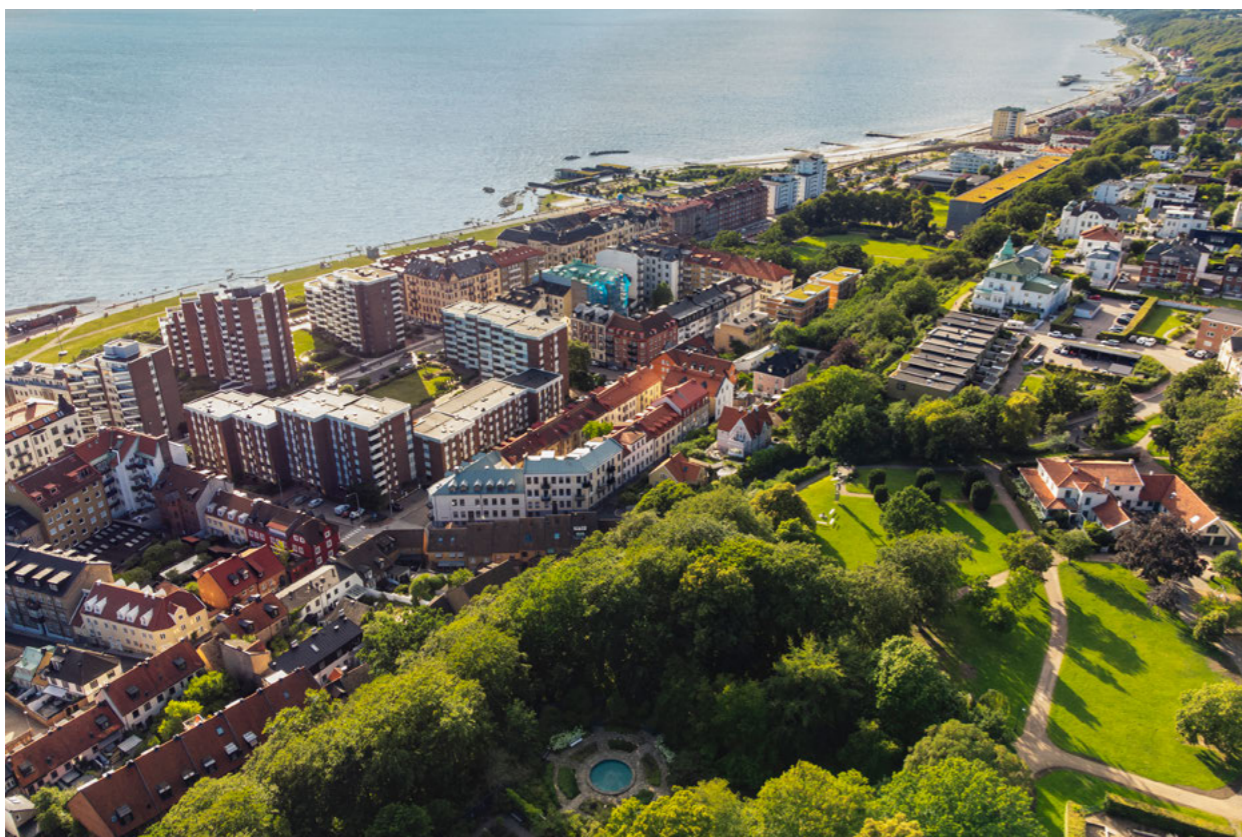
Därtill utgör den sammantagna miljön, med byggnader och park, ett intressant exempel på hur stora jordbruksfastigheter etablerades i stadens utkanter under 1800-talet, ibland försedda med påkostade trädgårdsanläggningar.

Parköversikt: Daniel Hofling.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Den södra delens klassicistiska planering med symmetri, siktlinjer, rundlar och räta linjer.
- Den norra delens romantiska planering med slingrande vägsystem, öppna gräsytor och spridda solitärer.
- Den övergripande lummigheten och täta grönskan i parkens mittersta och södra delar.
- Det äldre trädbeståndets artsammansättning och organiska planering.
- Markbeläggning, murar och trappor av kalksten.
- Vikingsbergstrappan (1).
- Grottan (2).
- Jordkällaren (3).
- Blomstergårdarna med bassäng och fontän (4).
- Ovala dammen (5).
- Utsiktsplatsen i söder (6).
- Placering och form av utsiktsterrassen vid Hertzska villan (7).
- Axeln med pelaridegranar (8).
- Landborgsbrantens naturpräglade vegetation (9).
- Parkens koppling till byggnaderna villa Vikingsberg, Hertzska villan och den före detta trädgårdsmästarebostaden (10).
- De två gångvägarna från Nyborgsvägen uppför landborgsbranten, vars sträckningar härrör från 1850-tal (11).
- Raderna av pansarhinder utmed Draktandsgången (12).

Studio e.

Vikingsbergsparken i förgrunden med springvattenbassängen i en av blomstergårdarna, utkiksplatsen intill "Tuppen" och Hertzka villan. Strax norröver, nedanför landborgen skymtar Margaretaplatsen.

Mål

Målsättningen är att Vikingsbergsparken ska bevaras och förvaltas som en representant för dels 1800-talets romantiska trädgårdskonst (främst framträdande i parkens norra del), dels det tidigare 1900-talets klassicistiska stilideal (parkens södra del), såsom anges i den kulturhistoriska värderingen.

Målet är att bevara och stärka parkens kulturhistoriska värden samtidigt som den vårdas och utvecklas för att fungera som en modern offentlig park.

Vård och utveckling

Drift- och underhållsinsatser bör hålla hög nivå, då parken hyser höga kulturhistoriska värden och utgör en viktig plats för rekreation.

Parkens södra del utgör byggnadsminne, därför ställs där särskilt höga krav på det långsiktiga underhållet.

De beståndsdelar som bedöms vara av särskilt värde kräver regelbundna och täta insatser för att värdena ska upprätthållas och eventuella brister uppmärksammas. Alla åtgärder behöver vara förenliga med byggnadsminnets skydds-föreskrifter och en del åtgärder kan kräva tillstånd från länsstyrelsen.

Det är viktigt att även huvudbyggnadens närmaste omgivning, vilka ingår i byggnadsminnet, bevaras enligt skyddsföreskrifterna och att de är tillgängliga för allmänheten. Det finns en utmaning i detta då det pågår förskoleverksamhet i byggnaden, vilket bland annat skapar stort slitage.

Parkens varierade sammansättning och skiftande naturliga förutsättningar medför att underhålls-arbetet kan ske med delvis olika intensitet. I den tätbevuxna landborgsbranten och utmed Landborgspromenaden bör arbetet ske med intervall och omfattning som lämpar sig för att hålla undan sly och upprätthålla utsikten.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet i Vikingsbergsparken och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

Parksoffa Ramlösa från Kulturbelysning alternativt parksoffa nr 3 från Näfveqvarn. Trä: Oljad mahogny alt. grön RAL 6009. Stativ: Svart RAL 9005. Bord: Lessebo bord från Byarums bruk, som anpassas efter soffornas utförande.

Belysning

Armatyr Philips Copenhagen City Led, small, med upplyst kupa på den historiska stolpen med "Metkrok" från Kulturbelysning. Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk. Färg: Svart.

Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt från Jansson & Partner. Färg: Svart RAL 9005.

Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

SSH från Smekab Citylife (med nedkast). Färg: Mörkgrön RAL 6009.

Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt .

Används endast i begränsad omfattning och på platser med extra hög belastning.

Sittplatser och utrustning bör ses över så att de i läge och utförande blir en naturlig del av parkens historiska karaktär.

Vikingsbergsparken

Läge

Vikingsbergsparken är belägen på landborgsplatån i stadens norra delar. Den upptar fastigheterna Gamla Staden 6:10 och 6:11 samt omsluter fastigheterna Vikingsberg 1 och Nyborg 1.

Lagskydd och ställningstaganden

Byggnadsminne: Villan Vikingsberg är byggnadsminne sedan 1967. År 2002 utökades skyddsområdet till att även omfatta den del av parken som utgör fastighet Gamla Staden 6:11. Byggnadsminnets skyddsbestämmelser anger att området inte får bebyggas eller förändras samt att parkens terrass, trappor, damm, markbeläggning och vegetation med mera inte får tas bort eller ändras.

Riksintresse: Parken ingår i riksintresset Helsingborg [M15] för kulturmiljövården.

Parken ingår i riksintresse Pålsjö – Domsten [N44] för naturvården.

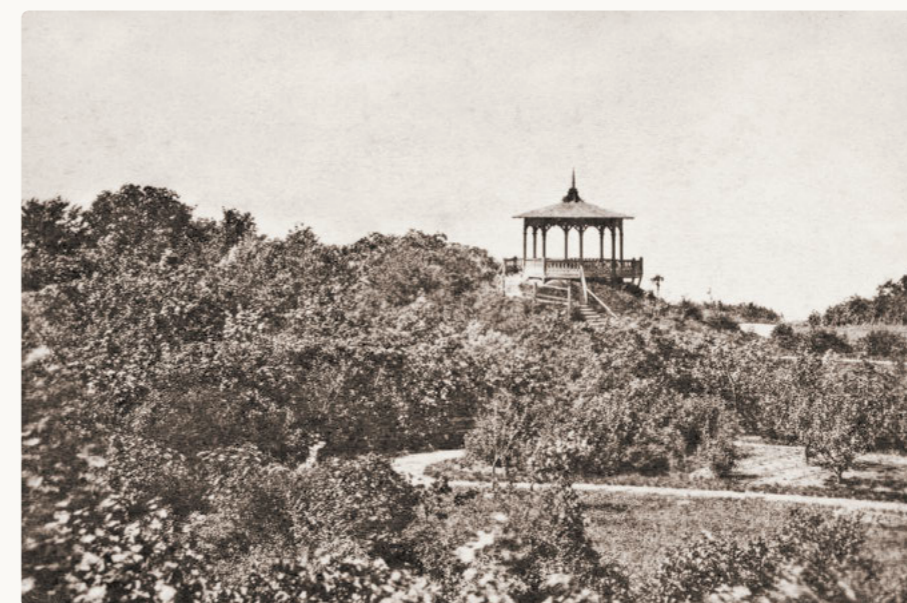
Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

Bevarandeprogram för Västra Tågaborg (1995): Parken är utpekad som särskilt värdefull miljö.

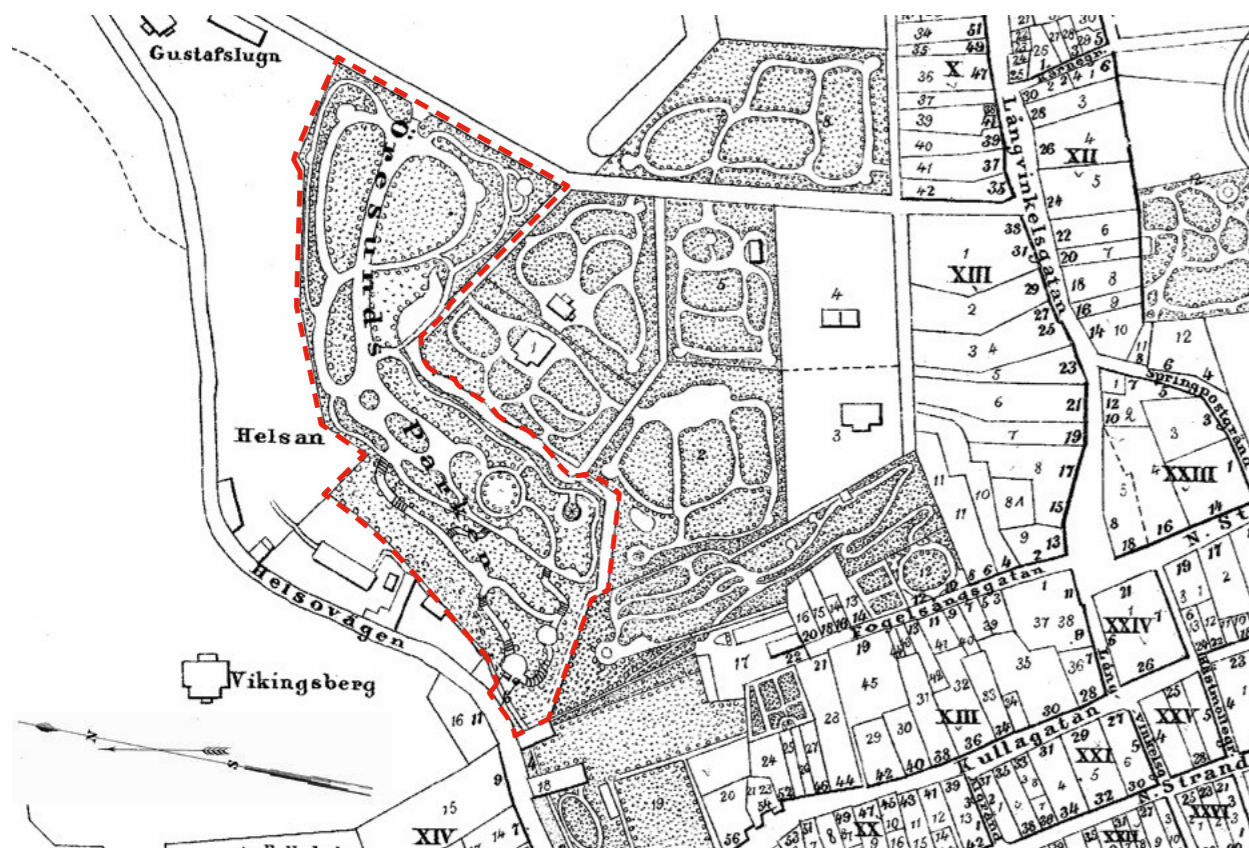

Öresundsparken

Öresundsparken är en grön och lummig oas på landborgen. Parken anlades 1877, inspirerad av tidens engelska ideal, med ett organiskt formspråk och ett slingrande gångsystem. I parken finns en rest av det vallgravssystem som omgärdade Helsingborgs slott under 1600-talet. Från parken kan besökare njuta av vackra vyer över staden och Öresund. Idag nyttjas parken för promenader och som en plats för rekreation och lek.

Öresundsparken anlades enligt tidens romantiska stilideal med mjukt svängda grusgångar. I bilden, med vy mot sydväst, syns den ursprungliga musikpaviljongen som uppfördes på en liten höjd med utsikt över sundet. Fotografiet är troligen taget under 1880-talet och inga höga träd syns ännu till. *Olof Hagman, Helsingborgs museum.*

Varken Wiecks eller Flindts ritningar är kända i dag, men gestaltningen illustreras i en karta över Helsingborg från 1877. Kartan ger en god bild av den ursprungliga parkens planering enligt engelskt ideal (inom den rödstreckad markering). Utsnitt ur Karta över Helsingborg, upprättat år 1877 af Rob. Söderquist. Helsingborgs stadsarkiv.

Historik

År 1877 bildades Aktiebolaget Öresundsparken i syfte att anlägga en park. För ändamålet upplät stadsfullmäktige den så kallade "Grubbabacken" – ett område på landborgen beläget intill Hälsans brunnspark som hade anlagts under tidigt 1800-tal. Upplåtelsestiden skrevs till 25 år varefter parken skulle lämnas tillbaka kostnadsfritt till staden.

Idén om att anlägga en park lyftes redan 1871 och var ett resultat av det stadsutvecklingsideal som växte fram i 1800-talets Sverige, och som stadspark blev en viktig beståndsdel av. År 1875 presenterades det första ritningsförslaget, framtaget av trädgårdsmästaren Theodor Wieck som också länge har ansetts vara parkens upphovsman. Enligt dagspressen framkommer det dock att ett ritningsförslag, framlagt av parkkommitténs styrelseledamot löjtnant J. A. Ulfsparré, istället antogs i januari 1877. Troligen fick Wieck därefter uppdraget att leda anläggningsarbetet. För den framtida skötseln hade parkbolaget anlitat en egen trädgårdsmästare.

Parken anlades 1877–1878 enligt tidens engelska ideal i organiskt formspråk med böljande gångsystem. Uppe på platån restes en musikpaviljong och vid entrén från Hälsövägen anlades en liten springfontän. I öster integrerades en damm som kvarstod från 1600-talets vallgravar runt Helsingborgs slott. Invigningen ägde rum den 7 juli 1877. Under de första 25 åren var parken inhägnad av ett träplank och belagd med en entréavgift på 10 öre.

Brunnsparken Helsan

I dag är det före detta brunnsområdet en del av Öresundsparken, men Helsan har en äldre historia och var länge skild från parken. I dalgången utmed Hälsövägen rann i äldre tid en bäck kantad av flera vattenkvarnar. En av dem, Hjälmsultsmöllan, ägdes i början av 1800-talet av Mårten Möller, som lät anlägga Helsans brunnspark vid en påträffad mineralkälla 1803. År 1853–1854 anlades Hälsövägen och blev stadens huvudsakliga infartsväg.

Brunnsdrickandet fick ett nytt uppsving i slutet av 1800-talet då en saltkälla påträffades i området.

Anläggningen vid Sofiakällan år 1900. Byggnaden som skyttar till vänster revs i samband med Hälsövägens breddning 1901. Senare försvann även den till höger. Carl Dahlquist, Helsingborgs museum.

Efter stadsarkitekt Mauritz Frohms ritningar uppfördes en anläggning som fick namnet Sofiakällan efter drottning Sophia och invigdes 1890. Vattentrappan i slänten och en anslutande smal prydnadsdamm tillkom antagligen samtidigt.

År 1901 breddades Hälsövägen och staden hade därför köpt in Helsan. Merparten av brunnens anläggningar revs och bäcken lades i kulvert. Av den tidigare brunnsverksamheten kvarstod endast Sofiakällan, som drevs vidare som hälsobrunn fram till 1930.

I samband med att Hälsövägen återigen breddades i början av 1950-talet flyttades anläggningen vid Sofiakällan något och fick sitt nuvarande utseende med markbeläggning av helsingborgstegel samt Sussie Perssons mosaikgolv "Snäcka". Gångvägar och planteringar tillkom söder och norr om Sofiakällan, däribland flera exotiska träd, såsom det idag uppskattade sibiriska korkträdet. Dessutom tillkom stora bestånd av rododendron, som fortfarande pryder stadens infart.

Vattentrappan och dammen söder om Sofiakällan renoverades. Trappan finns kvar idag, men dammen har ersatts av planteringar.

Tidigt 1900-tal – parken utvecklas

År 1901, när Hälsövägen breddades första gången, övertog staden Öresundsparken. Samtidigt togs två förslag fram för att förena parken med Hälsan och Jensenska trädgården (dagens S:t Jörgens plats); det ena av den nytilträdde stadsträdgårdsmästaren Oskar H Landsberg, det andra av Stockholms stadsträdgårdsmästare Alfred Medin. Efter Drätselkammarens överväganden uppdrogs åt de båda herrarna att sammanställa idéerna i en gemensam plan. Åren 1901–1905 verkställdes förslaget och i samband med detta togs parkens inhägnad och entréavgift bort. I en notis i Helsingborgs Dagblad från 1906 beskrivs den runda tapetgrupp som anlades invid vallgravsdammen: "Gruppen vid Öresundsdammen med sina höga palmer och frodiga pisanger i en omgivning af 'Begonier', 'Königa' och 'Semperviva' bilda här den lyckligaste midtpunkt för ögat".

ÖRESUNDSPARKEN OCH HELSAN.

Ritningen är upprättad en tid efter omgestaltningen men visar hur parken blev efter Medins och Landsbergs arbeten. Bland annat syns tapetgruppen, paviljongen och serveringsbyggnaden placerade vid vallgraven. I utkanterna syns tennisbanorna, utsiktsplatsen och Sofiakällan. *Ritning från omkring 1920. Helsingborgs stadsarkiv.*

Förändringar under mitten av 1900-talet

Under andra världskriget placerades stridsvagnshinder ut i parken, som en del av stadens så kallade spärrlinje. Flera av värnen och hindren flyttades så småningom men en del finns bevarade inom parken. På 1940-talet revs de äldre tennisbanorna, som låg där dagens lekplats finns. Den äldre lekplatsen låg strax norr om tennisbanorna, och när de revs anlades en ny, större lekplats, som under 1950-talet utvecklades och försågs med organiserad parklek med personal på plats. Parkleken avvecklades under 1970-talet, men lekplatsen finns kvar och har förnyats i omgångar.

I slutet av 1940-talet utvidgades parken mot nordost genom att trädgårdsområdet runt trädgårdsmästarevillan, även kallad Gustafslugn, införlivades i parken.

År 1953 placerades sjömansmonumentet "Konvojer" på en rund utsiktsplats i parkens sydvästra delar. Platsen låg ursprungligen inom den Tornérhjelmiska trädgården och härrör från

1800-talets början, då den var försedd med en paviljong. År 2006 flyttades skulpturen till Norra hamnen och ersattes av en kompassros i granit.

2000-talets upprustning

Åren 2023–2024 upprustades parken för att förbättra tillgängligheten och tryggheten samt för att stärka parkens kulturhistoriska prägel. Förslag till förändringar togs fram av landskapsarkitekterna Emilie Iremann och Paulina Svenstrup. Flera befintliga delar byttes ut mot motsvarande av äldre karaktär såsom parksoffor och belysning. Den sentida paviljongen byggdes om och flyttades för att mer påminna om tidigare paviljonger i parken. Utsikten över staden och sundet samt siktlinjer inom parkens olika delar lyftes fram. Buskar och träd planterades och nya rabatter skapades. Egenritade räcken och handledare sattes upp längs med vallgraven, runt den runda utkiksplassen och vid flera av parkens trappor. Lekplatsen förnyades, bland annat med inslag av små paviljonger och en bro som anspelar på parkens historia, och längs med Villatomtsvägen planterades en bokhäck.

Barn på promenad längs med vallgravsdammen kring sekelskiftet 1900. Dammen framför villa Walltorp benämndes länge som Nils Nils damm efter en tidigare markägare. Vintertid var vallgravsdammen en populär plats för skridskoåkning. *Brevkort, okänd fotograf. Helsingborgs museum.*

Nulägesbeskrivning

Öresundsparken karakteriseras av den engelska parkens stilideal, med en del moderna inslag. Den är präglad av de topografiska förutsättningarna, som tillsammans med olika tiders tillskott skapat en miljö fördelad i tre delar:

- Den högt belägna platån på landborgen som i funktion alltjämt karakteriseras av den offentliga parkens grundprinciper och med en slående utsikt över staden och sundet.
- Den före detta Halsan (nu Sofiakällan) som sedan 1800-talets början har formats av brunnsverksamheten och arbetena med Hälsovägen.
- Den branta slänten som sträcker sig från norr till söder och på grund av dess naturliga svårtillgänglighet har kommit att domineras av tät vegetation.

Entréer, trappor och vägsystem

Parken nås via ett tjugotal entréer fördelade runtom. I slänten mot Fågelsångsgatan ligger en muromgärdad blomstergård i terrass.

Ovan slänten löper Landborgspromenaden och längst i sydväst ligger en rund utsiktsplats. Parkens stora höjdskillnader tas upp av trappor och serpentinlika gångvägar. Trapporna som härstammar från mitten av 1900-talet är av grå kalksten. Övriga trappor är utförda i granit.

Växtlighet

Trädbeståndet är flerskiktat med en dominans av äldre individer placerade i en fri gestaltning med anspelning på naturens former. Branterna i söder och väster präglas av stora parkträd, typiska för tiden då parken anlades. Avenbok och bok dominerar med inslag av ask, hästkastanj, skogslönn och tysklönn. Som kontrast till det äldre trädbeståndet i branterna präglas området på platån av en större andel exoter, däribland näsduksträd, kejsarträd, magnolia och kinesträd. Längs vallgravsdammen växer även kaskadpilar som hänger ut över vattenytan. Gräsytona på platån har under 2020-talet fått en starkare prydskarakaktär med perenn- och lökplanteringar, så har även skett vid paviljongen i sydväst.

Stadsbyggnadsförvaltningen.

Parkens östra gräns består av en långsträckt damm som är en av stadens få rester från 1600-talets vallgravssystem runt Helsingborgs slott. Till höger ligger äldreboendet Valltorp.

Stadsbyggnadsförvaltningen.

Den runda utkiksplatsen i parkens sydvästra del har funnits sedan tidigt 1800-tal. Då var det platsen för en paviljong tillhörig Tornérhjemska trädgården. Från 1953 till 2006 stod här ett minnesmonument över förlista sjömän.

Utmed Hälsövägen kantar storväxta buskage av rododendron med inslag av äldre exoter, i form av sibiriskt korkträd, atlasceder och ginkgo.

Byggnadsverk, konstverk med mera

Invid Hälsövägen, i parkens västra del, finns Sofiakällan, det som återstår av Hälsans brunnspark. Källan skyddas av ett glastak som bärs upp av gjutjärnskolonner. Platsen kring källan omges av en slätputsad mur, krönt av gjutna balustrader. En trappa, integrerad i muren, ansluter till gångarna som leder upp i parken. Marken på platsen är belagd med helsingborgstegel, och mitt i finns en cirkulär damm med ett vattenspel. Till anläggningen hör också en terrasserad vattentrappa som fick sitt nuvarande utseende på 1950-talet.

Studio e.

Sofiakällan förbinds med den övre delen av Öresundsparken via en kalkstenstrappa som ansluter till gångar i slänten.

Vid vallgraven, i anslutning till 1960-talets äldreboende Valltorp, finns den så kallade "Utkiken", en paviljong från 1877 i schweizerstil med utsågade snickerier. Den uppfördes då som ett lusthus till den villa som fanns på tomten och som kallades Villa Walltorp.

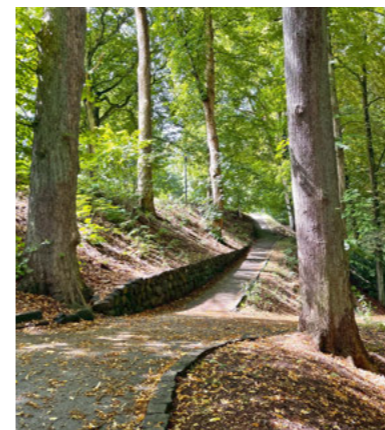
I parkens södra ände finns en paviljong, uppförd 1994 och ombyggd 2023 i en stil som tagit inspiration av äldre paviljonger som funnits i parken.

Även om merparten av betonginslagen från andra världskriget avlägsnats är flera delar ännu synliga. En av dessa är en cylinderformad bunker, delvis dold bland buskage i det annars öppna gräsfältet på platån, samt flera ståvärn och stridsvagnshinder.

Utrustning

Vid 2023 års upprustning renodlades utrustningen i parken för att bli mer tidstypisk. I en övervägande del av parken finns numera 1840-talsmodellen av soffan Lessebo från Byarum och parkbelysning bestående av svartmålad enkla stolparmaturer. Enstaka äldre belysningsstolpar finns vid Sofiakällans vattentrappa. Sofiakällans vitputsade anläggning har en egen integrerad belysning av opala glober.

Lekplatsen har i dag karaktären av en temalekplats med delar som anspelar på parkens historia och innehåll, i form av små lusthus och en liten bro, men där finns också gungor, klätterställning och studsmattor.

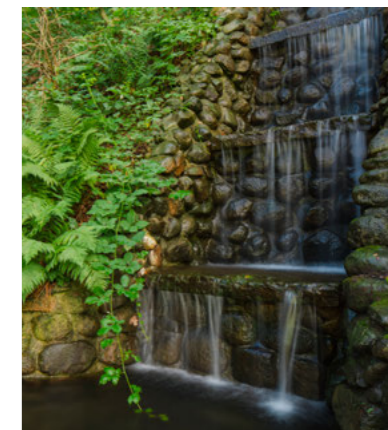
Daniel Hofling.

Parkens slingrande gångar inpassade i landborgsbranten, delvis kantade av terrasserande murar. Det äldre trädbeståndet är tidstypiskt med bok, lind och lönn.

Hanne Hansen.

Partiet närmast Hälsövägen utgjorde fram till sekelskiftet 1900 brunnsparken Hälsan. I dag återstår Sofiakällan, bestående av en vitputsad anläggning med murar, trappor och balustrader.

Daniel Hofling.

Till Sofiakällans anläggning hör en terrasserad vattentrappa som troligen anlades omkring 1890.

Kulturhistorisk värdering

Öresundsparken är en tidstypisk representant för 1800-talets engelska parkideal, vilket synliggörs i det ringlande gångsystemet, den naturinspirerade vegetationen samt de väl valda vyerna och utsiktsplatserna. Samtidigt skiljer sig anläggningen från många andra engelska parker, genom en rad olika element som skapar väl avgränsade årsringar.

Kulturhistoriskt vittnar Öresundsparken om flera av stadens mest betydelsefulla epoker. Den tidigare omfattande befästningen omkring Helsingborgs slott uttrycks i 1600-talets vallgrav. Sofiakällan och vattentrappan berättar om den betydande brunnsvksamheten som upptog hela 1800-talet. Öresundsparkens grundläggande former och innehåll som engelsk park härrör från aktiebolagets anläggning under 1870-talet, med vidare utveckling enligt samma ideal cirka trettio år senare i kommunal regi.

Värdefulla delar som stärker förståelsen för parkens historiska utveckling under 1800-talet är bland andra branternas serpentinlika gång- och trapps-system, den runda utsiktsplatsen, Sofiakällans anläggning samt det karaktärs-skapande äldre trädbeståndet av traditionella arter. Införlivandet av vallgravsdammen och behandlingen av de topografiska variationerna berättar om ett av 1800-talets främsta grepp inom trädgårdskonsten, nämligen utnyttjandet av det befintliga som en del i gestaltningen.

Under 1900-talet har större och mindre förändringar gjorts, antingen som följer av yttre omständigheter, som krig och infrastrukturella projekt, eller utifrån nya arkitektoniska och sociala ideal. Av betydelse för förståelsen av 1900-talets vidareutveckling och tillägg är bland andra kalkstenstrapporna, lekplatsen som funktion och de militära lämningarna.

Trots förenklingar och förändringar är det engelska parkidealet alltså läsbart och synliggörs särskilt i de övergripande formerna samt i det äldre växtmaterialets art och form.

Hanne Hansen.

Avgränsad sittplats med planteringar.

Parköversikt: Daniel Hoffing.

* Delar markerade med asterisk har inte bedömts vara av kulturhistoriskt värde men är av betydelse för upplevelse, estetik och/eller funktion.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Den fria gestaltningen enligt engelskt parkideal.
- Den varierade karaktären av slutna och öppna rum.
- Det slingrande, delvis serpentinlika gång- och trappsystemet.
- Det äldre trädbeståndet i fri, naturinspirerad placering.
- Trädbeståndets dominans av för 1800-talet tidstypiska friväxande lövträd med arter som avenbok, ask, bok, ek, lind, lönn och hästkastanj.
- Den grusade Landborgspromenaden och dess utsikt (1).
- Kalkstenstrapporna, i förekommande fall med ursprungliga smidesräcken (2).
- Landborgsbrantens terrasserande murar (3).
- Den runda utsiktsplatsen (4).
- Blomstergården mot Fågelsångsgatan (5).
- Sofiakällans äldre beståndsdelar, såsom murar, balustrader, belysning, fontändamm och vattenfall, men också 1950-talets mosaik (6).
- 1600-talets vallgrav med kantande pilträd (7).
- Trädgårdsmästarvillan med bevarade äldre trädgårdsväxter (8).

- Lekplatsen som funktion (9).
- De militära lämningarna (10).
- Utsiktspaviljongen (11*).
- Avgränsade sittplatser med planteringar (12*).

Mål

Målsättningen är att Öresundsparken ska bevaras och förvaltas som en för 1800-talet tidstypisk engelsk park, både i form och material, men även synliggöra de värdefulla årsringar som identifierats i den kulturhistoriska värderingen. Målet är också att bevara och stärka parkens kulturhistoriska värden samtidigt som den vårdas och utvecklas för att fungera som en modern offentlig park.

Vård och utveckling

Sammantaget bör driftinsatser hålla hög nivå, då parken hyser höga kulturhistoriska värden och utgör en viktig plats för rekreation. Parkens naturliga förutsättningar medför att underhållsarbetet kan ske med olika intensitet. Sofiakällan med anslutande delar är av särskild betydelse och kräver täta insatser för att upprätthålla värdena.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet i Öresundsparken och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

Vid Sofiakällan: Soffa Lessebo från Byarums bruk (med förlängt armstöd). Trä: Vit NCS S0502-G, glans 50. Stativ: Rå aluminium.

I övriga parken: Soffa Lessebo från Byarums bruk (med förlängt armstöd). Trä: Oljad mahogny alt. grön RAL 6009. Stativ: Svart RAL 9005. Bord: Lessebo bord från Byarums bruk, som anpassas efter soffornas utförande. Övrigt: Soffan/bänken, tillverkad i egen regi alternativt parksoffan/bänken Brahe från Hags får finnas kvar i kraftiga slänter.

Belysning

Armatyr Oppi från ateljé Lyktan på avtrappad stolpe. Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk. Färg: Svart. Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner. Färg: Svart RAL 9005. Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

I de tätbevuxna branterna bör arbetet ske med intervall och omfattning som lämpar sig för att hålla undan sly och motverka alltför tät vegetation.

På den högsta platån, där aktivitet och rekreation har en särskild roll, bör drift och underhåll ske med platsens funktioner i fokus, men i nära avvägning med parkens kulturhistoriska värden.

Öresundsparken

Läge

Öresundsparken är belägen strax norr om stadskärnan, inom fastigheten Gamla Staden 7:1.

Lagskydd och ställningstaganden

Riksintressen: Parken ingår i riksintresset Helsingborg [M 15] för kulturmiljövården. Södra delarna av parken ingår i riksintresse Pålsvä - Domsten [N44] för naturvården.

Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

Fornlämningar: Parkens södra delar ligger inom fornlämning L1988:2436, Stadslager. Sofiakällan utgör övrig kulturhistorisk lämning L1989:9357, Källa med tradition.

Helsingborgs stadskärna – bevarandeprogram (2002): Parken är utpekad som särskilt värdefull stadsmiljö och Sofiakällan, nätstationen samt trädgårdsmästarevillan som särskilt värdefull bebyggelse.

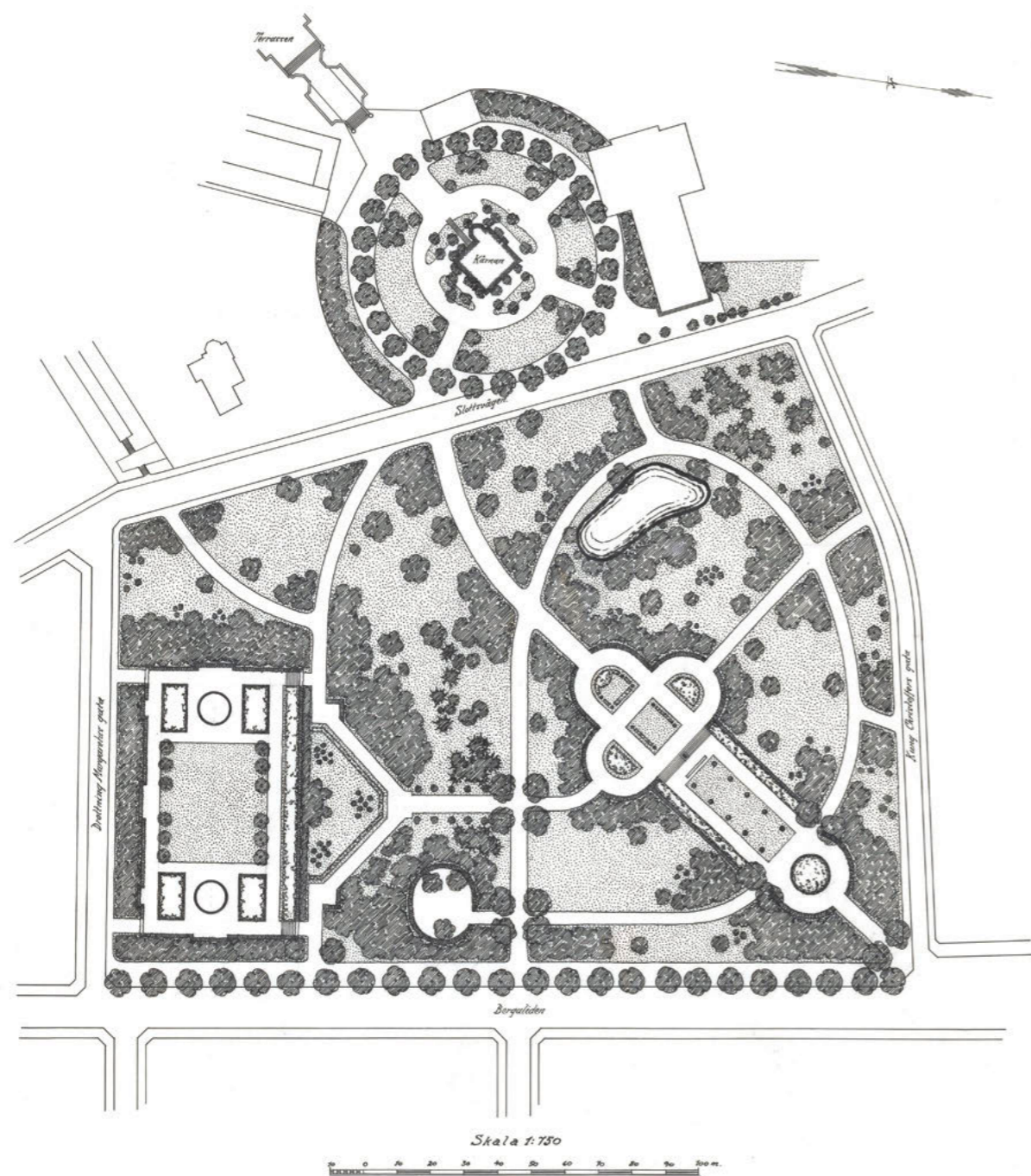
Slottshagen

Slottshagen är en tidstypisk prydnadspark från början av 1900-talet med vindlande gånger och många sittplatser. I parken är historien alltid närvarande, inte minst genom det centralt placerade tornet ”Kärnan” – en gång en del av en medeltida försvarsanläggning. Blomstergatan i parkens nordöstra del bjuder årligen på blomsterprakt – både vår och sommar. Parken är med sin lekplats och många evenemang, populär bland både turister och invånare.

Hälsning från Industriutställningen i Helsingborg 1903. *Vänsa hälsningar till Hedvig och Teodor, från "Johan Petter" och Nanté*
Vykort föreställande 1903 års utställning, vy från Bergaliden. Oskar H Landsberg var ansvarig för planteringarna inför utställningen och kunde på så sätt lägga grunden för den park som han några år senare skulle färdigställa. Till vänster syns delar av den stora tennishallen som 1920 revs till förmån för en stor lekplats. Okänd fotograf, 1903, Helsingborgs museer.

SLOTTSHAGEN.

Ritning över Slottshagen, sannolikt upprättad av Oskar H Landsberg, kring 1920. Parken är formad enligt engelskt stilideal och karakteriseras av öppna gräsytor med tätare vegetation i det slingrande vägsystemets korsningar. Ritningen visar att huvuddelen av dåvarande offentlig park var belägen öster om Slottshagsgatan medan merparten av ytorna i väster upptogs av privata tomter. Norr om Kärnan ligger Konsthallen från 1903 (riven 1937) och i söder ligger villa Skalet från 1884 (riven 1983). Skalets trädgård ritades av trädgårdsmästaren Theodor Wieck. Norr till höger i bild enligt pilen. Ritning från omkring 1920, Helsingborgs stadsarkiv.

Slottshagen under den välbesökta industri- och slöjdställningen 1903. Norr om Kärnan skimtar Konsthallen (även infälld bild) som fick vara kvar i Slottshagen till 1930-talet då även de privata trädgårdarna bakom byggnaden införlivades i parken. Foton: Helsingborgs museum.

Historik

Parken Slottshagen anlades i början av 1900-talet men på platsen uppfördes under tidigaste medeltiden en borg, som utgör grunden för staden Helsingborg. Mitt i borgen fanns ett torn som på 1310-talet ersattes av ett tegeltorn (Kärnan). Borgen byggdes senare om till ett kastell med vallgravar. Kastellet revs på 1680-talet men Kärnan bevarades och området runt om nyttjades under 1700- och stora delar av 1800-talen som åkermark. År 1867 såldes delar av marken som villatomter. På en av dem byggdes 1884 villa Skalet (riven 1983), medan två andra användes som trädgårdar (Henckelska och Sylvanska trädgårdarna). Även runt om Kärnan genomfördes under slutet av 1870-talet planteringar.

År 1903 hölls Helsingborgs industri-, slöjd- och konstutställning inom nuvarande Slottshagen. Området iordningställdes till en park i romantisk stil med en mängd utställningsbyggnader. Ansvarig för parkarbetena var stadsträdgårdsmästaren Oskar H Landsberg.

För att på kort tid skapa parken flyttades ett femtiotal större träd till området från Öresundsparken, främst hästkastanjer. Blomsterpartier, buskplanteringar, gräsmattor och gångvägar anlades. Vid samma tid uppfördes huvudentrén – de monumentala Terrasstrapporna – och parkens damm anlades. Gångar och planteringar i de Henckelska och Sylvanska trädgårdarna integrerades i området men återgick till privatotmer efter utställningen. Efter utställningen revs merparten av byggnaderna.

Slottshagen fick sin nuvarande form under åren 1909–1911 efter ritningar av Landsberg, då han byggde vidare på den befintliga anläggningen. Ett av tilläggen i Slottshagen var en symmetrisk blomstergata med bokhäckar, buxbomsklot och perenner. År 1920 försågs den med skulpturen "Jakt" av Christian Eriksson.

Att omvandla ett äldre befästningsområde till offentlig park följer en tradition som åter ses i flera svenska städer som historiskt präglats av militär verksamhet.

Bilden visar Slottshagens lekplats, anlagd 1920. Till vänster vadar barnen i den runda plaskdammen. Lekplatsen ligger på samma plats än i dag men har omgestaltats flera gånger. *Nelly Gunnarsson, tidigt 1920-tal, Helsingborgs museer.*

Redan 1906 anlades en liten lekplan uppe på en platå invid Bergaliden. År 1920 revs tennishallen som legat kvar sedan 1903 och på dess plats, i parkens sydöstra hörn, anlades en stor lekplats med "plaskdamm, gräsplan och grushög". Denna lekplats har förnyats i omgångar, senast 2016 då den gjordes om till en temalekplats med anspelning på områdets medeltida historia.

Slottshagen är en av stadens många parker som påverkades under andra världskriget. Genom staden drogs en spärrlinje av stridsvagnshinder som i parken placerades utmed Slottshagsgatan och norr om Kärnan. Efter kriget ansågs dessa betongblock utgöra en skada för parkens funktion och estetik. Den första insatsen innebar ett "uppsnyggande" av spärrlinjen med hjälp av planteringar. År 1971 fick betongblocken en ny placering i parken utmed Bergaliden där de doldes av avenbokshäckar.

Parkens grönyta har genom åren utökats. Privatträdgårdarna i områdets nordvästra del tillfogades

parken i slutet av 1930-talet, då även Konsthallen från 1903 revs. Vid samma tid fick Hallbergs trappor sin nuvarande utformning.

Terrassrestaurangen, som var den sista av byggnaderna från utställningen, brann ned på 1980-talet.

1600-talets vallgravssystem gör sig ännu påmint och då som diskreta lågpunkter i parken. I en av lågpunkterna anlades på 1970-talet utomhus-scenen Grytan som därefter varit en plats för återkommande evenemang inom nöjesunderhållning och traditionsenliga firanden.

År 2016 genomfördes en del åtgärder för förbättrad belysning och tillgänglighet. Bland annat rustades entréer och stigar upp, samt tillkom nya inslag för aktivitet och lek.

Mellan åren 2018 och 2025 har träplank och trästaket bytts ut mot svartmålad järnstaket, framför allt i västra och nordvästra delen av parken.

Slottshagen präglas av det engelska stilidealet. De forna vallgravarna bidrar till det svagt kuperade landskapet. Utmärkande för området norr om Kärnan är även de stora perennplanteringarna av pion (vänster) respektive parkstånds (höger).

Nulägesbeskrivning

Slottshagen karakteriseras av den engelska parkens stilideal, men uppvisar klassicerande inslag. Den västra delen domineras av de monumentala byggnadsverken Kärnan och Terrass-trapporna men också av utsikten över sundet. Den östra delen präglas av prydnadsinslag respektive publika funktioner, i form av dammen och blomstergatan respektive lekplatsen och Grytan.

Entréer, trappor och vägsystem

Parken nås via ingångar från samtliga väderstreck. Huvudentrén består av de monumentala Terrass-trapporna som ansluter från Stortorget i väster. Till parkens sydvästra del leder Hallbergs trappor, i form av en långsträckt trappanläggning i granit, väl inklädd av lummig grönska. En mindre trappa leder även från det Eppingska lusthuset, ned för landborgsslätten till Henckelska gården.

Parken delas av i två områden med den asfalterade och bilfria Slottshagsgatan som ett gångstråk i nordsydlig riktning mellan de båda områdena. Parkvägarna består i övrigt av ett slingrande system av grusgångar. I nordöst övergår de i en blomstergata i klassicistiskt utförande med symmetriskt utlagda gångsystem och trappor.

På några platser inom parken har man i senare tid använt marksten för att på ett pedagogiskt sätt markera var de medeltida byggnadsverken ringmuren, S:t Mikael's kapell och ett av anläggningens murtorn var belägna.

Den symmetriskt uppbyggda blomstergatan, omgärdad av bokhäckar och försedd med halvklot av buxbom.

Växtlighet

Parken har en rik växtlighet som karakteriseras av det engelska stilidealets fria gestaltning. De äldsta träden bör kunna härledas till det sena 1800-talets privata trädgårdar i väster. Övriga äldre planteringar är främst från 1903 respektive 1909–1911. Några av de mer framträdande karaktärsträden utgörs av blodbok, tysklönn, robinia, äkta kastanj, kaukasisk vingnöt och lind.

Sammantaget råder en stor artvariation med inhemska och exotiska trädslag, både bland de äldsta och de yngre individerna. Men i vissa fall är bestånden medvetet renodlade, till exempel en större dunge av bok i nordöst, naverlönnar längs Drottning Margaretas gata, en grupp av korstörne i Slottshagsgatans norra del samt en dunge av himalayabjörk i öster.

Blomstergatans form och innehåll kontrasterar parkens i övrigt romantiska ideal. Stora vårlöks- och sommarblomsrabatter och gräsparterrer med buxbomsklot omges av klippta bokhäckar i symmetrisk uppbyggnad.

Även lekplatsen omges av bokhäckar. Mot Bergaliden i öster kantar stora avenbokshäckar medan parkens gräns mot landborgsbranten markeras av friväxande prydnadsbuskage av bland annat rododendron och olvon.

Slottshagens sydöstra hörn upptas av en stor temalekplats, Medeltidslekan, omgärdad av höga bokhäckar.

Från Stortorget leder de monumentala Terrasstrapporna upp i parken. De uppfördes inför 1903 års utställning i granit och tegel.

Byggnadsverk, konstverk med mera

Centralt i parken står borgtornet Kärnan, uppfört på 1310-talet av tegel. Tornet är den enda kvarvarande byggnaden från medeltidsborgen, men i den kuperade parken runt vittnar lågpunkterna om 1600-talets vallgrav. Lågpunkterna har nyttjats för ett par av parkelementen: dels en njurformad damm från 1903, dels den segeltaksförsedda utomhusscenen Grytan från 1971.

Inom de äldre trädgårdstomterna norr om Kärnan fanns flera lusthus. I dag finns ett av dem kvar, det Eppingska lusthuset, beläget på en avsats invid landborgsbranten. Det anses ha uppförts under 1810-talet och är byggt i trä med veranda mot väster. Från lusthuset leder en äldre trappa ned till Henckelska gården.

Mot parkens norra gräns, finns en sittplats med skärmtak anlagd på 1940-talet efter ritningar av stadsträdgårdsmästare Victor Anjou.

Mitt i blomstergatan står Christian Erikssons skulptur "Jakt" från 1920, föreställande jaktgudinnan Diana. I gatan finns också en minnessten över offren för pesten i Helsingborg, 1710–1711, vilka begravdes på platsen.

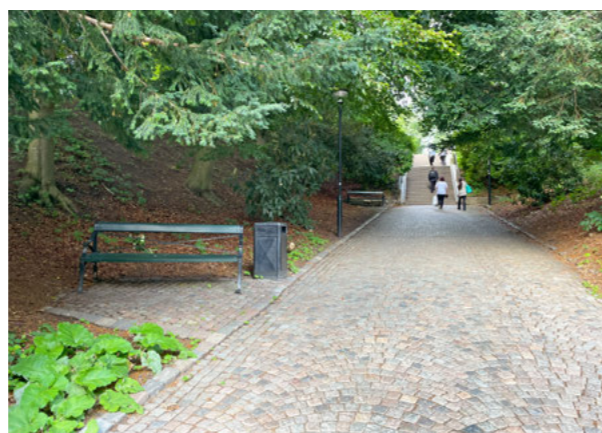
I avenbokshäcken längs Bergaliden döljer sig en rad stridsvagnshinder från andra världskriget och inom parken finns fler rester från krigsåren i form av nedstigningsluckor till ett tidigare skyddsrum i berget väster om Kärnan.

Sydväst om Kärnan, utmed Landborgspromenaden, finns en utsiktsplats i form av en två meter hög och lika bred cortenstålram med hammock. Platsen byggdes 2025 och är ritad av landskapsarkitekterna Paulina Svenstrup och Pamela Sjöstrand. Ramens integrerade belysning bidrar till ett vackert blickfång i mörkret och ökad trygghet.

Utrustning

Parkbelysningen består sedan 2016 av lyktstolpar av gjutjärn med armaturen Kungsslyktan och vid entréerna står moderna belysningsmaster. Möbleringen består av några olika äldre modeller.

I sydöst ligger lekplatsen Medeltidslekan med lekutrustning i form av Kärnan i miniatyr och en liten medeltidsby samt gungor och djurskulpturer.

Parkens sydvästra del nås via Hallbergs trappor som består av gatstenslagda gångvägar och granittrappor, kantade av lummig grönska och sittplatser i nisch.

Alldeles vid kanten mot landborgsbranten står det Eppingska lusthuset, ursprungligen en del av den Henckelska trädgården. Utmed grusgången står äldre exemplar av robinia, äkta kastanj och hängask.

Kulturhistorisk värdering

Slottshagen är ett tidstypiskt exempel på det engelska parkidealet under tidigt 1900-tal, och visar med blomstergatans symmetri hur klassicismens trädgårdskonst började konkurrera med den romantiska stilen. Denna stil synliggörs i det vindlande vägsystemet, den bevarade dammen, anpassningen till den kuperade marken samt i de spridda bestånden av inhemska och exotiska lövträd.

Även om Slottshagen är en välbevarad stadspark i romantiskt utförande uppvisar parkmiljön delar som berättar om en lång historia vilken sträcker sig tillbaka till ett tidigt Helsingborg.

Kärnan är ojämförligt central för läsbarheten av platsens äldre historia och tillsammans med de pedagogiska stenläggningarna berättar tegeltornet att parken är platsen för den tidigmedeltida staden. 1600-talets vallgravar synliggörs i den kuperade parkmarken.

Från 1800-talets trädgårdstomter återstår det Eppingska lusthuset samt några av de äldsta träden.

Både delar av parkens träd och övergripande planering, liksom dammen och Terrasstrapporna, härrör från 1903 års Helsingborgsutställning och låg till grund för Landsbergs färdigställande av Slottshagen under åren kring 1910.

Av senare årsringar är lekplatsens bevarade funktion, placering och avgränsning av särskilt kulturhistoriskt intresse. Lekplatsen är, liksom Grytan, ett tydligt uttryck för den offentliga parkens grundidé.

Kärnan, vallgravssystemets rester och lämningar från andra världskriget gör också Slottshagen till en plats där stadens militärhistoriska kontinuitet sedan medeltiden är mer framträdande än någon annanstans.

Parköversikt: Daniel Hoffing.

* Delar markerade med asterisk har inte bedömts vara av kulturhistoriskt värde men är av betydelse för upplevelse, estetik och/eller funktion.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Den övergripande planeringen enligt engelskt stilideal.
- Det variationsrika trädbeståndet.
- Blomstergatan och dess symmetriskt klassicistiska planering (1).
- De renodlade trädbestånden (2).
- Dammen (3).
- Resterna från 1600-talets vallgravar, i form av lågpunkter i parken (4).
- Eppingska lusthuset (5).
- Lekplatsens funktion, placering/avgränsning (6).
- Terrasstrapporna (7).
- Hallbergs trappor (8).
- Grytans funktion och placering (9).
- Kärnan och dess påverkan på parkstrukturen (10).
- Pansarhinder och entréer till skyddsrummet (11).
- Häckarna mot Bergaliden (12*).

Mål

Målsättningen är att Slottshagen ska bevaras och förvaltas som en stadspark formad enligt den engelska parkens romantiska trädgårdskonst,

både i form och material, men även att synliggöra de värdefulla äldre årsringar som identifierats i den kulturhistoriska värderingen. Intentionen är också att bevara och stärka parkens kulturhistoriska värden samtidigt som den vårdas och utvecklas för att fungera som en modern offentlig park.

Vård och utveckling

Drift och underhållsinsatser bör hålla hög nivå, då parken uttrycker höga kulturhistoriska värden och utgör en viktig plats för rekreation och turism. Särskilda insatser krävs för att upprätthålla värdena för de delar och egenskaper som identifierats som kulturhistoriskt värdefulla. I delar som materiellt saknar kulturmiljövärde, såsom lekplatsen, bör drift och underhåll ske med platsens funktion och upplevelse i fokus – i nära avvägning med de kulturhistoriska värdena. Utgångspunkten för framtida gestaltning bör vara att växtligheten koncentreras till gångvägarnas korsningar. De öppna gräsfälten bör hållas öppna med undantag för solitära blickfång och småskaliga planteringar. Nya tillägg ska underordnas de äldre delarna.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet i Slottshagen och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

I blomstergatan: Byarums soffa eller Näfveqvarn nr 9 från Näfveqvarns bruk.
Trä: Vit NCS S0502-G, glans 50.
Stativ: Vit RAL 9003.

I övriga parken: Parksoffa Ramlösa från Kulturbelysning alternativt parksoffa nr 3 från Näfveqvarn.
Trä: Oljad mahogny alt. grön RAL 6009.
Stativ: Svart RAL 9005.
Bord: Lessebo bord från Byarums bruk, som anpassas efter soffornas utförande.

Belysning

Armatyr: Kungsslyktan från JOM på antik fyrkantsstolpe från Kulturbelysning AB.
Färg: Svart, RAL 9005.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk.
Färg: Svart.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner.

Färg: Svart RAL 9005.

Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

SSH från Smekab Citylife (med nedkast).

Färg: Mörkgrön RAL 6009.

Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt. Används endast i begränsad omfattning och på platser med extra hög belastning.

Kärnan är central för Slottshagens värden, liksom för stadsbilden. Tornets visuella tillgänglighet är av stor betydelse och det är viktigt att ytorna närmast Kärnan hålls fria från hög och döljande vegetation.

Slottshagen

Läge

Slottshagen är belägen på landborgen i direkt anslutning till stadskärnan, inom fastigheterna Gamla Staden 8:1, 8:2 och 8:28.

Lagskydd och ställningstaganden

Byggnadsminnen: Kärnan och ytorna närmast runtom Kärnan. Det Eppingska lusthuset ingår i byggnadsminnet Henckelska gården.

Detaljplan: Parken inklusive terrasstrapporna utgör kulturresevat med skyddsbestämningen Q enligt Detaljplan för del av Gamla Staden 8:1 med mera (Slottshagen) (1283K-14562). Även Kärnan har skyddsbestämningen Q i samma detaljplan.

Riksintressen: Hela parken ingår i riksintresset Helsingborg [M15] för kulturmiljövården. Parkens västra del ingår i riksintresset Pålsjö – Domsten [N44] för naturvården.

Fornlämningar: Hela parken ligger inom fornlämning L1988:2436, Stadslager. Den västra delen av parken utgör fornlämning L1988:2635, Borg. Strax norr om Kärnan finns registrerat en möjlig stenåldersboplats, L1988:2636. I Terrasstrapporna sitter två minnesmärken av sten, L1989:8268 och L1989:8876.

Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

Helsingborgs stadskärna - bevarandeprogram (2002): Parken är utpekad som särskilt betydelsefull stadsmiljö. Kärnan och Eppingska lusthuset är blåklassificerade "byggnadsminne" och Terrasstrapporna rödklassificerade "särskilt värdefull bebyggelse".

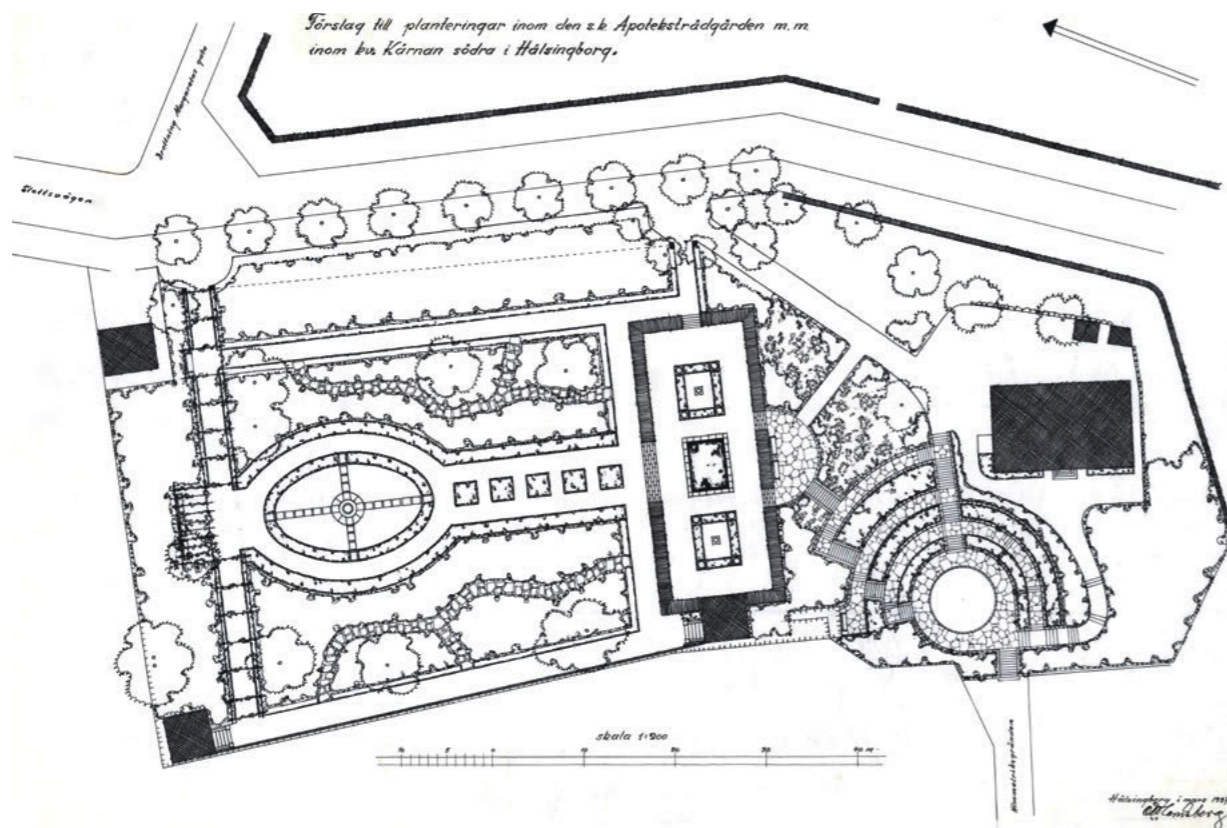

Rosenträdgården

Rosenträdgården – som anlades i slutet av 1930-talet – ligger vid landborgens kant och bjuder på en fantastisk utsikt över staden och sundet. Det är en liten symmetriskt anlagd blomsterträdgård, där både medeltida klosterträdgårdar och barockens trädgårdar har inspirerat över tid. Parkens prydnadskaraktär och läge gör den till ett populärt besöksmål för både turister och stadens invånare.

Vykort från 1940-talet som visar Rosenträdgårdens södra del. I den nedsänkta terrassen finns bassängen och bakom grenverket skymtar en av paviljongerna. *Pressbyrån, Helsingborgs museum.*

Förslag till planteringar inom den så kallade Apoteksträdgården med mera, upprättat av Oskar H Landsberg 1937. Parken formgavs i stram symmetri med anspelning på medeltidens klosterträdgårdar. I området utmed Himmelriksgränden, hade Landsberg tänkt sig en påkostad terrassanläggning likt en amfiteater, men den blev aldrig verklighet. Ritning: Helsingborgs stadsarkiv.

Historik

Rosenträdgården anlades under åren 1938–1939 men platsen har en lång och variationsrik historia tack vare det centrala läget och närheten till Kärnan. Mellan åren 1269 och 1536 tillhörde området ett dominikanerkloster som låg där parkeringen ligger i dag. Kartor från 1600-talet vittnar om att platsen under skånska kriget upptogs av ett av kastelletts yttre försvarsverk. Under 1800-talet användes området av Apoteket Kärnan och kallades Apoteksträdgården, ett namn som hängde kvar långt efter att platsen fått nya funktioner. I början av 1900-talet disponerades en liten del av trädgården av Nicolaiskolans biologilektor dit han tog sina elever och höll utomhuslektioner.

År 1912 köptes området in av staden och parkförvaltningen kom att ta över platsen för att använda den som plantskola. En uppmättningsritning från tiden före parkens anläggning visar att trädgården var omgärdad av ett plank, att den innehöll en brunn och var planterad med fruktträd.

År 1937 tog stadsträdgårdsmästare Oskar H Landsberg fram det ritningsförslag som till stor del skulle förverkligas. Året efter slutade Landsberg och tjänsten, liksom arbetet med parken, övertogs av Victor Anjou. Parken stod färdig 1939 och fick formen av en småskalig stilträdgård med symmetrisk uppbyggnad och hög prydnads-karaktär. Planteringarna dominerades av en stor mängd rosor blandade i stora ytor.

Parkens södra del terrasserades med trappor och försågs med en bassäng omgiven av formklippt idegran. Utmed den norra sidan uppfördes en pergola efter Anjous ritningar och i de västra hörnen restes två paviljonger, ritade av arkitekten Arnold Salomon-Sörensen. Samma arkitekt ritade även en toalettbyggnad som uppfördes 1923 i det nordöstra hörnet.

Under 1950-talets slut gjordes planteringarna om efter ritningar av landskapsarkitekten Sven-Ingvar Andersson. Rosornas antal minskades och de separerades i mindre ytor, väl avgränsade av låga

Rosenträdgården uppvisar en stram gestaltning med anspelning på medeltidens klosterträdgårdar. Buxbomskantade gräskvarter omges av grusade gångar som dels omger parken, dels är korslagda. Träden i kvarteren består främst av prydnadsaplar.

buxboms- och ligusterhäckar. Nya planteringar av magnolia, prydnadsapel och murgröna tillkom.

De ökade skötselkostnaderna ledde i slutet av 1990-talet till att merparten av rosorna ersattes med gräsytor och sommarblommor.

År 2023 genomfördes den senaste upprustningen, då 1950-talets häckar avlägsnades och stora delar av planteringarna förnyades. Belysningen och parksofforna byttes ut, nya grusgångar lades till och parken fick två nya ingångar från öster.

En idegranshäck planterades som avgränsning mot parkeringen, och längs samma sida ersattes hästkastanjerna av en trädrad med poppelmagnolia samt en större perennplantering.

Toaletten renoverades och öppnades åter för allmänheten. Samtidigt sänktes muren runt toalettbyggnaden för att öka den upplevda tryggheten.

Elisabeth Möllerström.

Åt södra delen av Rosenträdgården sänker sig parken i en terrass präglad av idegransklot och en liten bassäng med springfontän. I den västra delen av terrassen står en av de två hörnpaviljongerna med utsikt över staden, Öresund och Själland.

Nulägesbeskrivning

Rosenträdgården har karaktären av en symmetriskt gestaltad prydnadsanläggning som stilmässigt anspelar på medeltidens klosterträdgårdar.

Entréer, murar och vägsystem

Parken nås via flera ingångar från öster och från Himmelriksgränden i söder. Den delas upp av grusade gångvägar i ett symmetriskt planmönster: dels korslagda gångvägar som möts i en oval, dels gångvägar som löper längs parkens yttre kanter. Gångarna kantas av grå kalksten från Öland, ett material som återkommer i trapporna som leder till den södra terrassen. Mot landborgsbranten i väster avgränsas parken av en mur i helsingborgstegel, och mot norr av ett svart järnstaket.

Växtlighet

Rosenträdgården präglas av formellt gestaltad, och till stor del sentida, växtlighet. Mittgången kantas av låga buxbomshäckar och i kvarterens gräsytor står spridda solitärer av prydnadsaplar, magnolior och buskrosor. En av buskrosorna

är unik. Rosen har fått namnet Kärnan efter fyndplatsen i Rosenträdgården, som ligger i närheten av det bevarade tornet Kärnan – en rest av det medeltida Helsingborgs slott. Den är en av de rosor som planterades 1938–1939 och som fortfarande finns kvar. Ovalen samt mittgångens rektangulära rabatter omges även de av buxbomshäckar och är fyllda av sommarblommor och vårlökar. Längs parkens östra sida löper en perennrabatt och utmed vägen kantar poppelmagnolia, rosor och en idegranshäck. Mot norr står flera äldre idegranar, varav två sedan 1990-talet formklippas till höns. Några av individerna motsvarar troligen de som finns markerade i en uppmätning från tiden före det att parken anlades. Den södra terrassen omges av idegranshäckar och bassängen flankeras av två gräsytor med halvklot av idegran.

Byggnadsverk, konstverk med mera

I parkens hörn mot landborgsbranten står två paviljonger. De består av fyra hörnpelare murade av kalkstensblock som bär upp ett flackt tälttak

Daniel Hofling.

Toalettbyggnaden från 1923 är en av parkens hörnplacerade byggnader. Till vänster i bild syns pergolan med pelare av helsingborgstegel.

täckt med kopparplåt. Mellan paviljongerna löper den ovan nämnda muren av helsingborgstegel. I parkens nordöstra hörn finns även en toalettbyggnad, uppförd i rött tegel med grönmålat korsvirke och tegeltak.

Mellan toalettbyggnaden och den norra paviljongen löper en pergola med pelare av helsingborgstegel och takkonstruktion av trä, delvis inklädd av klätterros och klematis.

Mitt på den södra terrassen ligger en rektangulär bassäng med springfontän, kanter av grå kalksten och öar av näckrosor.

Utrustning

Sedan 2023 års renovering har parken en ny uppsättning av parksoffor och belysning, anpassade efter platsens äldre karaktär. I mittgången placerades samtidigt kalkstensbänkar, inspirerade av en ritning från 1939. På den södra terrassen finns även ett par av parkens ursprungliga soffor av 1930-talsmodell från Näfveqvarn.

Kulturhistorisk värdering

Trots ändringar i parkens innehåll är Rosenträdgården i det övergripande välbevarad och uppvisar en planform med strukturer som inte ändrats nämnvärt sedan anläggningstiden. Den påtagliga symmetrin, prydnadskaraktären och de bevarade byggnadsverken är av stor betydelse för läsbarheten av parkens ursprungliga gestaltning. De bevarade delarna vittnar om det tidiga 1900-talets stora ambitioner i trädgårdskonsten vilka i de småskaliga anläggningarna ofta uttrycktes i hög kvalitet och påkostade material. Grå kalksten, helsingborgstegel och idegran är material som än i dag är genomgående i parken.

Stilmässigt är Rosenträdgården ovanlig för sin tid. Gestaltningen har tydligt influerats av att platsen låg i anslutning till klostret under medeltiden, vilket stärker förståelsen för områdets äldre historia. Karaktären av klosterträdgård synliggörs särskilt i den centrala ovalen, det formella gångsystemet och byggnaderna belägna i hörnen, men även i pergolan som för tankarna till klostrens korsgångar.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet i Rosenträdgården och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

Parksoffa Ramlösa från Kulturbelysning.
Trä: Oljad mahogny alt. grön RAL 6009.
Stativ: Svart RAL 9005.
Bord: Lessebo bord från Byarums bruk, som anpassas efter soffornas utförande.

Belysning

Armatyr Verda från Fagerhult på avtrappad stolpe.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk.
Färg: Svart.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner.
Färg: Svart RAL 9005.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

Rosenträdgården

Läge

Rosenträdgården är belägen på landborgen i stadskärnans östra delar, inom fastigheten Gamla Staden 8:1 och 8:30.

Lagskydd och ställningstaganden

Riksintressen: Hela parken ingår i riksintresset Helsingborg [M15] för kulturmiljövården.

Detaljplan: Parken utgör kulturresevat med skyddsbestämmelsen Q enligt Detaljplan för del av Gamla Staden 8:1 med mera (Slottshagen) (1283K-14562).

Helsingborgs stadskärna - bevarandeprogram (2002): Parken är utpekad som särskilt värdefull stadsmiljö. Paviljongerna, toaletten och muren mot öster är klassificerade som särskilt värdefull bebyggelse.

Fornlämning: Hela parken ligger inom fornlämning L1988:2436, Stadslager.

Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Karaktären av småskalig prydnadsträdgård med anspelning på medeltidens klosterträdgårdar.
- Den formella och symmetriska uppbyggnaden.
- Den grå kalkstenen som ett frekvent använt material.
- Ovalen och den dominerande mittaxeln med rektangulära planteringsytor (1).
- Utsikten mot väster (2).
- Idegranarna i norr (3).
- Pergolan med klätterväxter (4).
- Paviljongerna, tegelmuren och toalettbyggnaden (5).
- Den södra terrassen i form och material, med bassäng, parksoffor och kalkstenstrappor samt häckar och halvklot av idegran (6).
- Den unika rosen (7).

Mål

Målsättningen är att bevara och utveckla Rosenträdgårdens övergripande karaktär som småskalig prydnadsträdgård, med anspelning på medeltidens klosterträdgårdar. En långsiktig målsättning bör vara att parkens växtlighet, likt i dess ursprung, får ett större inslag av olika sorters rosor. Målet är också att bevara de kulturhistoriska värdena samtidigt som anläggningen sköts i syfte att fungera som en offentlig park med högt besöksvärde.

Vård och utveckling

Generellt bör drift- och underhållsinsatser hålla en hög nivå, då platsen hyser stora värden och är ett populärt besöksmål. Rosenträdgårdens småskaliga och formella prydnadskaraktär medför att brister och skador snabbt kan ge ett ovärdat intryck. Därför bör underhållsinsatserna ske med täta intervaller och med intensitet som bevarar de värdefulla delarna, i såväl struktur som material. Bassängen, paviljongerna och pergolan är av särskilt värde och kräver särskild tillsyn.

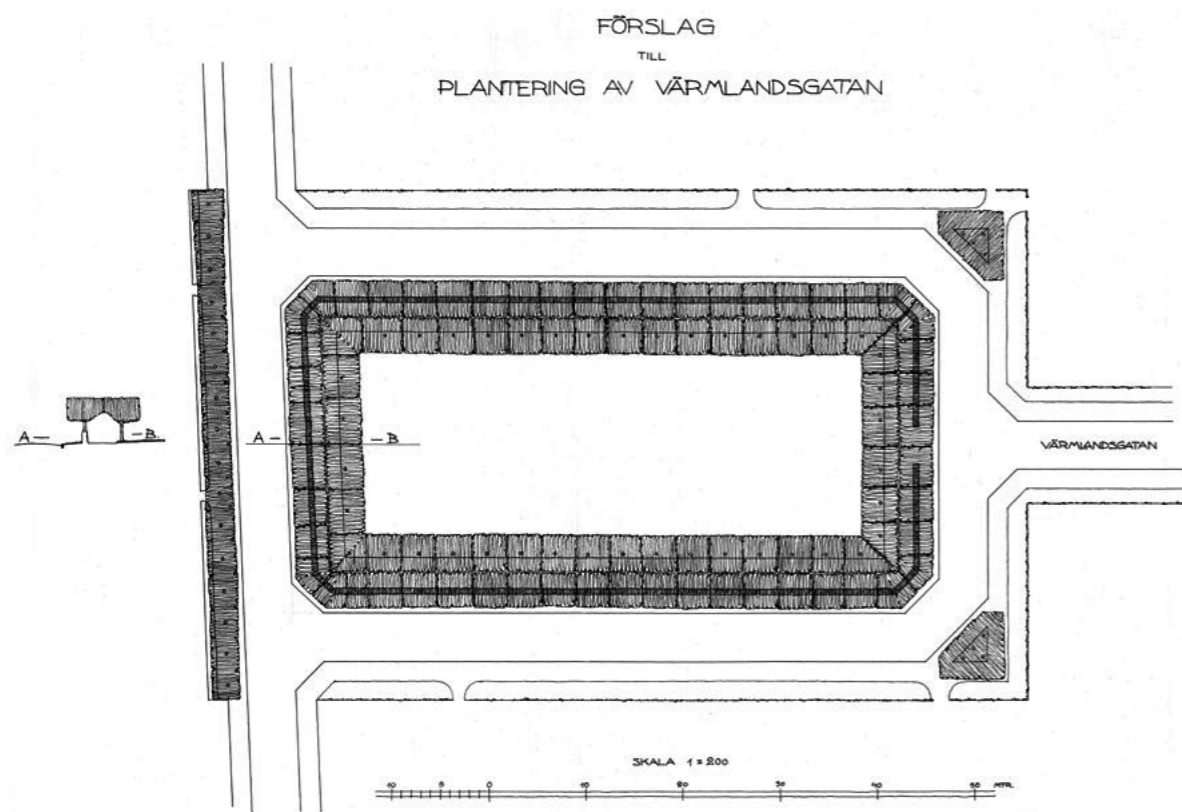

Fyrkanten

Fyrkanten är en utsökt liten pärla – ett grönt stadsrum som kompletterar kvarterstrukturen. Parken är uppbyggd av en öppen gräsmatta som omgärdas av avenbokshäckar och dubbla rader av arkadklippta avenbokar. Med sin strama och mycket enkla karaktär är Fyrkanten ett utsökt exempel på en park i 1920-talets klassicistiska ideal. Platsen används ofta av barnen i området för aktiviteter.

Flygfoto från 1932 över villabebyggelsen och den nyanlagda parken Fyrkanten i norra delen av Wilson park. Aero Material AB, Helsingborgs museer.

Odaterad ritning av Oskar H Landsberg, ca 1929. Förslaget stämmer väl överens med vad som utfördes och hur det ser ut i dag.
Ritning: Stadsbyggnadsförvaltningens ritningsarkiv.

Historik

Den lilla parken Fyrkanten, eller parken vid Värmlandsgatan som den först kallades, anlades under åren 1929–1930. Den var ett resultat av 1909 års stadsplan. I planen reglerades villakvarteren i området och i några kvarter lämnades öppna platsbildningar för att ge villastaden en mer varierad gatumiljö och mer allmän grönska.

Fyrkanten anlades efter ritningar av stadsträdgårdsmästaren Oskar H Landsberg. Liksom villaarkitekturen i området formgavs parken enligt 1920-talets klassicistiska manér. Landsberg påtalade vikten av att den rektangulära platsen skulle ges karaktären av en rumsbildning, vilken skapades genom en dubbel trädkrans av arkadklippta avenbokar samt en avenbokshäck som båda följde parkens yttre gränser. Under trädkronorna anlades en gångstig som omgav en öppen gräsmatta. Eftersom parken helt inramades av gator och att området bestod av stora villatomter där barnen kunde leka ansågs det inte finnas något behov av en gemensam lekplats.

Fyrkanten blev därför en grönskande platsbildning i all sin enkelhet, präglad av symmetri i rätta linjer. Platsbildningens likformighet förstärktes ytterligare genom två symmetriskt ställda grupper av friväxande avenbokar som placerades utanför parkens huvudentré i öster.

Redan 1939 kompletterades parken med betongplattor i gångstigen, efter förslag av dåvarande stadsträdgårdsmästare Victor Anjou. Senare under 1900-talet ersattes de flyttbara parksofforna med fasta soffor utmed stigen. Det öppna gräsfältet har genom åren använts för aktiviteter.

Under alléns krontak löper en gångväg belagd med betongplattor, tillkomna 1939.

Fyrkanten har en enkel och symmetrisk uppbyggnad. Häckar och alléer av avenbok omger en rektangulär gräsmatta. I bildens mitt syns den välvda huvudentrén.

Nulägesbeskrivning

Fyrkanten är i sin uppbyggnad av stram och mycket enkel karaktär, väl inpassad i villaområdets rättvinkliga gatunät och övergripande 1920-talsklassicism. Parken har en rektangulär form med avfasade hörn och gator på alla sidor.

Entréer och vägsystem

Parkens entré är symmetriskt placerad mitt på kortsidan mot nordöst, i form av en bred öppning i häcken. Ytterligare två ingångar finns i hörnen på kortsidan mot sydväst, i form av smala öppningar i häcken. I parkens östra hörn har en smitväg etablerats i senare tid.

En gångväg, belagd med stora betongplattor, löper under alléerna i parkens ytterkant. Markplattorna återkommer i de östra hörnen där soffor tidigare varit placerade, samt i entréerna. Mot gatan avgränsas parken av en granitkantsten och sträng av gräs.

Växtlighet

Parken består av en gräsyta som i kanterna omges av arkadklippta, dubbelradiga alléer av avenbok samt av en klippt häck av samma art. Den yttre trädraden står i häcken och stora delar av häcken består av grenar som kommer från träden. Till parken hör även två friväxande avenbokar placerade i gatans motstående hörn i öster, i gränsen till kvarteren Vesslan och Uttern. Både träd och häckar är ursprungliga från år 1930.

Utrustning

Längs gångarna finns totalt två parksoffor i modernistisk modell, av betong och trä, samt ett par skräpkorgar. På gräsmattan står två flyttbara fotbollsmål.

Parköversikt: Daniel Hofling.

Kulturhistorisk värdering

Fyrkanten är mycket välbevarad och vittnar tillsammans med den närliggande bebyggelsen om villaområdets tillkomsttid under 1920-talets klassicistiska stilideal. Parkens strama och enkla uppbyggnad är av stor betydelse för förståelsen av områdets ursprungliga planering och de arkitektoniska strömningar som präglade trädgårds-konsten och stadsplaneringen vid anläggningstiden. Samtidigt är parken ett sällsynt exempel på hur ett enskilt växtmaterial kan bygga upp en hel anläggning på ett effektivt sätt.

Av särskild betydelse för läsbarheten av de kulturhistoriska värdena är den strama och rätvinkliga symmetrin, den tydliga rumsbildningen, det ensidiga växtmaterialet och de formklippta träden och häckarna.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Det ensidiga växtmaterialet av avenbok.
- Den rätvinkligt symmetriska formen.
- De arkadklippta alléerna (1).
- De klippta häckarna (2).
- Det öppna gräsfältet (3).
- Den karakteristiska plattlagda gången (4).
- De flankerande, friväxande avenbokarna i hörnen mot kvarteren Vesslan och Uttern (5).

Mål

Målsättningen är att Fyrkanten ska bevaras som en värdefull park enligt klassicistiskt utförande. Målet är också att parken i sin helhet förvaltas med utgångspunkt i den välbevarade anläggningen samt de identifierade värdefulla delarna.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet i Fyrkanten och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

Soffa Lessebo från Byarums bruk (med förlängt armstöd).
Trä: Oljad mahogny alt. grön RAL 6009.
Stativ: Svart RAL 9005.

Belysning

Armatyr Verda från Fagerhult på avtrappad stolpe.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk.
Färg: Svart.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner.
Färg: Svart RAL 9005.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd.

Vård och utveckling

För att de identifierade värdena ska upprätthållas och målsättningen uppnås bör parken genomgå kontinuerlig översyn och underhållas på ett sätt som säkrar dess bevarande. Parkens enkla sammansättning i struktur och material medför att få underhållsåtgärder krävs, men de höga värdena gör att driftinsatser bör ske med täta intervall.

Sittplatser och utrustning bör ses över så att de i läge och utförande blir en naturlig del av parkens historiska karaktär.

Fyrkanten

Läge

Fyrkanten är belägen inom fastigheten Husensjö 3:1 i ett villaområde i norra delen av området Wilson Park.

Lagskydd och ställningstaganden

Biotopskydd: Parkens dubbla trädkrans omfattas av miljöbalkens biotopskydd.

Bevarandeprogram Övre Olympia och lasarettområdet (2019): Parken, med kringliggande villafastigheter i kvarteren Vesslan och Uttern, är utpekad som en värdefull miljö – enhetlig karaktär.

Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

Daniel Hofling.

Parken omges av villagator och bidrar i sitt strama utförande till områdets rätvinkliga struktur. I bild syns en av de mindre ingångarna som är förlagda i de västra hörnen.

Musikparken

Musikparken har sin grund i den trädgård från mitten av 1800-talet som greve Gustaf von Essen lät anlägga runt det hus som idag kallas Konsul Perssons villa. Parken letar sig även upp på landborgen och där finns en rest av det vallgravssystem som omgärdade Helsingborgs slott under 1600-talet. Den nedre delen av parken är en populär plats för kulturella evenemang men används även för promenader och avkoppling. Den övre delen är också en del av Landborgspromenaden. Gång- och cykelvägen mellan de övre och nedre delarna utgör ett viktigt rörelsestråk mellan stadskärnan och bostadsområdena österut.

Bilden visar en grupp militärer i parken söder om villan. Åren 1863–1883 var villan befälsbostad åt det södra militärdistriktet. Nere i gräsmattan skymtar en liten fontändamm. Carl Söderberg, cirka 1870, Helsingborgs museum.

Kartan är upprättad 1880 och stämmer troligen ganska väl överens med parkens ursprungliga planering. Parken fick ringlande gångar enligt romantisk stil med mer formella strukturer närmast villan. Uppe på landborgen invid gränsen till begravningsplatsen fanns en paviljong i två våningar. Norr till vänster i bild. Ritning: Helsingborgs stadsarkiv.

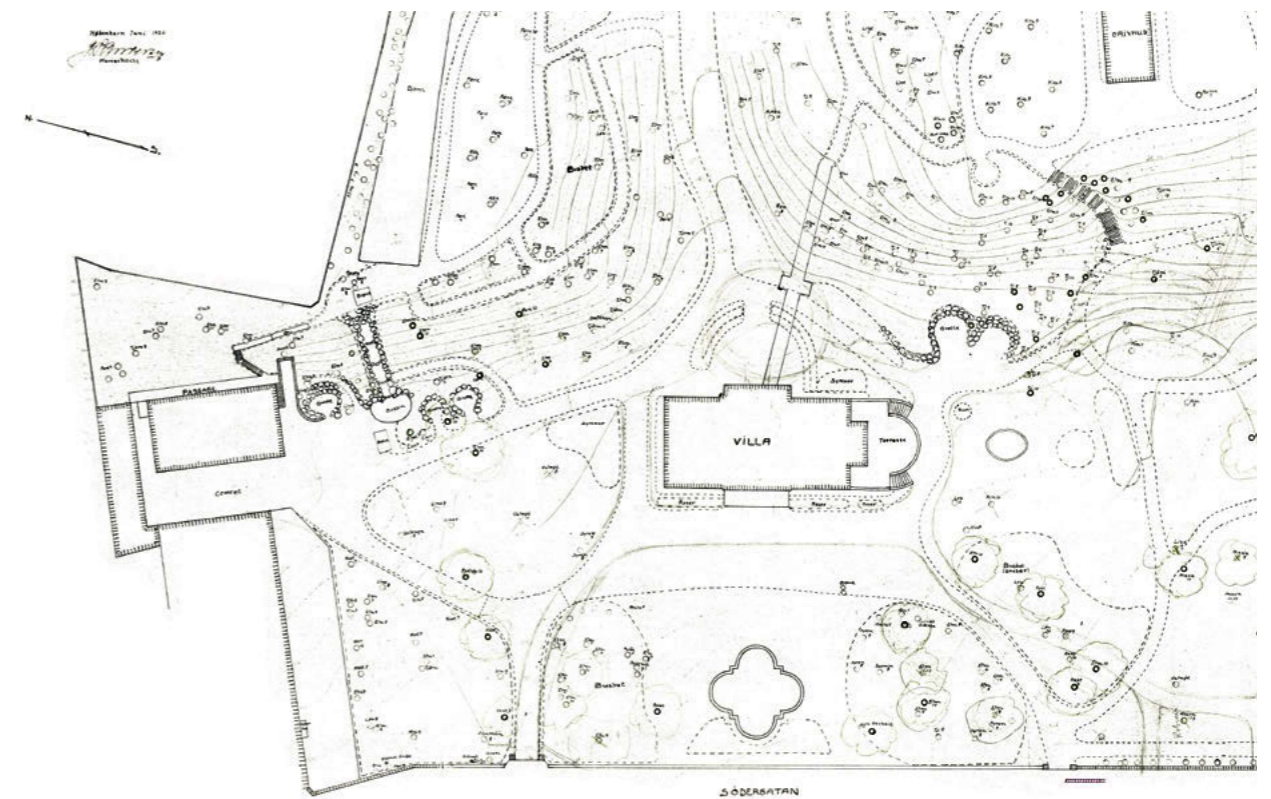
Historik

Essenska villan, senare kallad konsul Perssons villa, uppfördes 1847–1848 av greve Gustaf von Essen efter ritningar av den danske arkitekten Gustav Friedrich Hetsch. Den byggdes i ett landsbygdspräglat område alldeles utanför staden. Runt villan anlades en stor park som i dag kallas Musikparken, efter en av byggnadens senare funktioner som musikskola samt de i parken återkommande musikevenemangen.

Parken formgavs tidsenligt i ett romantiskt stilideal, med slingrande promenadstigar och planteringar i mjuka former. Ett stort område på landborgen togs i anspråk och försågs med gångvägar och utsiktsplatser. På landborgens södra del byggdes en paviljong i två våningar, även den ritad av Hetsch. I den norra delen av trädgårdsområdet på landborgen integrerades en damm som kvarstod från 1600-talets vallgravar runt Helsingborgs slott. Området i öster, i dag närmast Prins Kristians gata, fick en rätvinklig kvartersstruktur och användes som frukt- och köksträdgård.

Norr om villan uppfördes stall, ridhus och en danssal. Söder om villan anlades en oval liten fontän-damm. Mot Södergatan restes murar och ett järnstaket med två ingångar. Det saknas uppgifter om vem som ritade parken men det kan ha varit Hetsch. Det finns flera exempel på anläggningar där han inte bara ritat byggnaden utan även omgivande trädgård, åtminstone i schematiska drag.

År 1883 köptes villan av konsulin Nils Persson som lät bygga om den efter ritningar av stadsarkitekten Mauritz Frohm. Trädgården på landborgen utvecklades och där odlades frukter och bär av olika slag. Det fanns även ett drivhus för vindruvor, fikon och persikor. I tidskriften *Hvad Nytt?* 2 april 1885 meddelades att Persson var i full gång med att renovera parken, troligen efter ritningar av trädgårdsmästare Theodor Wieck. I ravinen öster om villan höll på att anläggas ett stort "alparti /.../ vid den gamla bäcken". Även vattentrappan, som vetter mot Bergaliden, anlades detta år, med fyra avsatser byggda av "glasslagg och andra färgade stenar". Den stora dammen framför villan tillkom

Även sonen till konsul Persson hade intentioner att förnya parken och anlätade den danske trädgårdsarkitekten J. P. Andersen för att ta fram ett förslag. Det verkar inte ha lett till några större ändringar men tack vare att Andersen även tog fram en uppmätning av parken får vi en god bild av dåvarande vägsystem, planteringar och trädslag. Ritningsutsnitt från 1920, Helsingborgs stadsarkiv.

och från andra våningen på villan byggdes en liten bro som anslöt till gångarna i slänten av landborgen. Bron finns inte kvar. Sannolikt var det under Perssons parkrenovering som fem så kallade grottor anlades i parkens nedre del, inskjutna i landborgens slänt. I dessa stenmurade "bersåer" kunde familjen Persson med gäster slå sig ner och dricka kaffe eller punsch. Två grottor togs bort i mitten av 1900-talet men tre finns ännu kvar.

Nils Persson dog 1916 varefter hus och mark övertogs av sonen Ivar P:son Henning. År 1923 donerade han alltihop till staden, som därefter drog om spårvägen genom parkens nordvästra delar.

I mitten av 1900-talet genomgick parken en del mindre och större åtgärder. Under andra världskriget utplacerades en mängd stridsvagnshinder, som en del av stadens så kallade spärrlinje. Flera värn anlades och på den äldre utsiktsplatsen uppfördes en bunker. En del av hindren flyttades senare från parken men merparten finns kvar, likaså värnen och bunkern.

År 1948 revs järnstaket och grindarna mot Södergatan och ersattes av en terrassmur.

I mitten av 1950-talet renoverades vattentrappan efter ritningar av Robert Montan. Den fick ett liknande utseende som den vid Sofiakällan, som renoverades samtidigt. Vid samma tid uppfördes ålderdomshemmet inom parkområdet på landborgsplatån, vilket ledde till omgestaltningar vid vallgravsdammen.

Omkring 1960 uppfördes en musikscen mot landborgen i parkens södra delar. Scenen har därefter använts flitigt för olika evenemang och kallas sedan 2003 för Birger Sjöbergs musikpaviljong.

Under 1960-talet började rododendron planteras och utgör i dag en framträdande del av parkens växtlighet, bland annat i ravinen öster om villan, där den gamla bäcken omgestaltades till en stiliserad bäck i slutet av 1970-talet.

Daniel Hofling.

Framför villan, mot Södergatan, finns fontändammen från 1880-talet och en samtida sten från Nils Perssons gruva i Sulitelma. Stenen togs bort år 2025 eftersom den börjat vittra. I bakgrunden syns bebyggelsen utmed Trädgårdsgatan.

Åren 2005–2006 ersattes halva terrassmuren mot Södergatan av nuvarande trappa och entrémurar i Vångagranit.

Under åren 2017–2018 vidtogs en del trygghets- och skapande åtgärder i parken i form av utökad belysning och gallring av växtligheten utmed gången upp till övre parken.

År 2019 rustades parken vid villan upp med förbättrade grusgångar, nya kalkstensytor, bänkar och planteringar. Då fick även fontändammen en tidstypisk granitkant, återskapad utifrån historiska bilder.

Nulägesbeskrivning

Musikparken ingår i ett stadscentralt grönstråk tillsammans med Stadsparken i väster och kyrkogården i söder. Den karakteriseras av en nedre öppnare och mer formell del runt villan respektive ett mer organiskt präglat område på landborgens slänt och krön.

Entréer, trappor och vägsystem

Huvudentréerna är förlagda mot Södergatan i väster men parken nås även via ingångar från norr och öster. Mot kyrkogården i söder gränsar en äldre stenmur. Huvuddelen av det romantiskt slingrande vägsystemet är belagt med stenmjöl. Intill villans östsida vidgas gången i en halvcirkel omsluten av en låg kalkstensmur med trappa i samma material.

På landborgen är vissa av vägarna asfalterade. Trapporna som ringlar uppför branten har ett sentida, historiserande uttryck och är belagda med smågatsten samt är försedda med grova järnräcken.

Hanne Hansen.

Norr om villan, invid Bergaliden, finns en kullerstensbelagd sittplats där besökaren kan beskåda vattnet i brantens vatten-trappa. I närheten finns även en av parkens tre grottor.

Växtlighet

Växtligheten är av skiftande ålder men bevarar en romantisk karaktär. I den nedre delen finns traditionella parkträd av inhemska och exotiska sorter, både äldre och yngre individer. Bland de äldre solitärerna finns karaktärsfulla exemplar av bok, blodbok, robinia och hästkastanj. Bland de yngre finns turkisk hassel, äkta kastanj och valnöt. Buskarna är fördelade i grupper utmed gångarna och domineras av rododendron med marktäckande murgröna. Villans fasader kantas av klippta idegranshäckor samt rabattrosor och funkia.

Vägen genom ravinen omsluts av tät, lummig grönska av ek, robinia, rododendron, katsura, murgröna och hagtorn. Den terrasserade bäcken omges även av ormbunkar, funkia, pestskräp, hjärtbergenia med mera.

På landborgens södra del kantas promenaden av äldre träd som platan, lind, lönn och avenbok samt bestånd av snöbär, skogskornell och idegran.

Norr om ravinen, runtom vallgravsdammen, får växtligheten en mer modernistisk karaktär med klippta idegranshäckor och videväxter av olika sorter. Längst i norr, ovan Bergaliden, täcks branten av slyartad vegetation och på platan står äldre lövsolitärer i ett böljande gräsfält. En av dessa är ett päronträd som tillsammans med några äppelträd vid Prins Kristians gata är rester från 1800-talets fruktträdgård.

Daniel Hofling.

Uppe på landborgsplatån har parken en mer modernistisk karaktär men vissa delar är betydligt äldre än villan och parken. I bild syns en av stadens få rester av 1600-talets vallgravssystem runt Helsingborgs slott.

Byggnadsverk, konstverk med mera

I landborgssläntens kant, söder om villan, finns Birger Sjöbergs musikpaviljong – en musikscen med pulpettak. I samma del av parken finns den så kallade "Children's Meeting place" – ritad av landskapsarkitekt Pamela Sjöstrand och byggd 2022 som en plats för aktiviteter med syfte att stärka barnens rätt i samhället.

Mellan villan och Södergatan ligger en fontändamm. Invid villan står en byst av konsul Persson, skapad av Sven Andersson 1992.

Norr om villan, invid Bergaliden, finns en kullerstensbelagd sittplats där besökare kan beskåda det forsande vattnet i brantens vattentrappa. Norr om denna ligger en av parkens tre grottor samt en port som leder in i en tunnel i berget, som enligt uppgift är rester av en kolgruva från 1800-talet. De två andra grottorna är belägna strax söder om villan. Grottorna liknar bersåer men har väggar av stenmurar, varav åtminstone den norra grottan lär vara murad av sten från en gruva som konsul Persson ägde i Sulitelma. Sannolikt härrör både vattentrappan och grottorna från 1880-talet.

I dammen, som ligger uppe på landborgen, finns en konstgjord ö, och runtom finns sittplatser med smidesräcken i nätta dimensioner.

Daniel Hoffling.

Musikparken är en av Helsingborgs parker som påverkades starkt av andra världskriget, då en spärrlinje av stridsvagnshinder drogs genom staden. Merparten av hindren finns ännu kvar men har med tiden blivit delvis överväxta.

I parken, i synnerhet i landborgsslätten, finns omfattande inslag av stridsvagnshinder tillsammans med en bunker och flera stridsvärn. Genom åren har de täckts av vegetation men utgör ännu ett påtagligt inslag. En del av hindren målades 2017 av Camilla Boström (även känd som SCEB).

Utmed Skåneleden och Landborgspromenaden, vid värnet i den sydöstra delen av parken, står en stor ram i cortenstål. Ramen är placerad för att framhäva utsikten över staden och Öresund. Ramen är specialritad av landskapsarkitekterna Paulina Svenstrup och Pamela Sjöstrand.

Utrustning

I parken finns åtminstone fem olika modeller av belysningsstolpar. I den nedre delen dominerar klassicistiska stolpar med opala globarmaturer, formgivna 1922 inför Göteborgs jubileumsutställning året därpå. I övriga parken dominerar sentida stolpar av modern typ. Sittmöblerna följer samma princip – i den nedre delen är sofforna av äldre modell, på landborgen utgörs de av betongsoffor.

Kulturhistorisk värdering

I sitt geografiska läge, i direkt anslutning till den äldre stadskärnan, utgör konsul Perssons villa med park en av sin tids mest storslagna privata anläggningar. Den berättar om hur 1800-talets förmögna borgarklass kunde köpa stora fastigheter i ett område som inte långt senare skulle omslutas av tät stadsbebyggelse. Vidare synliggör parken, som ett större grönområde tillsammans med Stadsparken och begravningsplatserna, den södra stadsgränsen i äldre tid.

Musikparken har genomgått flera förändringar sedan 1840-talet men uppvisar fortfarande en romantisk karaktär i det övergripande intrycket. Den nedre delen av parken är relativt välbevarad och berättar, tillsammans med villan, om 1800-talets anläggning – dels om von Essens ursprungliga park, men framför allt om konsul Nils Perssons genomgripande renovering under 1880-talet.

Området på landborgen vittnar i högre grad om 1900-talets modernistiska förändringar och hur

Parköversikt: Daniel Hoffling.

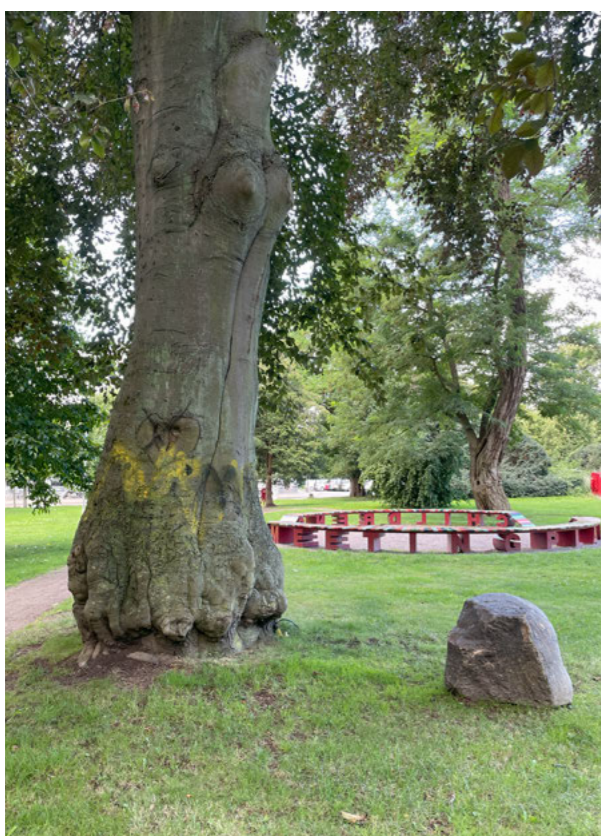
den moderna tidens vårdinrättningar resulterat i anpassningar av parkområdet.

I gestaltning och material synliggör parken flera av stadens och trädgårdskonstens årsringar. Den tidigare befästningen omkring Helsingborgs slott uttrycks i 1600-talets vallgrav. Från 1800-talets parkanläggning finns ett bevarat trädbestånd av traditionella arter, ett tidstypiskt slingrande vägsystem samt vattentrappa, grottor och fontändamm.

Den stora mängden stridsvagnshinder, som delvis dominerar landborgsslätten, motverkar å ena sidan förståelsen för parkens ursprungliga gestaltning, men är samtidigt ett värdefullt uttryck för hur 1900-talets krigstider påverkade de offentliga platserna. I Helsingborg återkommer betonginslagen inom flera av parkerna, i synnerhet de parker som är belägna på landborgen, vilket lokalt inplaceras Musikparken i en särskild kulturhistorisk kontext.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Den övergripande romantiska karaktären.
- Landborgskanten med vyerna.
- Det äldre trädbeståndet.
- Det slingrande vägsystemet belagt med stenmjöl.
- De klassicistiska belysningsstolparna.
- Kopplingen till Stadsparken i väster och begravningsplatserna i söder och öster (1).
- Resterna av 1800-talets nyttoträdgård, i form av bevarade fruktträd (2).
- Den halvrunda grusytan intill villans östra fasad (3).
- Fontändammen (4).
- Vattentrappan (5).
- Grottorna (6).
- Vallgravsdammen (7).
- Stridsvagnshindren (8).

Daniel Hofling

I parkens nedre del växer flera äldre exoter. Närmast i bild syns en blodbok och bortom den en akacia. Mellan träden finns ett av parkens senaste tillskott, Children's Meeting place.

Mål

Målsättningen är att Musikparken ska bevaras och förvaltas som en representant för 1800-talets romantiska trädgårdskonst, både i form och material, men även synliggöra de värdefulla årsringar som identifierats i den kulturhistoriska värderingen. Intentionen är också att bevara och stärka parkens kulturhistoriska värden samtidigt som den vårdas och utvecklas för att fungera som en modern offentlig park.

Den norra av grottorna, belägen intill vattentrappan. Grottans öppning var försedd med en portal gjord av valben. Okänd fotograf, troligen 1920-tal, Helsingborgs museum.

Vård och utveckling

Sammantaget bör drift- och underhållsinsatser hålla en hög nivå, då parken hyser höga kulturhistoriska värden och utgör en viktig plats för rekreation. Parkens varierade sammansättning och skiftande naturliga förutsättningar medför att underhållsarbetet kan ske med delvis olika intensitet. Utmed Landborgspromenaden är bevarandet av vyerna mot sundet särskilt viktigt, vilket bör säkerställas genom regelbundna röjningsinsatser.

Parkens nedre del bör ägnas särskild omsorg med täta insatser för att upprätthålla de kulturhistoriska värdena och den rekreativa funktionen. De för parken centrala och äldre konstruktionerna, i form av vattentrappa, grottor och dammar kräver särskilt anpassade underhållsinsatser.

Sittplatser och utrustning bör ses över så att de i läge och utförande blir en naturlig del av parkens historiska karaktär.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet i Musikparken och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

Soffa Lessebo från Byarums bruk (med förlängt armstöd).
Trä: Oljad mahogny alt. grön RAL 6009.
Stativ: Svart RAL 9005.
Bord: Lessebo bord från Byarums bruk, som anpassas efter soffornas utförande.
Övrigt: Soffan/bänken som tillverkats i egen regi alternativ parksoffan/bänken Brahe från Hags får finnas kvar i kraftiga slänter.

Belysning

Armatyr Kungslyktan från JOM på Kärnan beylsningstolpe från Kulturbelysning alt. Hälleforsstolpe från JOM.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Strålkastarbelysning på högre mast.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk.
Färg: Svart.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner.
Färg: Svart RAL 9005.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

Musikparken

Läge

Musikparken är belägen i stadskärnans sydöstra delar, inom fastigheten Gamla Staden 8:1. Parken omsluter fastigheten Villan 1, i form av konsul Perssöns villa.

Lagskydd och ställningstaganden

Byggnadsminnen: Villan är byggnadsminne sedan 1967 men parken ingår inte. Sedan 2001, då bestämmelserna förnyades, ingår dock terrassen och den närmast anslutande planteringen.

Riksintressen: Parken ingår i riksintresset Helsingborg [M15] för kulturmiljövården, och Pålsjö – Domsten [N44] för naturvården.

Fornlämning: Parkens norra delar ligger inom fornlämning L1988:2436, Stadslager.

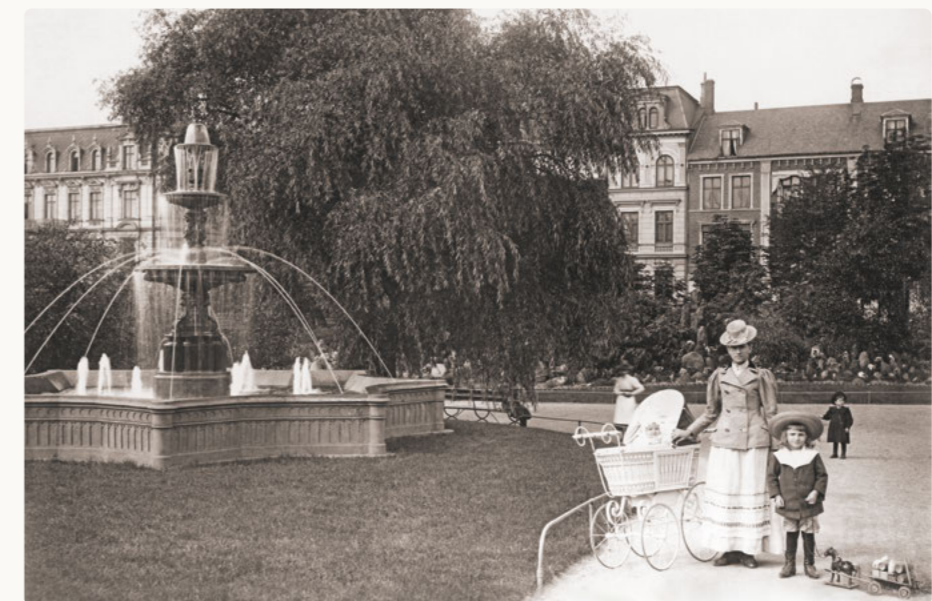
Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

Helsingborgs stadskärna - bevarandeprogram (2002): Parken är utpekad som särskilt värdefull stadsmiljö.

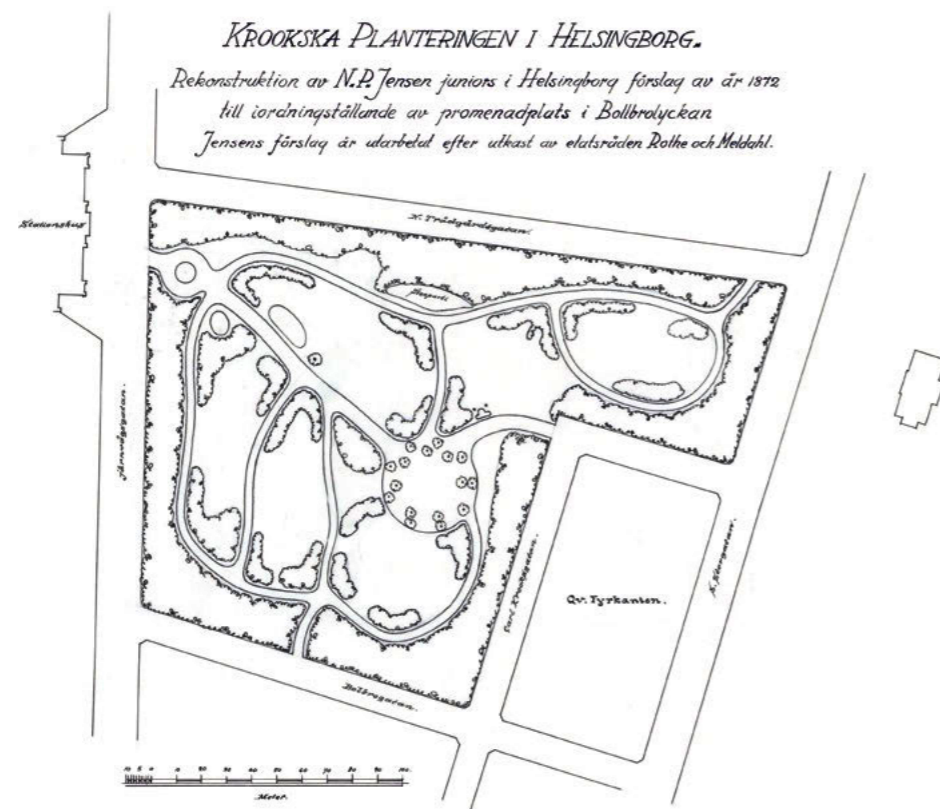

Stadsparken Krookska planteringen

Krookska planteringen är Helsingborgs stadspark och en av stenstadens värdefulla gröna oaser. Parken invigdes 1877 och blev då stadens första offentliga park. Här finns blomsterplanteringar, olika arter av friväxande träd, vattenspel och en av stadens uppskattade lekplatser. Parken fungerar som en typisk stadspark och nyttjas för lek, promenader, picknick och andra aktiviteter. Dess läge gör att många människor passerar den på väg genom staden.

Bilden visar fontänens ursprungliga plats där den placerades 1896, efter att den flyttats till parken från Drottninggatans boulevard, väster om nuvarande S:t Jörgens plats (som då hette Fisktorget). I bakgrunden syns även ett stenparti som var del av den tidigaste parken. *Olof Hagman, Helsingborgs museum.*

Bilden visar en odaterad rekonstruktion av vad som anges vara Jensens förslag, baserat på Meldals och Rothes skiss. I övrigt är inga ritningar från anläggningstiden kända, varken Jensens eller Wiecks. Ritning: Helsingborgs stadsarkiv.

Historik

Krookska planteringen, eller Stadsparken som den också kallas, anlades åren 1873–1874 efter att de tre syskonen Otto Daniel, Carl och Nelly Krook donerat delar av den så kallade Bollbrolyckan till staden. Villkoret var att marken skulle "användas till en promenadplats, som snarast möjligt bör planläggas och planteras". Resultatet skulle bli stadens första offentliga park. Parken anlades alltså på privat initiativ, men var samtidigt ett resultat av det stadsutvecklingsideal som växte fram i 1800-talets Sverige, vilket stadsparken blev en viktig beståndsdel av.

I början av 1872 inkom två ritningsförslag från trädgårdsmästarna Theodor Wieck och Nils Peter Jensen jr. Därefter anlätades arkitekten Ferdinand Meldahl och trädgårdsarkitekten Rudolf Rothe som sakkunniga. De ansåg Jensens ritning vara bäst, men föreslog en justerad version. Jensen och Wieck fick sedan i uppdrag att ta fram nya ritningar baserade på den justerade skissen. Trädgårdsdirektören Nils Johan Ericsson granskade

dess och rekommenderade i december 1872 att parken skulle anläggas enligt Wiecks nya ritning. Det har länge ansetts att Jensen var Stadsparkens upphovsman, men den slutliga ritningen var snarare ett samarbete mellan Jensen, Wieck, Meldahl och Rothe.

Både Jensen och Wieck hade även lämnat kostnadsförslag för anläggningsarbetet, men den danske trädgårdsmästaren H. H. Müller fick slutligen uppdraget att anlägga parken.

Parken formades enligt rådande romantiska stilideal. Karakteriserande blev slingrande promenadstigar, en fond av naturlika planteringar i parkens utkanter, solitära blickfång i öppna gräsfält samt tätare växtlighet koncentrerad till väggkorsningarna. I utkanterna dominerade alm med inslag av lönn, lind och hästkastanj. I parkens centrala delar förekom arter av mer exotisk prägel. Utöver träd och buskar, anlades dekorativa prydnadselement av olika typ, däribland en damm med springfontän och ett stenparti med alpväxter.

Fotografi taget 1883 mot norr med Kärnan i bakgrunden. Parken är relativt nyanlagd och växtligheten låg och på sina håll ganska tät. På den öppna planen nere till höger placerades fontänen under 1950-talet. Alfred B. Nilsson, Helsingborgs museer.

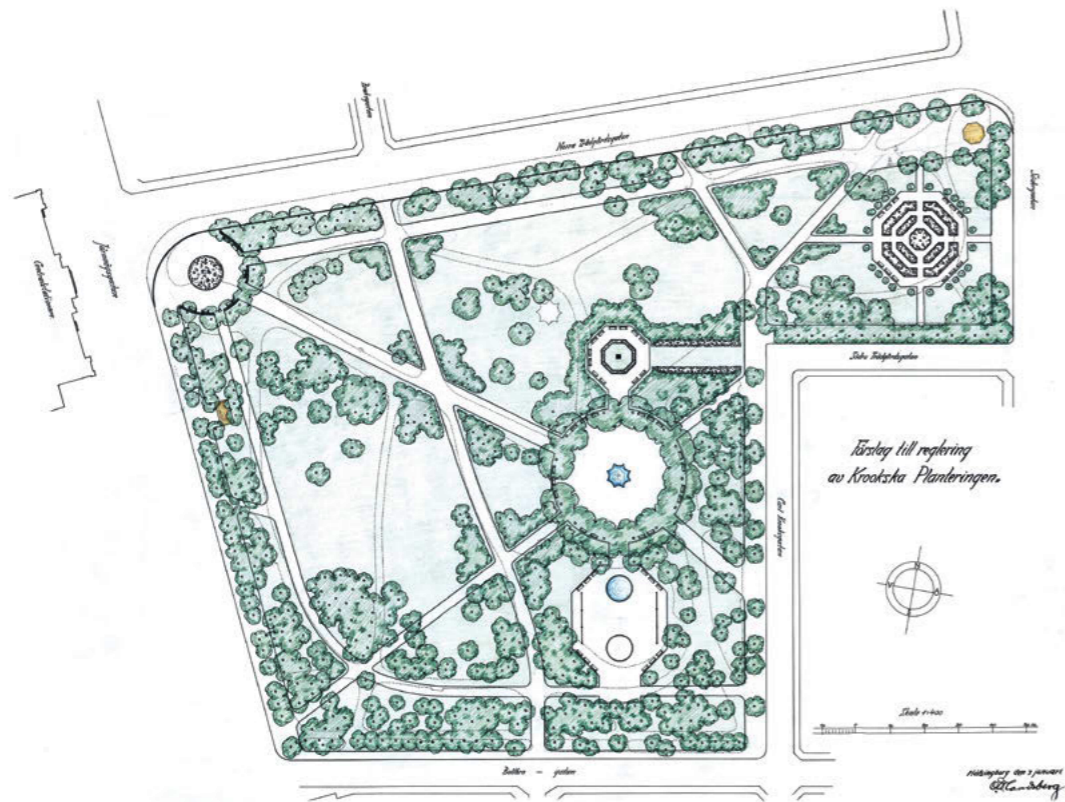
Parken var ursprungligen inhägnad med staket och försedd med fyra ingångar. År 1877 invigdes parken för allmänheten. Ursprungligen fanns planer på att uppföra en paviljong i parken. I väntan på den avsattes platsen till "en särskilt passande lekplats för barn". Paviljongen blev dock aldrig verklighet.

Under 1880-talet anlades blommande prydnadsplanteringar, så kallade tapetgrupper. Grupperna hade geometriska former och gavs namn efter form eller innehåll, bland annat nämns Hydrangeagrupperna, Stamrosgruppen och Klöverbladsgruppen. År 1895 togs det inhägnande stängslet bort. Året därpå försågs parken med ett av dagens centrala inslag – fontänen. Den ritades 1879 av arkitekten Robert Söderquist och stod ursprungligen vid Fisktorget (vid nuvarande S:t Jörgens plats).

År 1896 flyttades fontänen till Stadsparken, men placerades då i dess norra del. Platsen där fontänen står i dag var ursprungligen en öppen plan omgiven av en krans av hästkastanjer.

Under 1900-talets första år lät den nyutträdde stadsträdgårdsmästaren Oskar H Landsberg rusta upp parken, som då, troligen något överdrivet, beskrevs i Helsingborgs Dagblad "som ett enda vildsnår, där det nästan var omöjligt för en hygglig människa att passera". Landsbergs arbeten innebar bland annat att grupplanteringarna snyggades till och försågs med tusentals exemplar av olika exotiska dekorationsväxter. Bland dessa nämns palmer, agave, pisanger (bananväxt) och tobak samt hela 23 000 taklökar. Tydligt är att Stadsparken följde tidens rådande ideal med en stor andel exotiska växtslag.

År 1929 presenterade Landsberg ett "förslag till reglering" av Stadsparken. Trädgårdskonstens romantiska ideal hade då övergått i tjugotalssklassicismens strama linjeföring med betoning på rumslighet och symmetriska strukturer. De dekorativa blomstergrupperna hade nu försvunnit och förslaget ledde till att det slingrande vägsystemet rätades upp till det vi ser i dag. Landsberg föreslog även att fontänen skulle flyttas till planen mitt i

Förslag till reglering av Krookska Planteringen, av Oskar H Landsberg, daterat den 3 januari 1929. Även om inte allt i förslaget förverkligades är de övergripande formerna desamma som i dag. Fontänens omplacering finns med i förslaget men det dröjde 25 år innan den flyttades. Ritning: Helsingborgs stadsarkiv.

parken, men det skulle dröja tjugofem år innan det förverkligades. I parkens nordöstra del anlades en åttkantig blomstergård. I dess mitt restes, år 1934, statyn Bröderna, som tillverkades 1892 av skulptören John Börjeson.

Under 1940-talet planerades för en ny omläggning av parken. Dåvarande stadsträdgårdsmästare Victor Anjou tog fram ett relativt radikalt förslag som dock inte fick fullt gehör. År 1952 presenterades en ny plan, av Anjous efterträdare Arvid Bengtsson i samverkan med trädgårdsarkitekt Robert Montan. Det nya förslaget var mer varsamt i sin karaktär och innebar att befintliga strukturer bevarades. Arbetena utfördes 1953 och innebar även att fontänen flyttades till nuvarande plats och att marken runtom ordnades med marktegel, parksoffor och idegranshäckar. Fontänens bassäng förnyades genom ett yttre skal av gjutjärnsplåtar.

Snart därefter beslutades att ett stadsbibliotek skulle byggas i Stadsparken. Byggnaden uppför-

des åren 1963–1965 efter ritningar av arkitekten Jörgen Michelsen. Stadsbiblioteket innebar förstås en betydande reducering av parkens yta, men inplanerades med hänsyn till parkens kvaliteter. Där biblioteket placerades låg då parkens lekplats. Biblioteksbygget innebar att lekplatsen revs och att en ny anlades väster om byggnaden.

Nya planer för att bygga ut stadsbiblioteket åt väster har nu tagits fram, vilket kommer innebära en ytterligare minskning av parkens yta samt en ny flytt av lekplatsen.

År 2005 genomgick parken en större renovering efter förslag av landskapsarkitekt Martin Hadmyr. Fem av entréerna moderniserades och en större perennplantering anlades utmed Trädgårdsgatan. Samtidigt uppdaterades trädbeståndet med planteringar av lind i de västra delarna samt mindre prydnadsträd av olika slag runtom i parken.

År 2024 försågs springfontänens damm med ny kant av granit.

Utmed parkens norra gräns löper sentida perennplanteringar och gångstigar av kalksten. Kalkstenen tillkom i parken i mitten av 1900-talet och kompletterades med kalkstensblock vid 2005 års renovering.

Nulägesbeskrivning

Stadsparken är inpassad i stadens rätlinjiga kvartersstruktur och tydligt avgränsad mot omgivande gator och bebyggelse. Parken präglas av en variationsrik vegetation varvad med öppna gräsytor. En fontän och en lekplats utgör ett par av parkens centrala inslag.

Entréer, trappor och vägsystem

Parken nås via cirka femton ingångar, varav fem har karaktären av huvudentréer, markerade med sentida hällar och murar av granit.

Gångvägarna är asfalterade, vissa med fris av betongstenar och låga smidesräcken längs kanterna. Gångarna uppvisar ett rätlinjigt system med axlar som delvis utgår från fontänen, vilket ger den runda planen karaktären av en stjärnplats.

Planen med fontänen är belagd med rött marktegel med friser av granithällar. Markgrus förekommer, till exempel i den åttkantiga blomstergården i nordöst. Utmed planteringarna längs

parkens norra gräns löper gångstigar av kalkstenshällar och marktegel som vidgas i sittplatser.

Växtlighet

Parkens vegetation uppvisar en blandad sammansättning, i både art och ålder. Stommen av träd och buskar följer det ursprungliga stilidealet med friväxande individer fördelade i organiska grupperingar eller placerade som solitärer. Mer sentida formella häckplanteringar förekommer, dels runt några av parkens geometriska platsbildningar, dels längs delar av de yttre gränserna. Utmärkande är den påtagliga dominansen av exotiska trädslag och den närapå totala frånvaron av inhemska slag.

Merparten av parkens ursprungliga planteringar har genom åren utgått men enstaka individer finns kvar från de första årtiondena, däribland rödek, platan, hästkastanj, blodbok, flikbladig bok, tysklönn samt sorter av lind. En stor del av trädbeståndet härrör från mitten och slutet av 1900-talet och följer i stort samma princip som det äldre.

Studio e.

Stadsparken består i det övergripande av öppna gräsytor för aktivitet, med tätare vegetation mot omgivande gator samt delvis i gångvägarnas korsningar. Innanför entrén i nordväst finns en damm med springfontän. År 2024 försågs dammen med ny kantsten av granit.

I delar av parken har växtligheten en mer sammanhållande karaktär. I stråket längs Järnvägsgatan dominerar yngre lindar med inslag av äldre hästkastanjer. På vällen mot Trädgårdsgatan finns ett bestånd av robinior, syrener och klätterhortensia.

I några av gångvägskorsningarna finns relativt enhetliga grupper av rosenapel eller tysklönn.

Fontänen omges av klippta idegranshäckar och en ofullständig krans av äldre hästkastanj.

Stora perennrabatter från senare tid finns dels utmed Trädgårdsgatan, dels i parkens centrala del.

Blomstergården i den nordöstra delen av parken innehåller vårlöks- och sommarblomsrabatter. Vid lekplatsen i parkens södra del finns barnens rabatt – en rabatt med vårlök och sommarblommor som skolbarn i Helsingborg hjälper till att plantera varje år.

Byggnadsverk, konstverk med mera

Fontänen är ett centralmotiv och består av ett dekorativt vattenspel i våningar, tillverkad av svartmålat gjutjärn. Bassängen har formen av en åttauddig stjärna med dekorerade murar klädda av gjutjärnsplåt. Innanför parkentrén i nordväst ligger en oval damm med springfontän. Anläggningen är i sitt nuvarande utförande sentida men motsvarar den som fanns redan i 1870-talets park.

Daniel Hofling.

Stadsparken hade en yta avsedd för lek redan vid invigningen 1877. Lekplatsen har därefter förnyats och flyttats i omgångar, senast 2005.

Utöver fontänerna är parken smyckad med tre konstverk; "Bröderna" från 1892/1934 av John Börjeson, "Urna" från 1989 av Hedy Jolly-Dahlström och "Fjärilseffekt" från 1994 av Britt-Ingrid Persson (BIP).

Stadsbiblioteket, som är beläget i parkens sydöstra del, är byggt i mörkbrunt tegel med glasade partier. Byggnaden har flera utskjutande delar som syftar till att integrera den i parken.

Vid parkentrén i nordöst ligger en före detta terminalbyggnad för kollektivtrafik (från början spårvagnstrafik), kallad "Knutpunkten". Byggnaden uppfördes under 1940-talet och inhyser i dag en snabbmatsrestaurang.

Utrustning

Parkbelysningen består av dekorativa stolpar i klassicistisk stil med opala globarmaturer, formgivna 1922 inför Göteborgs jubileumsutställning året därpå. Möbleringen består av bänkar och soffor av olika modell och ålder.

Väster om stadsbiblioteket ligger parkens lekplats, som i form och placering har sin bakgrund i 1960-tal. Lekplatsen har formen av en rundad trehörning och har i senare tid fått ett modernt uttryck med färgad gummiastfalt och nya lekredskap. I parken finns en offentlig toalettbyggnad.

Fram till 1900-talets början försågs parken med småskaliga prydnadselement. I korsningen syns det ursprungliga stenpartiet med alpväxter, fontänen som flyttades hit 1896 och en klöverbladsformad grupplantering. Inslagen är typiska för det sena 1800-talet och beskrivs 1848 i trädgårdsmästare Daniel Müllers banbrytande verk Trädgårdskonst 1. Alfred B. Nilsson 1899, Helsingborgs stadsarkiv.

Kulturhistorisk värdering

Som Helsingborgs första offentliga park har Stadsparken ett särskilt kulturhistoriskt värde och är unik för staden. Den är en värdefull representant för de sociala och stadsbyggnadsmässiga ideal som växte fram i 1800-talets Sverige samt berättar om hur grönskande stadsrum blev svaret på en reaktion mot de industriellt förorenade städerna, men också om det borgerskap som fick en alltmer framträdande roll i 1800-talets planering.

Stadsparkens tillkomsttid präglades av romantiska tankegångar inom trädgårdskonsten, vilket i dag återspeglas i det äldre trädbeståndet. Den tidstypiska fördelningen av tätare planteringar utmed parkens kanter, grupperingar i vägkorsningarna och solitära blickfång i gräsfälten är delvis ännu framträdande. Ytterligare delar som har sin bakgrund i 1870-talets park, om än omgjorda, är den runda planen med trädkrans samt den ovala dammen med springfontän.

Trots att Söderquists fontän inte är ursprunglig bidrar den till upplevelsen av parkens tidsdjup. Det rätlinjiga vägsystemet är i huvudsak ett resultat av 1900-talets omläggningar men delar bibehåller en ursprunglig funktion och sträckning.

Lekplatsens förekomst och placering i söder, vilka har kontinuitet ända sedan 1877, är av särskilt värde. Leken berättar om en ovanligt tidig och framsynt idé om den offentliga parkens funktion för stadens barn.

Efter flera förändringar framstår Stadsparken i dag som en stilmässigt blandad miljö där romantiska, klassicistiska, funktionalistiska och mer moderna former och material samsas. Som stadens första offentliga park ligger de främsta värdena i parkens äldsta beståndsdelar och egenskaper, inte minst i den bevarade funktionen som helsingborgarnas gemensamma mötesplats.

Parköversikt: Daniel Hoffing.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Funktionen som offentlig stadspark.
- Den bevarade geografiska avgränsningen.
- Den övergripande karaktären av fria planteringar av uteslutande lövträd.
- Beståndet av exotiska trädslag.
- De klassicistiska belysningsstolparna.
- Tätare friväxande vegetation i parkens utkanter, i dag främst av lind, hästkastanj och robinia (1).
- Öppna gräsfält med enstaka solitärer (2).
- Grupperad växtlighet i vägarnas korsningar (3).
- Lekplatsens funktion (4).
- Den centralt placerade fontänen ritad av Robert Söderquist 1879 (5).
- Den runda planen med krans av hästkastanj (6).
- Den ovala dammen med springfontän (7).
- Den åttkantiga blomstergården med konstverket "Bröderna" av John Börjesson från 1892 (8).

Mål

Målsättningen är att Stadsparken ska bevaras och förvaltas med utgångspunkt i de delar som ännu berättar om det sena 1800-talets parkanläggning, samt de sekundära delar vilka

identifierats som värdefulla. Intentionen är också att bevara och stärka parkens kulturhistoriska värden samtidigt som den vårdas och utvecklas för att fungera som en modern offentlig park.

Vård och utveckling

Sammantaget bör drift- och underhållsinsatser hålla hög nivå, då parken är frekvent nyttjad av besökare. Det medför också att de fysiska delar och egenskaper som identifierats som kulturhistoriskt värdefulla kräver särskilda insatser för att värdena ska upprätthållas. I öppna gräsfält och inom lekplatsen, där aktivitet och rekreation har en särskild roll, bör drift och underhåll ske med platsens funktion i fokus, i nära avvägning med parkens kulturhistoriska värden.

Sittplatser och utrustning bör ses över så att de i läge och utförande blir en naturlig del av parkens historiska karaktär. Utgångspunkten i framtida förvaltning bör vara att växtligheten främst koncentreras till parkens utkanter och gångvägarnas korsningar. De öppna gräsfälten bör hållas öppna med undantag för solitära blickfång och småskaliga planteringar. Nya tillägg ska underordnas

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet i Stadsparken och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

Parksoffa Ramlösa från Kulturbelysning alternativt parksoffa nr 3 från Näfveqvarn alternativt Soffa Lessebo från Byarums bruk (med förlängt armstöd).
Trä: Oljad mahogny alt. grön RAL 6009.
Stativ: Svart RAL 9005.
Bord: Lessebo bord från Byarums bruk, som anpassas efter soffornas utförande.

Belysning

Armatyr Kungslyktan från JOM på Kärrnan belysningsstolpe från Kulturbelysning alternativt Hälleforsstolpen från JOM.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk.
Färg: Svart.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner.
Färg: Svart RAL 9005.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

SSH från Smekab Citylife (med nedkast).
Färg: Mörkgrön RAL 6009.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt. Används endast i begränsad omfattning och på platser med extra hög belastning.

de äldre delarna. Den planerade biblioteksutbyggnaden innebär att särskild varsamhet måste ägnas de kvarvarande delarna för att i möjligaste mån utveckla och upprätthålla värdena. Det kan innebära att nya planteringar och funktioner anläggs med inspiration från parkens ursprungliga form och innehåll.

Stadsparken

Läge

Stadsparken är belägen centralt i stadskärnan, inom fastigheten Gamla Staden 8:1, och omger fastigheten Biblioteket 1 (Helsingborgs stadsbibliotek).

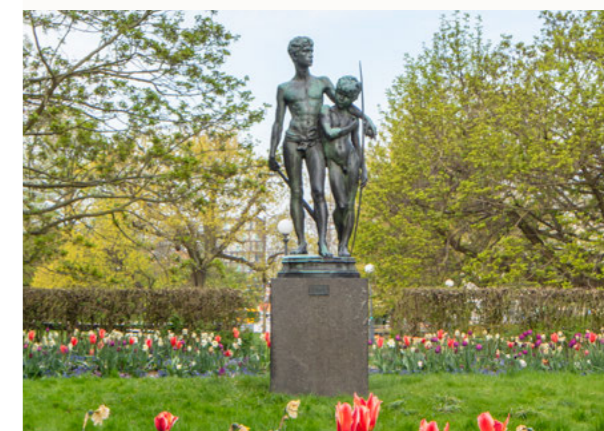
Lagskydd och ställningstaganden

Riksintresse: Parken ingår i riksintresset Helsingborg [M15] för kulturmiljövården.

Helsingborgs stadskärna – bevarandeprogram (2002): Parken är utpekad som en särskilt värdefull stadsmiljö. Stadsbiblioteket är utpekad som en särskilt värdefull byggnad och "Knutpunkten" som en byggnad av kompletterande värde.

Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

Fornlämning: Parkens norra gräns ansluter till fornlämning L1988:2436, Stadslager.

Studio e.

I parkens nordöstra del ligger den dekorativa åttkantiga blomstergården från 1930-tal. Den omges av ligusterhäckar och centreras av "Bröderna" av John Börjeson.

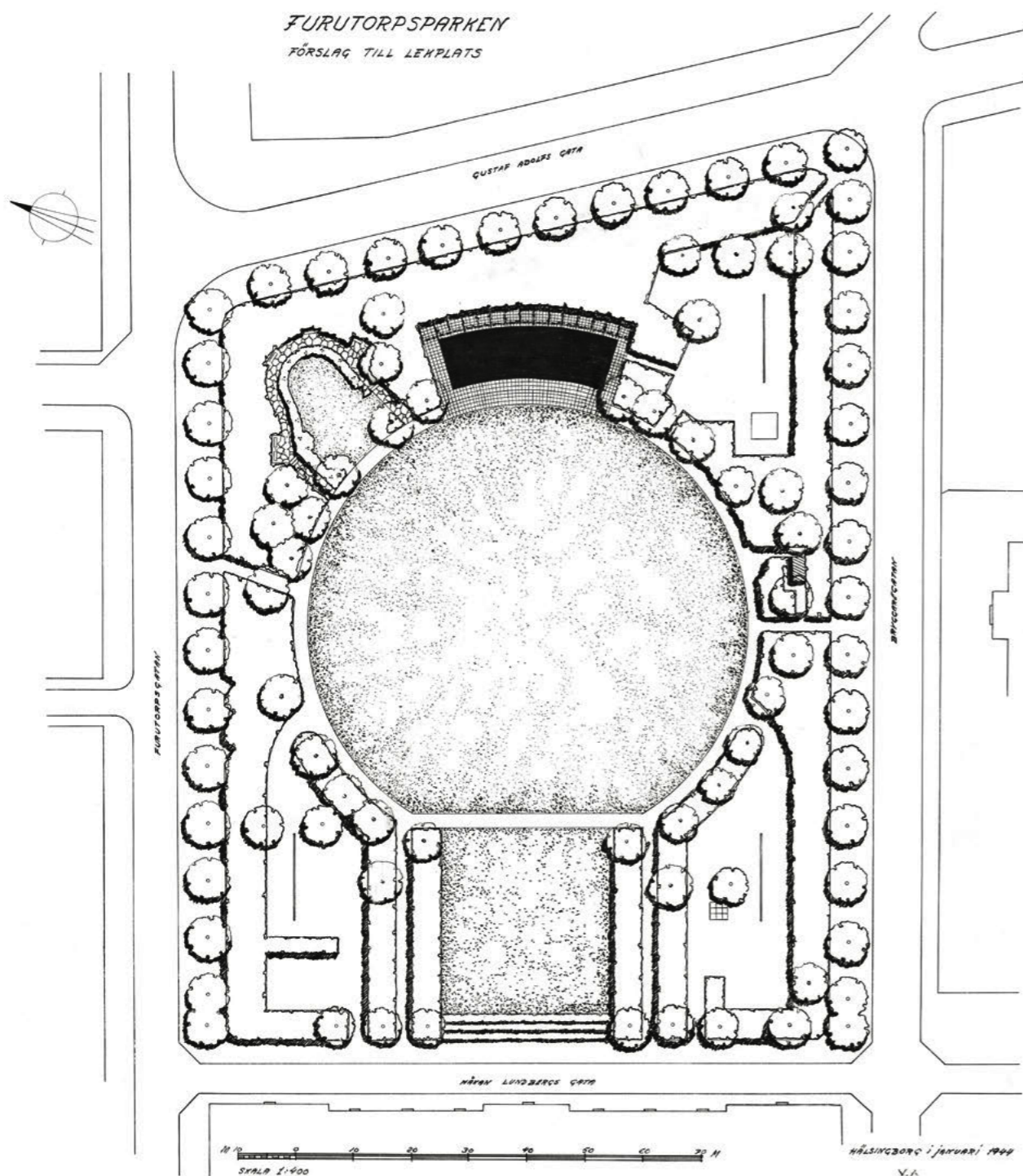

Furutorpsplatsen

Furutorpsplatsen är en områdespark och en av området Söders värdefulla gröna oaser. Parken började anläggas år 1925 och var till att börja med en prydnadspark men har under årens lopp förändrats efter tidens ideal. Här finns stora öppna ytor men också små hemtrevliga parkrum. Med inslag som lekplatser, utegym och grillplats erbjuder parken en mängd funktioner inom lek och rekreation.

Fotografiet från 1927 visar rader av nyplanterade lundalmar i det som skulle bli Furutorpsplatsen. I förgrunden Bryggaregatan och i fonden syns det så kallade Miljonhuset i kvarteret Amerika Södra. *Carl Bagge, Helsingborgs museum.*

Victor Anjous ritning från 1944. Karakteristiskt är det runda fältet med lekutrymmen i tre av hörnen. I det fjärde anlades en prydnadslund med kalkstensgång och sittplatser. I norr syns plaskdammen som ett svart fält. Ritning: Helsingborgs stadsarkiv.

Furutorpsplatsen i slutet av 1940-talet. Den svängda pergolan av ekstockar syns i bakgrunden. Okänd fotograf, Helsingborgs stadsarkiv.

Plaskdammen låg invid pergolan och var ett av många inslag i parken som genom åren tillägnats barnen i området. Stig Billing, Helsingborgs stadsarkiv.

Historik

När arbetet med den första stadsplanen för Söder pågick under 1870-talet avsattes viss mark för mindre parker och andra öppna ytor. En sådan plats var kvarteret Samoa, nuvarande Furutorpsplatsen. Stadsplanen följde det stadsutvecklingsideal som växte fram i 1800-talets Sverige, där offentliga parker och platser blev viktiga beståndsdelar. Det dröjde dock till 1925 innan parkarbetena på Furutorpsplatsen påbörjades, vilket skedde genom plantering av lundalmar i flera rader längs kvarterets gränser.

I linje med tidens rådande parkideal, präglad av klassicismens estetik och rumslighet, formades Furutorpsplatsen till en prydnadspark. Funktionen som lekpark skulle dröja ytterligare en tid men i ritningsmaterialet från åren kring 1930 återfinns förslag som innehåller både plaskdamm, gungor och sandleksaker.

Under 1930-talets funktionalism ändrades parkidealet. Aktivitet och funktionalitet blev viktigare än estetik och prydnad. Furutorpsplatsen var inget undantag. Angränsande till det tätbefolkade området Högaborg, med stort barnantal och relativt få gröna rum, var behovet av en lekpark stort. År 1944 tog stadsträdgårdsmästaren Victor Anjou fram det förslag som kom att realiseras inom ett par år. Ritningsförslaget präglas av stramt geometriska former i en övergripande symmetri, vilket delvis bryter mot tidens mer organiska och asymmetriska parkplanering. Utmärkande för

Anjous förslag är det runda, öppna gräsfältet (en plats som under krigsåren på 1940-talet användes för förvaring av rotfruktsstackar) och de separata lekutrymmena, som är förlagda i hörnen runt om.

Åren 1945–1946 fullföljdes arbetena och parken försågs med tidsenliga element i form av en stor plaskdamm, lekfält och grusade lekytor med olika former av redskap. Utmed parkens norra, östra och södra sida sparades rader av lundalm och mot väster kompletterades kransen med skogslönnar.

Även om fokus låg på en hög koncentration av lekutrymmen, gjordes det även plats för prydnadsinslag och sittplatser för de äldre. I anslutning till plaskdammen byggdes en svängd pergola av ekstockar.

År 1960 var det dags för nästa förnyelse, även denna gång med funktionen som lekpark i fokus. Parkens lekutrymmen fick då mer särpräglade funktioner. I de tre hörnen bildades en sandlekplats, en gunglekplats och en bollekplats. Snart därefter utökades lekfunktionen och parken fick en bemannad parklekverksamhet.

Från att verksamheten initialt enbart fungerade under sommartid, utökades funktionen 1979 till att bli en åretruntverksamhet, eftersom områdets barnantal fortsatt ökade. Samtidigt genomgick parken ännu en omdaning med nya och fler lekfunktioner.

Vykortet är troligen från sent 1940-tal och är taget mot nordöst, med vy över den nyligen omgjorda Furutorpsplatsen. Okänd fotograf, Helsingborgs stadsarkiv.

Problem med plaskdammens vattenrening ledde till att den lades igen till förmån för sandlek, grillplats och odlingsland. I väster modularades landskapet med vallar och kullar som försågs med linbana, balansstockar, en rutschbana och en hängbro. Vid samma tid tillkom en enplansbyggnad för inomhusaktiviteter.

Även på senare tid har parken genomgått moderniserande åtgärder, då lekytor har förnyats och gångsystemet delvis ändrats. I början av 2000-talet byggdes delar av parken om, som en del i projektet "Söder i förändring". Arbetet skedde på initiativ av stadsträdgårdsmästare Ole Andersson och efter ritningar av landskapsarkitekten Helen Nordin och innebar bland annat att en rund fontändamm placerades i det öppna gräsfältet och att ändringar gjordes i växtlighet och lekredskap. Entréerna gjordes om till nuvarande form, och pergolan renoverades. Parken återinvigdes den 13 maj 2004.

Den senaste förnyelsen utfördes 2017–2018, då ett utegym placerades i det sydöstra hörnet, i anslutning till lekplatsen som rustades upp och nu är en färgrik plats med studsmattor. Samtidigt förnyades belysningen.

På senare tid har även den upptrampade gången över gräsfältet permanentats.

Furutorpsplatsen består av ett stort öppet gräsfält med blandade planteringar runtom. Mitt i gräsmattan ligger en fontändamm från 2004.

Nulägesbeskrivning

Furutorpsparken har en mångfacetterad karaktär, både när det gäller former och material. Parken består av ett centralt gräsfält som omges av blandade planteringar och aktivitetsområden, där majoriteten har en modern prägel. Som en del av grönstrukturen ingår parken i ett sammanhängande stråk som även omfattar parkytor i kvarteret Turkiet och Sturzen-Beckers park.

Entréer, trappor och vägsystem

Parken nås från omgivande gator av totalt tio entréer. Fyra har karaktären av huvudentréer, övriga består främst av en öppning i den omgärdande häcken och terrassmuren.

Huvudentréerna har en modern prägel medan flera av de mindre har bevarat en äldre karaktär. Entrén i norr mot Furutorpsgatan har uttrycket av parkens dominerande huvudentré, med prydnadsplanteringar, klippta häckar och upphöjda murar i en symmetrisk halvcirkelform.

Liksom den dominerande entrén, omges näst intill hela parken av en låg terrassmur av kalksten, varpå häckar av olika art är planterade. Kalkstenen återkommer som kantsten till gångar och planteringar samt som markbeläggning i enstaka gångar.

Parkens vägsystem består främst av gångvägen runt den cirkulära gräsmattan och ett flertal gångvägar som strålar ut i alla riktningar. Gångar och sittplatser är i huvudsak belagda med stenmjöl. I nordöstra hörnet ringlar en kalkstensgång i en småskalig prydnadslund av äldre prägel. 1940-talets pergola har en markbeläggning av betongplattor.

Den symmetriska entrén mot norr är belagd med storgatsten och diabashällar, medan entrén i sydost är belagd med marktegel och en kompassros. Entrépartiet i nordväst är belagt med stenmjöl med infällda granitblock.

Studio e.

I väster finns 1940-talets pergola, ritad av dåvarande stadsträdgårdsmästaren Victor Anjou.

Växtlighet

Parken har en rik mångfald av arter, fördelade i trädbestånd, buskage, häckar och perennplanteringar. Planteringarna är tätare i parkens utkanter och delvis samlade i bestånd eller strukturer. Den äldsta vegetationen härrör från 1940-talets omgestaltning, i form av skogslönnar utmed Håkan Lundbergs gata samt en del prydnadssträd och -buskar i nordöst. Parken omgärdas i norr och öster av klippta bokhäckar, som i norr ramar in friväxande prydnadsbuskage av bland annat spirea, olvon, häggmispel, korneller och buskrosor, med inslag av buskträd som hägg, sälj och körsbär. I söder övergår bokhäcken i en häck av bukettapel.

Bakom pergolan i öster dominerar ett karaktärs-skapande bestånd av solitära avenbokar som mot norr får sällskap av lind, naverlönn, hagtorn och vejsel. Framför pergolan ligger en småskalig blomstergård från senare tid, med perennplanteringar och klippta ligusterhäckar kantade av kalk- eller storgatsten.

Innanför entrén i nordväst finns ett av parkens sentida tillägg, en japansk körsbärlund med vårkörsbär som ansluter till en terrasserad skuggträdgård med ormbunksväxter och snöbär.

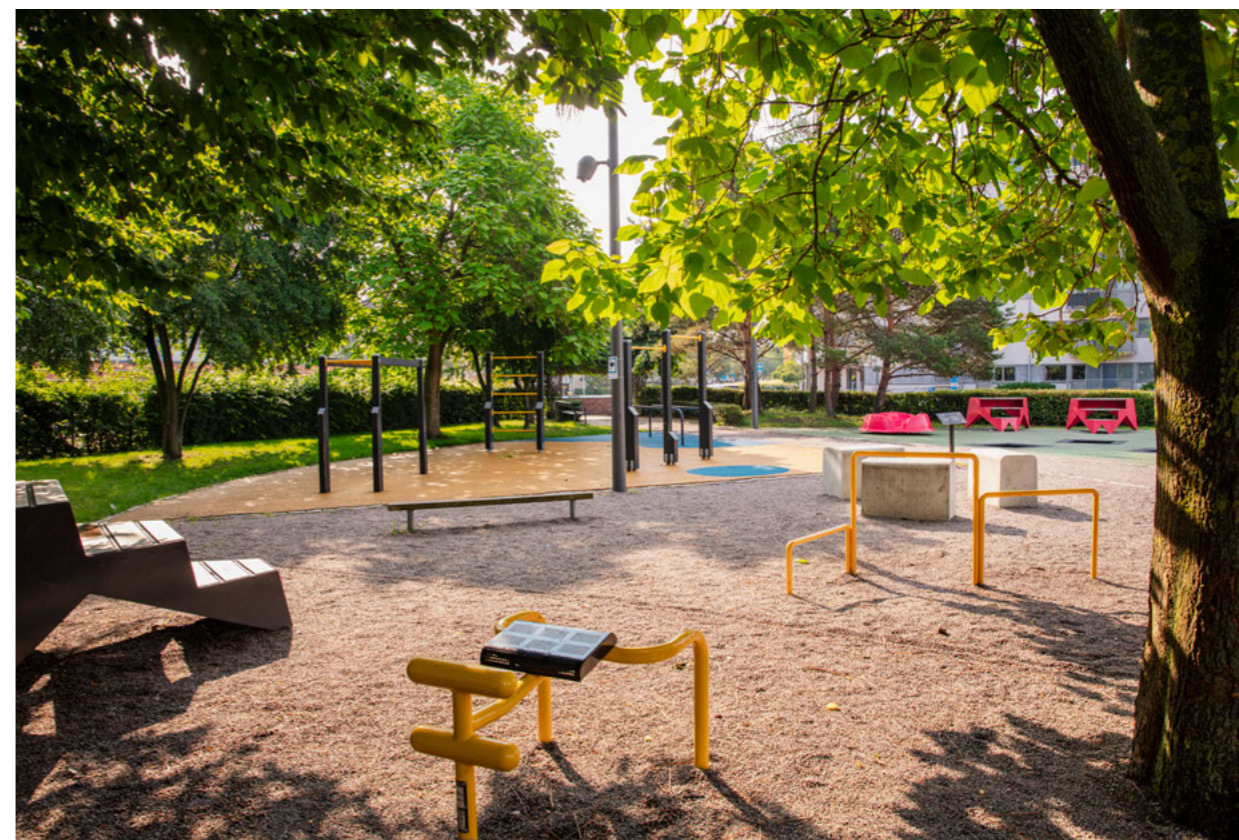
I parkens västra del finns en gräsklädd kulle omgiven av friväxande arter av inhemsk dominans, däribland skogskornell, hassel, hägg, björk, rönn och fläder. I sydväst återkommer samma arter tillsammans med avenbok.

Det öppna gräsfältet omges av exotiska träd från senare tid, såsom valnöt, tulpanträd, och katalpa.

I sydöstra hörnet finns ett samlat bestånd av tall. Vid entrén i norr ut mot Furutorpsgatan finns en vårlöks- och sommarblomsrabatt.

Byggnadsverk, konstverk med mera

Pergolan i väster tillkom på 1940-talet. Den är gjord i trä med stolpar av barkade ekstockar. Vid södra entrén står skulpturen "Kattan", som är gjord 1919 av konstnären Anders Olson.

Studio e.

Parkens sydöstra del domineras av sentida lekytor och utegym.

Konstverket placerades i parken 2009; det stod ursprungligen på S:t Jörgens plats.

Utrustning

Sittmöblerna är av olika typ och ålder. I nordväst finns ett långt svängt bänkbord som utvecklats speciellt för platsen. Grillplatser finns i körsbärlunden och i blomstergården.

Belysningen är i sin helhet av modern typ, i form av belysningsstolpar och höga strålkastarmaster.

Parkens södra stråk domineras av lekustrustning. Mot väster har den ett relativt diskret uttryck med sandlek, gungor, linbana och rutschkana samt sand som markbeläggning. Mot öster är lekrummet av modern prägel med asfalt, trädäck, utegym och färgglad gummi-asfalt samt mindre byggnader.

Inom det runda gräsfältet finns en asymmetriskt placerad fontändamm i cirkelform. Dammen är av gjuten betong med ett yttre skal och omgivande markbeläggning av röd kalksten.

Kulturhistorisk värdering

Under sin hundraåriga tillvaro har Furutorpsplatsen genomgått flera genomgripande förändringar som på olika sätt bidragit till den anläggning vi ser idag.

De många parkrummen präglas av senare tiders tillägg men parkens övergripande former domineras av Anjous förslag från 1944.

Läsbarheten av den ursprungliga prydnadsparkens sammansättning saknas. De kulturhistoriska värdena begränsas snarare till de sedan 1940-talet bevarade formerna samt funktionen som lekpark. Anjous omgestaltning synliggörs särskilt i den centrala cirkelgången med öppet gräsfält, pergolan i öster, lönnarna utmed Håkan Lundbergs gata och den småskaliga prydnadslunden i nordöst. Därtill kommer de i funktion bevarade lekrummen i parkens södra hörn som speglar hur barnens utrymme i det offentliga rummet blev allt starkare under funktionalismens årtionden.

Parköversikt: Daniel Hoffing.

* Delar markerade med asterisk har inte bedömts vara av kulturhistoriskt värde men är av betydelse för upplevelse, estetik och/eller funktion.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Funktionen som lekpark.
- Den övergripande formen med central cirkelgång och öppet gräsfält (1).
- Prydnadsgården i nordöst, med kalkstensgång och prydnadsväxtlighet (2).
- Pergolan (3).
- Lönnarna utmed Håkan Lundbergs gata, som trädrad bestående av traditionellt parkträdsdrag (4).
- Konstverket "Kattan" (5).
- Inslagen av kalksten i gångar, kantsten och murar (6).
- Den centrala dammen (7*).

Mål

Målsättningen är att Furutorpsplatsen ska bevaras och förvaltas med utgångspunkt i 1940-talets kvarstående former, material och funktion. Målet är även att parkens kulturhistoriska värden stärks genom ett målmedvetet arbete för att i högre utsträckning synliggöra de värdefulla delarna.

Vård och utveckling

Drift- och underhållsinsatser bör generellt sett hålla en intensiv nivå anpassad efter parkens funktioner och stora rekreativa betydelse, men i nära avvägning med kulturhistoriska värden.

Vissa egenskaper och delar är av särskilt kulturhistoriskt intresse. Dessa kan kräva specifik kompetens samt täta insatser för att värdena ska upprätthållas. Det gäller till exempel pergolan och prydnadsgården i nordöst.

Sittplatser och utrustning bör ses över så att de i läge och utförande blir en naturlig del av parkens historiska karaktär.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet på Furutorpsplatsen och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

Soffa Lessebo från Byarums bruk (med förlängt armstöd).
Trä: Oljad mahogny alt. grön RAL 6009.
Stativ: Svart RAL 9005.

Belysning

Armatyr Oppi från ateljé Lyktan på avtrappad stolpe.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Belysningsmast med strålkastare Olivio från Selux.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk.
Färg: Svart.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner.
Färg: Svart RAL 9005.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

SSH från Smekab Citylife (med nedkast).
Färg: Mörkgrön RAL 6009.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.
Används endast i begränsad omfattning och på platser med extra hög belastning.

Furutorpsplatsen

Läge

Furutorpsplatsen är belägen strax söder om stadskärnan, inom fastigheten Söder 2:97.

Lagskydd och ställningstaganden

Riksintresse: Parkens östra del ingår i riksintresset Pålsjö – Domsten [N44] för naturvården.

Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Helsingborg.

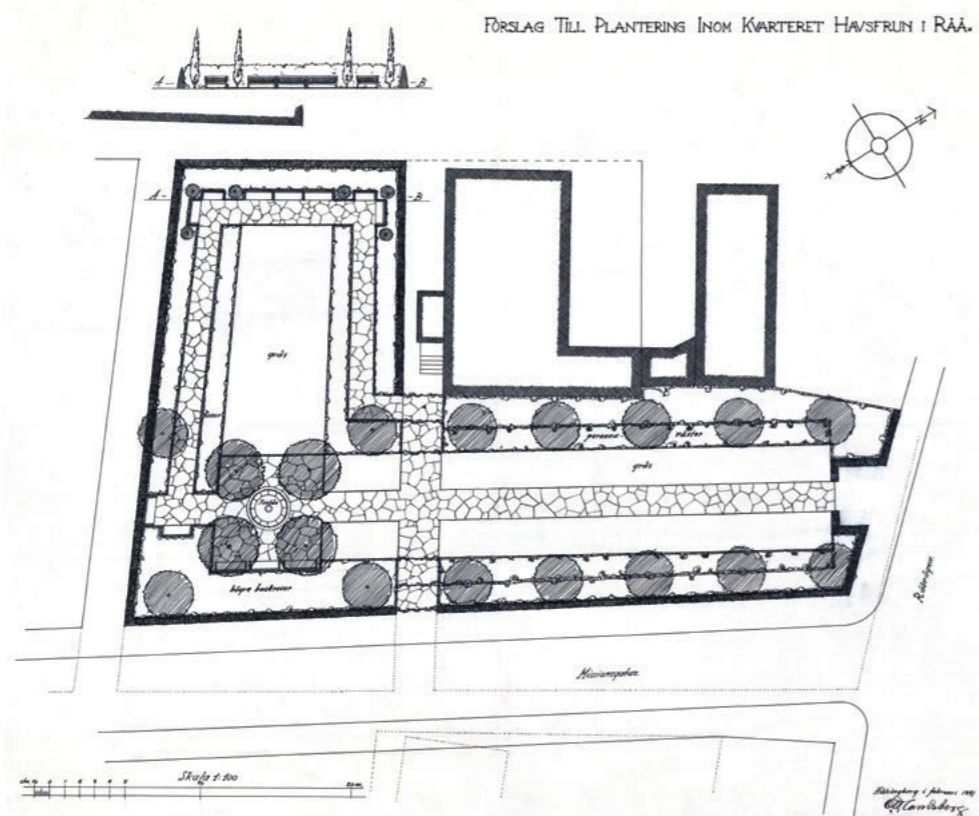

Hans Lars lycka

Hans Lars lycka – som anlades i början av 1930-talet – är en liten grönskande oas på Råå. Här finns prydnadsrabatter, träd och buskar men också bänkar att sitta på samt en fontän som försiktigt porlar under sommarsäsongen. Med dess småskaliga trädgårdskaraktär används parken främst som en plats för avkoppling och rekreation.

Den alldeles nyanlagda parken med kalkstensgångar som omger fontändammen. Den spiralformade gjutjärnsstolpen, med namnet "Vattenlek", formgavs 1922 av arkitekterna Olof Hult och Rolf Bolin och göts vid Näfveqvarns bruk. Okänd fotograf, cirka 1933, Helsingborgs stadsarkiv.

Förslag till plantering inom kvarteret Havsfrun i Råå av Oskar H Landsberg, daterat februari 1931. Ritningen låg till grund för anläggningsarbetet. Ritning: Helsingborgs stadsarkiv.

Historik

Hans Lars lycka anlades under åren 1931–1933 efter ritningar av stadsträdgårdsmästaren Oskar H Landsberg. På platsen för parken låg tidigare ett hus som fram till 1930 beboddes av systrarna Johanna Maria (1875–1926) och Anna Lovisa (1876–1930) Hansson. Särskilt Anna var under sitt liv engagerad i verksamheten vid Helsingborgs museum genom återkommande gåvor. Inför sin död lät hon testamentera huset med tillhörande tomt på stadsägan Råå 21 till staden, på villkor att huset skulle rivas och att marken iordningställdes till park. Anna dog 1930 och hennes önskan infriades. Genom en donation från ägaren av fastigheten intill kunde den blivande parkytan utökas i storlek.

Landsbergs förslag visar på en för tiden typisk prydnadspark där en övergripande symmetri, formella linjer samt ett formstarkt växtsortiment är utmärkande. Anläggningens lilla skala bidrog till att parken fick karaktären av en dekorativ trädgård med påkostade material.

Gångarna belades med kalkstenshällar i osorterat mönster. Utmed gången i den nordöstra delen anlades perennrabatter och buskage av bland annat doftschersmin, forsythia, oxbär och vresros.

I den sydvästra delen kantades gångarna av rosenrabatter av sorten 'Joseph Guy' och av buskage bestående av buddleja, vresros och klätterrosor. I sydvästra delen anlades en cirkelrund fontändamm, vilken också var en donation av Anna Hansson. Gången från Rååvägen kantades av japanska körsbär och i sydväst sattes pyramidekar. Runtom den sydvästra delen, fränsett mot Missionsgatan, planterades bokhäckar. Mot Rååvägen placerades parkens huvudentré, markerad av järnsmidesgrindar mellan betongstolpar. Parken stod klar 1933 och fick namnet Hans Lars lycka, efter systrarna Hanssons far Hans Peter Larsson.

Efter 1930-talet har parken genomgått flera förändringar, både i form och material. År 1957 fick entréerna och gränserna mot Rååvägen och Missionsgatan sina nuvarande utföranden

Det röda markteget och den enkla trädportalen med parkens namn tillkom 1957. Belysningen i parken är från upprustningen år 2024.

efter ritningar av landskapsarkitekten Sven-Ingvar Andersson. Den tidigare smidesgrinden ersattes av en enkel trädportal som återgav namnet Hans Lars lycka. Samtidigt restes det vita trästaketet som i dag löper utmed gatorna.

År 1972 fick gångarna ny markbeläggning i form av rött marktegel. 1975 ändrades det ursprungliga rätlinjiga formspråket till ett som följde postmodernismens linjer, präglad av runda geometrier, om än med bevarad symmetri. Växtligheten byttes mot nya arter i andra former, bland annat planterades spirea, rosor, olvon och oxbär. Bokhäcken i sydväst förlängdes med häckar av avenbok.

År 2024 genomfördes återigen en större upprustning, och parken fick delvis tillbaka sin ursprungliga form med raka linjer. Då byttes merparten av planteringarna ut, och träden i nordöstra delen ersattes av magnolior. Parken fick också fler sittplatser och ny belysning. Förslagen på dessa åtgärder togs fram av landskapsarkitekterna Sanna Säfström och Johanna Elgström.

Nulägesbeskrivning

Hans Lars lycka präglas av en trädgårdsliknande småskalighet, anpassad till den omslutande bebyggelsen i Råå gamla fiskeläge. Karaktären domineras av symmetriska strukturer och prydnadsväxtlighet. Parken består av en nordöstlig och en sydvästlig del som bildar ett L.

Entréer, staket och vägsystem

Parken nås via två entréer som vetter mot de anslutande gatorna. Ingångarna markeras av enkla trädportaler bestående av två stolpar och en tvärgående bräda med parkens namn målat i handskrivna stil. Utmed gränserna mot respektive gata löper vita trästaket. Gångarna är belagda med rött marktegel med fris.

Växtlighet

Den nordöstra delen består närmast uteslutande av planteringar tillkomna 2024 och omges av klippta avenbokshäckar. Mittgången kantas av rader av japansk magnolia samt lökplanteringar. Ytorna består i övrigt av gräs samt en halvcirkelformig perennplantering med två äldre rynkolvon mot Missionsgatan.

Den sydvästra delens gräsmatta omges på samma vis av klippta avenbokshäckar. Innanför häckarna står prydnadsapplar i en krans. Både häckar och träd är från 1970-talet. Runtom fontändammen finns en perennplantering från 2024.

Byggnadsverk, konstverk med mera

I sydvästra delen finns parkens centrala blickfång – fontändammen med den spiralformade gjutjärnsstolpen "Vattenlek", som formgavs 1922 av arkitekterna Olof Hult och Rolf Bolin och göts vid Näfvevarns bruk. Dammen har en kant av grå kalksten.

Utrustning

I parken finns några parksoffor av 1840-talsmodellen Lessebo samt belysningsstolpar av sentida modell.

Parköversikt: Daniel Hofling.

Kulturhistorisk värdering

Hans Lars lycka har förändrats stort sedan 1930-talet och uppvisar i dag delar och egenskaper som tillkommit under såväl anläggningstiden som under 1950-, 1970-, och 2020-talen. Trots ändringar i både form och material vittnar ändå parkens övergripande gestaltning, samt den bevarade vattenleken, om anläggningstidens trädgårdsideal. Bevarade delar är de symmetriska strukturerna, det rätlinjiga gångsystemet och den småskaliga prydnads-karaktären.

Därtill bidrar parkens namn och den i kvarteret bevarade L-formen till viss förståelse för platsens äldre historia, före parkens anläggning.

Särskilt värdefulla delar / egenskaper

- Den övergripande L-formen med två symmetriskt gestaltade delar.
- Den småskaliga trädgårds-karaktären.
- Gångvägarnas rätlinjiga sträckning.
- Fontändammen med spiralformade gjutjärnsstolpen "Vattenlek" (1).
- Entréernas placering (2).
- Siktlinjen från entrén vid Rååvägen mot fontänen (3).
- De små blommande träden (4*).

Mål

Målsättningen är att Hans Lars lycka ska bevaras och utvecklas med utgångspunkt i parkens karaktär som småskalig trädgårdsanläggning enligt 1920-talsklassicistiskt formspråk.

Utrustning i parken

Vi strävar efter enhetlighet i Hans Lars lycka och därför ska framförallt den här typen av utrustning användas:

Möbler

Soffa Lessebo från Byarums bruk (med förlängt armstöd).
Trä: Vit NCS S0502-G, glans 50.
Stativ: Rå aluminium.

Belysning

Armatyr Verda från Fagerhult på avtrappad stolpe.
Färg: Svart RAL 9005, glans 50.

Skräpkorgar

Byarum från Byarums bruk.
Färg: Svart.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i relief samt fågelskydd.

HH2000 i plåt, från Jansson & Partner.
Färg: Svart RAL 9005.
Övrigt: Helsingborgs stadsvapen i vitt samt fågelskydd om möjligt.

Vård och utveckling

Den småskaliga trädgårds-karaktären medför att drift- och underhållsinsatser kan behöva hålla en hög nivå i frekvens och ambition, jämförbart med en privatträdgård snarare än en offentlig stadspark. Fontändammen med den spiralformade gjutjärnsstolpen "Vattenlek" är av särskilt värde och bör med dess funktion ses över med täta intervall.

Hans Lars lycka

Läge

Hans Lars lycka är belägen i det gamla fiskeläget Råå i Helsingborgs södra utkant. Parken ligger inom fastigheten Råå 3:61.

Lagskydd och ställningstaganden

Riksintresse: Parken ingår i riksintresset Rååns dalgång [M:10] för kulturmiljövården.

Bevaringsprogram för Råå (1991): Parken ingår i ett bebyggelseområde utpekad som en särskilt värdefull miljö.

Kulturmiljöprogram för Skåne: Parken ingår i den särskilt värdefulla kulturmiljön Rååns dalgång.

Fornlämning: Parken ligger inom en övrig kulturhistorisk lämning (RAÄ L1989:8348), Stadslager.

Martin Hadnry.

Den småskaliga trädgårds-karaktären är påtaglig i Hans Lars lycka. Här kan du sitta på en bänk, beskåda blomsterprakten och lyssna till fontänen som försiktigt porlar om sommarmånaderna.

Litteratur- och källförteckning

I de enskilda vård- och utvecklingsplanerna anges inga källor, men hos stadsbyggnadsförvaltningen finns manuskripten med kompletterande noter. Nedan presenteras en sammanställning av litteratur och de källor som använts inom projektet med att utarbeta vård- och utvecklingsplaner för Helsingborgs kulturparker.

Otryckta källor

Muntliga källor och e-post

- Flertalet anställda och tidigare anställda inom Helsingborgs stad.

Arkiv

Helsingborgs museers bildarkiv Carlotta

- Tillgängligt via: <https://museum.helsingborg.se/web>

Helsingborgs stads stadsbyggnadsförvaltnings arkiv

- Billing, Stig. Opublicerade anteckningar upprättade under åren 1993–1994 med information för varje enskild park. Anteckningarna låg till grund för boken *Grön stad* (1999).
- Billing, Stig (1997-04-13). *Park-utvecklingen i Helsingborg sedan andra världskriget*. Opublicerad skrift.
- Brevkorrespondens mellan arkitekten Peder Clason och stadsträdgårdsmästaren O H Landsberg under januari–mars 1923 [digital kopia].
- Digitalt ritningsarkiv (ej publikt tillgänglig).
- Hansen, Hanne (2017). Opublicerat historiskt utredningsmaterial över Rosenträdgården, Himmelriksgränsen och Hallbergs trappor.
- *Tillkomsten av offentliga planteringar i Helsingborg*. Opublicerad sammanställning upprättad 1937 av stadsträdgårdsmästare O H Landsberg [digital kopia].

Helsingborgs stadsarkiv

- Digitala bildarkivet Skyfish. Tillgängligt via: <https://www.skyfish.com/sh/b17e-d986aee2da6054d01b-1603beea-e312aad03f/17e7035f/876321>
- Drätselkammarens arkiv: protokoll, skrivelser med mera.
- Kartsamlingarna.
- Kassaböcker.
- Parkförvaltningens ritningsamling.
- Stadsfullmäktiges arkiv: protokoll, skrivelser med mera.
- **Krigsarkivets kartsamling**
 - Tillgängligt via: <https://riksarkivet.se/krigsarkivets-kartor-och-ritningar>
- **Lantmäteriets kartarkiv**
 - Tillgängligt via: <https://historiskakartor.lantmateriet.se/>

Internet

- Detaljplaner Helsingborgs stad. Tillgängligt via: <https://helsingborg.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=d-f3788cd99874f278a-02e8591184b631>
- *Ett grönare Helsingborg – handlingsplan för grönstrukturen*. Tillgängligt via: <https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/plane-ring-och-utveckling/natur-och-kultur/gronstrukturprogram/handlingsplan/>
- *Fornsök*. Riksantikvarieämbetets Kulturmiljöregisters digitala karttjänst. Tillgängligt via: <https://app.raa.se/open/fornsok/>
- Helsingborgs stads hemsida. Tillgängligt via: <http://helsingborg.se>
- Helsingborgs stads publika kartor. Tillgängligt via: <https://helsingborg.maps.arcgis.com/apps/instant/filtergallery/index.html?appid=0ff4fb1c-4b394034873813a-566448bec>
- *Helsingborgs stadslexikon*. Tillgängligt via: <https://stadslexikon.helsingborg.se/>
- *Min karta*. Lantmäteriets digitala karttjänst. Tillgängligt via: <https://minkarta.lantmateriet.se/>
- *Offentlig konst i Helsingborg*. Tillgängligt via: <https://kartor.helsingborg.se/kultur-karta/>
- *Skötselkarta*. Stadsbyggnadsförvaltningen, Helsingborgs stad. Digital karttjänst (ej publikt tillgänglig).
- *Stadsplan 2017*. Helsingborgs stad. Tillgängligt via: <https://kartor.helsingborg.se/stadsplan/src/index.html?appid=8d8be-12f83ee43408e834ceab5634b67>

Tryckta källor och litteratur

- Bendix, Carl L. (red.) (1904). *Industri-, slöjd- och konstutställningen i Helsingborg 1903: officiell berättelse, under medverkan af sakkunniga personer*. Helsingborg. Tillgängligt via: <https://runeberg.org/iskhbhg/>
- Billing, Stig & Billing, Marianne (1999). *Grön stad: Helsingborgs parker i tid och rum*. Helsingborg.
- Bååth, Ludvig Magnus & Johannesson, Gösta (red.) (1985). *Helsingborgs historia D. 6:2 Bebyggelse, hantverk, manufaktur*. Helsingborg. Tillgängligt via: <https://helsingborgsmuseum.se/kunskap/helsingborgs-historia/>
- Bååth, Ludvig Magnus, Johannesson, Gösta, Ulfsparré, Anna Christina, Reuterswärd, Elisabeth & Johansson, Mats (red.) (1992). *Helsingborgs historia D. 7:2 Industri, försörjning, folkrörelser 1863–1970*. Helsingborg.
- *Carlscronas Wekoblåd*. Diverse nummer och årgångar. Tillgängligt via: <https://tidningar.kb.se/>
- *Helsingborgs Dagblad*. Diverse nummer och årgångar. Tillgängligt via: <https://tidningar.kb.se/>
- Helsingborgs stads bevarandepans-kommitté. Bevarandeprogrammen omfattar ett område i staden, en tätort eller en by, varav följande har använts som källor: *Drottninggatan och Pålsjö* (1999), *Råå* (1991), *Stadskärnan* (2002), *Västra Tågaborg* (1995), *Övre Olympia och lasarettområdet* (2019). Tillgängligt via: <https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/plane-ring-och-utveckling/natur-och-kultur/bevarandeprogram/>
- *Helsingborgs Tidning*. Diverse nummer och årgångar. Tillgängligt via: <https://tidningar.kb.se/>
- *Helsingborgsposten*. Diverse nummer och årgångar. Tillgängligt via: <https://tidningar.kb.se/>
- *Hvad Nytt?* Diverse nummer och årgångar. Tillgängligt via: <https://tidningar.kb.se/>
- *Hälsingborg, Landskrona, Eslöv, Höganäs, Lund, Trelleborg, Skanör med Falsterbo: Med omgivning*. (1952). 'Hälsingborgs parker' av stadsträdgårdsmästare Arvid Bengtsson, s 109-111. Uppsala: Ringström & Ringström.
- *Lustgården: årsskrift. (1920–)*. Lidingö: Föreningen för dendrologi och parkvård. Nr 3 (1922). 'Hälsingborgs stads planteringars tillkomst och utveckling' av stadsträdgårdsmästare O H Landsberg, s 45–52. Tillgängligt via: <https://www.dendrologerna.se/lust-garden/>
- Nolin, Catharina (1999). *Till stadsbornas nytta och förlustande: den offentliga parken i Sverige under 1800-talet*. Diss. Stockholm.
- Paulsson, Gregor, Dahl, Carl G. & Bülow Hübe, Erik (red.) (1947). *Trädgårdskonst 1*. Stockholm.
- Rabow, Anna (2018). *Eppingska lusthuset: antikvarisk medverkan 2016–2017*. Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne. E-rapport 2018:1. Tillgängligt via: <https://regionmuseet.se/kulturmiljo/rapporter/rapporter-2018/>
- Sundström, Lisa (2015). *Antikvarisk förundersökning och konsekvensanalys avseende flyttning av pansarhinder i Slottshagen*. Tengbomgruppen AB. Beställare: Stadsbyggnadsförvaltningen, Helsingborgs stad.
- *Svensk trädgårdshistoria 1800- och 1900-tal* (2023). [med bidrag av] Allan Gunnarsson, Eva Gustavsson, Åsa Klintborg Ahlko, Catharina Nolin, Inger Olausson, Matti Wiking Leino. Stockholm.
- Wimarson, Nils (red.) (1923). *Göteborg: en översikt vid trehundraårsjubileet 1923 över stadens kommunala, kulturella och sociala förhållanden samt viktigaste näringsgrenar*. Göteborg. Tillgängligt via: <https://runeberg.org/gbg1923/>
- *Ändring av skyddsbestämmelser till byggnadsminnet Konsul Perssons villa, Essenska villan. Villan 1, Helsingborgs kommun, Skåne län*. (2001-12-12). Beslut fattat av Länsstyrelsen i Skåne län. Länsstyrelsen dnr. 221-29361-00.
- *Ändring av skyddsbestämmelser samt utökning av skyddsområde till byggnadsminnet Vikingsbergs konstmuseum, Gamla staden 6:11, Helsingborgs kommun, Skåne län*. (2002-05-27). Beslut fattat av Länsstyrelsen i Skåne län. Länsstyrelsen dnr. 432-29362-00.
- *Öresundsposten*. Diverse nummer och årgångar. Tillgängligt via: <https://tidningar.kb.se/>

Helsingborgs
kulturparker

Vård- och utvecklingsplaner

